

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, Katedra západoevropských studií

Klára Janovská

**Proces schvalování Lisabonské smlouvy a
jeho odraz ve francouzském a českém tisku**

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Klára Janovská**

Vedoucí práce: **Prof. PhDr. Lenka Rovná, CSc.**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam

JANOVSKÁ, Klára. *Proces schvalování Lisabonské smlouvy a jeho odraz ve francouzském a českém tisku*. Praha, 2011. 85 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce Prof. PhDr. Lenka Rovná, CSc.

Abstrakt

Diplomová práce *Proces schvalování Lisabonské smlouvy a jeho odraz ve francouzském a českém tisku* pojednává o problematickém dvouletém průběhu ratifikace smlouvy a o ohlasu těchto událostí ve vybraných denících. S postupným rozšiřováním Evropské unie, museli její vedoucí představitelé reagovat na výzvy, které s sebou přinášel zvyšující se počet členských států. Z toho důvodu byla vypracována tzv. Lisabonská smlouva, jež měla nahradit Smlouvu o Ústavě pro Evropu, kterou v roce 2005 v referendu odmítla Francie a Nizozemí. Tento nový dokument reformoval evropské instituce a rozšiřoval sféry vlivu Unie. Po podpisu smlouvy zástupci členských států v prosinci 2008, následoval proces její ratifikace v jednotlivých zemích. Průběh schvalování se však neobešel bez nesnází. Německo a Česká republika daly dokument přezkoumat Ústavnímu soudu, Irsko pak smlouvu odmítlo v referendu. Přes všechny překážky byl nakonec proces úspěšně dokončen a smlouva vstoupila 1. prosince 2009 v platnost. Během celého dvouletého období český a francouzský tisk podrobně mapoval události týkající se ratifikace zmíněného dokumentu. Na základě analýzy článků z deníků *Le Figaro*, *Le Monde*, *L'Humanité*, *MF Dnes*, *Lidové noviny* a *Právo* se tato práce pokouší odpovědět na následující otázky: O kterých významných momentech noviny informovaly a jakou důležitost článkům připisovaly? Byly příspěvky jednotlivých deníků politicky orientované? Podporovaly nebo spíše kritizovaly noviny ve svých člancích Lisabonskou smlouvu?

Abstract

Diploma thesis *The Approval process of the Lisbon Treaty and its reflection in French and Czech press* deals with problematic two-year course of its ratification and with

reflection of the accompanying events in the chosen journals. Together with continuing increase of European Union (hereinafter “EU”) member states, the EU heads had to react on challenges brought by such expansion. Therefore it resulted in elaboration of so called Lisbon Treaty (hereinafter “the Treaty”) that had been meant to replace the Treaty establishing a Constitution for Europe rejected by the France and the Netherlands in referendum in 2005. This new document has reformed the European institutions and has expanded the EU’s sphere of influence. The process of ratification that followed in the member states after signing of the Treaty has not occurred without difficulties. Germany and the Czech Republic challenged the Treaty before the constitutional courts and Ireland rejected it in the referendum. Despite all obstacles the process has finally been finished and the Treaty came into force as of December 1, 2009. During the whole two-year period Czech and French press monitored the events related to the mentioned document. The thesis tries to answer the following questions based on the analysis of the articles that appeared in journals of Le Figaro, Le Monde, L’Humanité, MF Dnes, Lidové noviny and Právo: Which important moments the newspaper informed about and what significance they assigned to them? Were the contributions of the dailies politically oriented? Did the dailies support or rather criticize the Treaty in their articles?

Klíčová slova

Lisabonská smlouva, teorie fúze, Středoevropský model, ohlas v tisku, Le Figaro, Le Monde, L’Humanité, MF Dnes, Lidové noviny, Právo

Keywords

Lisbon Treaty, fusion theory, Central European model, reflect in the press, Le Figaro, Le Monde, L’Humanité, MF Dnes, Lidové noviny, Právo

Rozsah práce: 165 627 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 19. května 2011

Klára Janovská

Obsah

ÚVOD	7
1. TEORETICKÝ A METODOLOGICKÝ RÁMEC PRÁCE	12
1.1 <i>Teoretické vymezení práce</i>	12
1.2 <i>Metodologický rámec práce</i>	18
2. CESTA K LISABONSKÉ SMLOUVĚ A JEJÍ RATIFIKACE	21
2.1 <i>Poválečná situace a kroky evropské integrace</i>	21
2.2 <i>Smluvní uspořádání EU před Lisabonskou smlouvou</i>	24
2.2.1 <i>Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)</i>	24
2.2.2 <i>Amsterodamská smlouva a Smlouva z Nice</i>	25
2.2.3 <i>Smlouva o Ústavě pro Evropu</i>	28
2.3 <i>Lisabonská smlouva (LS)</i>	30
2.3.1 <i>Obsah Lisabonské smlouvy</i>	31
2.3.2 <i>Ratifikace LS v členských státech Evropské unie</i>	32
3. ODRAZ PROCESU RATIFIKACE LISABONSKÉ SMLOUVY VE FRANCOUZSKÉM A ČESKÉM TISKU	36
3.1 <i>Zkoumané deníky a jejich názorová orientace</i>	36
3.2 <i>Odras průběhu ratifikace LS ve vybraných novinách zpracování informací a četnost článků</i>	38
3.3 <i>Definování hlavních témat článků a jejich politická orientace</i>	42
3.3.1 <i>Ratifikace LS ve Francii a její ohlas v domácím tisku</i>	43
3.3.2 <i>Ratifikační proces v České republice a reakce českého tisku</i>	48
3.3.3 <i>Odmítnutí Lisabonské smlouvy v Irsku a odraz událostí ve francouzském a českém tisku</i>	55
3.4 <i>Podpora vs. kritika Lisabonské smlouvy v člancích vybraných deníků..</i>	62
3.4.1 <i>Francouzské deníky</i>	63
3.4.2 <i>České deníky</i>	67
ZÁVĚR	73
SUMMARY	76
POUŽITÁ LITERATURA	77

Úvod

Ve své diplomové práci jsem se rozhodla zaměřit na problematiku, která byla velmi aktuální především v letech 2008 a 2009 a měla zásadní vliv na další fungování Evropské unie (EU). Hlavním tématem v uvedeném časovém období bylo schvalování Lisabonské smlouvy v členských zemích EU. Na tuto problematiku budu nahlížet skrz odraz procesu ratifikace smlouvy ve vybraných francouzských a českých denících.

Nápad zabývat se výzkumem domácího a zahraničního tisku jsem dostala na základě mé bakalářské práce, ve které jsem již s analýzou tištěných médií pracovala. Tentokrát jsem si jako předmět výzkumu vybrala ratifikaci Lisabonské smlouvy, která byla základem řady politických debat a stala se jedním z hlavních cílů EU po neúspěchu tzv. Smlouvy o Ústavě pro Evropu (též známá pod názvem Ústavní smlouva). Připadalo mi zajímavé podívat se, jak se o této problematice psalo ve francouzském a českém tisku. Francii jsem si vybrala jednak z důvodu mé náklonnosti k této zemi, ale hlavně také z důvodu, že je jedním z velkých a zakládajících států evropských společenství, které se posléze přeměnily v Evropskou unii. Česká republika je pravým opakem Francie, je to malý stát, který se stal členem EU až v květnu 2004. Tuto problematiku jsem si pro svou diplomovou práci vybrala právě proto, že analýza článků může poskytnout zajímavé výsledky a může tak být určitým způsobem přínosná.

Jak již bylo zmíněno, projekt Lisabonské smlouvy se zrodil na základě neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, která vzešla z jednání tzv. Konventu o budoucnosti Evropy, který zasedal od února 2002 do července 2003. Smlouva měla stručně řečeno zjednodušit legislativní nástroje, rozdělení kompetencí a institucionální rámec Unie a měla vytvořit Ústavu pro občany Evropy. Po podpisu v říjnu 2004 následoval proces ratifikace ve členských zemích. Avšak zamítavá referenda v květnu a červnu 2005 ve Francii a v Nizozemsku znamenala faktický konec Ústavní smlouvy. Po tomto nezdaru a období reflexe byla uspořádána mezivládní konference v Lisabonu, která vytvořila Lisabonskou smlouvu (LS), jež byla revizí předchozí Ústavní smlouvy. Smlouva byla slavnostně podepsána 13. prosince 2007, na což navazovalo období její ratifikace. Ani ta však neproběhla bez problémů. V červnu 2008 hlasovalo Irsko v referendu proti návrhu a osud smlouvy tak byl ohrožen. Průtahy se schvalováním

v Polsku a hlavně v České republice společně s novým referendem v Irsku posunuly plánovaný počátek platnosti Lisabonské smlouvy z 1. ledna 2009. Po kladném hlasování v irském referendu v říjnu 2009 a podpisu smlouvy českým prezidentem v následujícím měsíci, nakonec vstoupila smlouva 1. prosince 2009 v platnost.

Cílem mé diplomové práce je zmapovat průběh ratifikace Lisabonské smlouvy v závislosti na tom, jak o zmíněném procesu informovaly francouzské a české deníky. Důraz bude tedy kladen spíše na samotnou analýzu novinových článků než na popis událostí a na jejich průběh. Výzkumu jsou podrobeny články, které vycházely v časovém rámci od počátku prosince 2007, kdy došlo k slavnostnímu podpisu smlouvy a bylo zahájeno její schvalování v členských zemích, do prosince 2009, kdy vstoupila v platnost. Jako podklad pro rozbor tisku jsem si vybrala tři francouzské a tři české deníky. Kritériem výběru pro mne byla politická rozdílnost, respektive jakému čtenářskému publiku jsou dané noviny určeny. Z francouzských tiskovin tak pro analýzu posloužily deníky *Le Figaro*, *Le Monde* a *L'Humanité*, z českých pak *Mladá fronta Dnes*, *Lidové noviny* a *Právo*. Jelikož k práci používám zahraniční texty (anglické a francouzské), překládám při jejich citování obsah do českého jazyka. Při rozboru novinových článků jsem se zaměřila pouze na ty, které určitým způsobem pojednávaly o procesu ratifikace Lisabonské smlouvy, ne však na příspěvky, které informovaly o unijní politice či strukturálních změnách v EU.

Jak již bylo řečeno, Francie je jedním ze zakládajících členů evropských společenství, potažmo Evropské unie, je to velký silný stát, který v současné unijní politice hraje jednu z nejdůležitějších rolí. Například již při tvorbě Smlouvy o Ústavě pro Evropu byl za předsedu Konventu vybrán bývalý francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing. Z tohoto důvodu by se dalo očekávat, že se francouzský denní tisk, na který má politická scéna výrazný vliv, o proces schvalování Lisabonské smlouvy bude podrobněji zajímat a bude více informovat o jednotlivých úspěšných ratifikacích v členských státech. Naproti tomu Česká republika, malý, nově přistoupivší stát se sklonem k euroskepticismu, by dle předpokladu nemusela ve svém tisku často přinášet informace o schválení Lisabonské smlouvy. Jelikož jsou politická scéna a média v obou zemích propojeny, můžeme předpokládat, že francouzské články by měly ve svém charakteru ratifikaci smlouvy spíše podporovat. To neplatí pro české novinové příspěvky, ve kterých se podpora Lisabonské smlouvy a jejího schválení příliš

neočekává. Ve své diplomové práci se budu snažit nalézt odpovědi na následující otázky:

Jakou důležitost noviny přikládaly ratifikaci Lisabonské smlouvy, to znamená, kdy, v jakých rubrikách a na jakých stránkách se články objevovaly?

Které noviny informovaly o tomto procesu nejvíce?

Byly články ideově a politicky zaměřené?

Jaké byly nejdůležitější momenty, kterým se noviny věnovaly?

A konečně, podporoval francouzský tisk ratifikaci Lisabonské smlouvy?

Podrobil český tisk proces schvalování této smlouvy kritice?

Práce je rozdělena na tři základní části. První se věnuje teorii a metodologii samotné práce. Druhá, historická část pojednává o krocích, které vedly k vytvoření Lisabonské smlouvy a o průběhu jejího schvalování v členských státech. Tato část je členěna do několika podkapitol, které mají stručně nastínit vývoj Evropského společenství/Evropské unie a osvětlit pozadí tvorby a ratifikace Lisabonské smlouvy. Třetí část analyzuje jednotlivé články, které byly ve vymezeném období o tomto tématu napsány. Její jednotlivé podkapitoly poskytují vlastní rozbor z hlediska zpracování informací, komentování v průběhu dění a zamyšlení se nad problematikou procesu schvalování LS.

Jelikož má diplomová práce obsahuje teoretickou, historickou a analytickou část, sekundární literaturu jsem používala především v první a druhé kapitole pro vysvětlení teorie a metodologie práce a pro popis událostí, které vedly ke vzniku Lisabonské smlouvy a procesu její ratifikace. Ze základních titulů tak mohu uvést například knihu od Daniela Hallina a Paola Manciniho *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*.¹ Tento titul se zabývá teoretickým vymezením typů mediálních modelů a jejich provázaností s politickou scénou. Jednotlivé modelové koncepty pak obecně charakterizuje a vzájemně srovnává. Publikace rozděluje a charakterizuje média po celém světě. Kniha se tak stala základem pro zpracování první části, která se teorií práce zabývá.

¹ HALLIN, Daniel; MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. 367 s.

Ve druhé části, která se věnuje především popisu událostí, posloužily jako hlavní zdroje informací zejména české odborné tituly. Pro uvedení do kontextu evropské integrace jsem použila knihu *Evropská unie* od autorů Petra Fialy a Markéty Pitrové.² Publikace se věnuje vývoji evropského integračního procesu od počátku až do současnosti, popisuje principy fungování jednotlivých institucí a oblastí, do kterých zasahuje. Obsahuje velké množství informací, které jsou spojeny s politologickou analýzou. Celkově tak kniha přináší ucelený obraz o fungování Evropské unie. Oba autoři působí na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity.

Dalším důležitým titulem, který se zabývá jedním konkrétním tématem, je kniha *Lisabonská smlouva: Konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*.³ Zpracoval ji a vydal Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky. Tato publikace slouží jako informativní materiál pro účely státní správy a Parlamentu ČR, představitelům akademické obce, studentům, novinářům a široké veřejnosti. Je opatřena dvěma předmluvami a předmluva Tomáše Bočka se ve svých čtyřech kapitolách věnuje Lisabonské smlouvě samotné. V první se dozvídáme o důvodech sjednání této smlouvy, ve druhé pak o jejím vlastním obsahu. Třetí a nejdelší část stručně popisuje hlavní změny, které LS zavádí a poslední část pak hovoří o nových protokolech, které jsou ke smlouvě připojeny. Samotná kniha pak obsahuje jednotlivé texty smluv, jejich přílohy a protokoly – Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (obě ve znění LS). Tato publikace může posloužit jako věrohodný zdroj informací vzhledem k absenci možných zásahů autorů do textu.

Zajímavým a nejkompexnějším titulem, který se všeobecně zaměřuje na Lisabonskou smlouvu, je kniha *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?*⁴ Vytvořil ji kolektiv autorů v Parlamentním institutu Kanceláře Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Je rozdělena do čtyř tematických bloků, které mapují

² FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s.

³ FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: Konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2008. 508 s.

⁴ PÍTRVÁ, Lenka, et al. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, 2008. 111 s.

hodnoty a cíle Unie, její instituce a fungování, hlavní změny ve vybraných politikách a její zahraniční politiky. V každé z částí je vždy srovnávána Lisabonská smlouva se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, která v minulosti nebyla přijata. Tato publikace velmi podrobně popisuje důvody vytvoření LS a základní důležité změny, které s sebou smlouva nese.

Ve třetí, analytické části práce, která se věnuje odrazu ratifikace Lisabonské smlouvy ve vybraných francouzských a českých denících, jsem vycházela výhradně z novinových článků, sekundární literaturu jsem proto v tomto bodě nepoužila.

1. Teoretický a metodologický rámec práce

1.1 Teoretické vymezení práce

Pro pochopení teoretického rámce práce je potřeba nejprve definovat obsah a význam pojmu teorie, se kterým budeme posléze pracovat. Konkrétní definice tohoto pojmu zní: „*Teorie je ucelený soubor výroků, které systematicky vysvětlují určitý jev a usilují o odhalení jeho příčin, důsledků nebo jeho vnitřního uspořádání. Teorie obvykle usilují o zevšeobecnění tohoto jevu, což umožňuje aplikovat teorii i na jevy obdobné.*“⁵ Její hlavní funkcí je především vysvětlit, proč se určitá konkrétní událost stala, jaké příčiny k tomu vedly a jaké jsou její důsledky. Současně také teorie studuje společné rysy několika událostí a snaží se je zevšeobecnit. Díky tomu pak může vytvářet kategorie událostí, se kterými bude možné v budoucnosti další podobné jevy srovnávat a předurčovat tak jejich průběh.⁶

Vzhledem k tomu, že se po druhé světové válce stal klíčovým tématem proces evropské integrace, začalo se o tomto fenoménu hovořit také na vědecké úrovni. Společně s tím, jak se k Evropským společenstvím a posléze Evropské unii přidávaly další země a rozšiřovalo se pole působnosti Společenství, objevovaly se otázky, jak je možné evropskou integraci teoreticky vysvětlit. Teorií, které se aplikovaly, bylo několik a přejímaly se především z oblasti mezinárodních vztahů. Mezi příklady můžeme uvést například teorii neofunkcionalismu, neofederalismu nebo z přelomu 80. a 90. let dva hlavní přístupy – supranacionální (nadnárodní) a mezivládní. Tyto přístupy se dívaly na evropskou integraci z obecného hlediska a zkoumaly především roli institucí a národních států. Avšak pro okruh mé diplomové práce bylo zapotřebí hledat ještě konkrétnější teorii, kterou je možné aplikovat na problematiku Lisabonské smlouvy a jejím význam pro Evropskou unii a členské státy. Jako teoretický rámec jsem proto nakonec zvolila tzv. fusion theory neboli teorii fúze.

Autorem fusion theory je profesor Wolfgang Wessels, který působí jako předseda Katedry Jeanna Monneta pro politické vědy a evropské záležitosti na univerzitě v Kolíně nad Rýnem. Je také hostujícím profesorem na College of Europe

⁵ KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. s. 19.

⁶ Ibid. s. 21.

v belgických Brugách a Natolinu v Polsku. Zároveň působí jako předseda představenstva Asociace trans evropských politických studií (Trans European Policy Studies Association) a je členem výkonné rady Institutu evropských politik (IEP) v Berlíně. Hlavními oblastmi výzkumu, kterými se profesor Wessels zabývá, jsou především institucionální a teoretické otázky evropské integrace, vnější vztahy EU, hospodářské a měnové unie a srovnávací politické analýzy. Je také úzce spjat s evropskými a mezinárodními výzkumnými institucemi a orgány.⁷

Před tím, než se podíváme na konkrétní definici pojmu fusion theory, si objasníme okolnosti, za kterých teorie vznikala, a na jejichž principu byla formulována. V posledních dvou desetiletích se Evropská unie postupně začala stávat místem nadnárodní spolupráce států a také nadnárodního řešení problémů. Její instituce řídí politiky na základě širokého spektra pravomocí a orgánů, kterými disponuje, v oblastech působnosti EU. V Bruselu dochází například k poměrně dynamickému vývoji nových smluvních ustanovení, na jejichž základě se rozšiřuje rámec oblastí, ve kterých získává Evropská unie rozhodovací funkci. Rozšiřování pole působnosti s sebou také nese zvyšující se počet politických aktérů a vyžaduje tvorbu nových institucí, které pak vedou k dalšímu způsobu ovlivňování ostatních účastníků v příslušné politické oblasti. Je také velmi důležité, aby národní státy na tyto nové výzvy zareagovaly a snažily se zlepšit své procedurální dovednosti, aby se tak mohly plně zapojit do procesu a spolupracovat. V ideálním případě by národní státy mohly dospět k tomu, že jejich administrativa a politika se synchronizují s těmi unijními, v opačném případě, že dojde k ustavení rozhodovacích struktur a ústavních norem v naprostém opaku k Evropské unii.⁸

Právě sledování vnitřních vztahů mezi Evropskou unií a členskými státy přitáhlo zájem vědecké a akademické obce a vedlo k vytvoření různých konceptů a teorií, které se s touto problematikou pojí. Mezi nimi i již zmíněnou tzv. fusion theory, která se dívá na evropské instituce a její procedury jako na: „(...) základní kanály a nástroje, kterými národní vlády a správy, jakož i další veřejní a soukromí aktéři stále více propojují a sdílí veřejné zdroje z několika úrovní. Institucionální a procedurální růst a rozdílnost

⁷ <http://www.eu-online-academy.org/Prof-Wolfgang-Wessels.39.0.html> (staženo 15.4.2011).

⁸ KOHLER-KOCH, Beate, et al. *Linking EU and National Governance*. Oxford: Oxford University Press, 2003. s. 53-54. (staženo dne 15.4.2011)

odrážejí vzrůstající podíl několika aktérů z různých úrovní. (...) Hlavní jev, který tento proces doprovází je fúze politických nástrojů z několika institucionálních úrovní. Tvorbou smluv je typickým výsledkem pokusu zvýšit schopnost efektivního řešení problémů, které jsou v dané době urgentní, a udržení podpory nebo zlepšení národního názoru na věc.⁹ Pokud tuto teorii aplikujeme na předmět diplomové práce, tak smlouvou, která se snaží zajistit efektivní řešení problémů a zavádí nové instituce, je právě Lisabonská smlouva, která ustavuje další politické sféry, ve kterých mají rozhodovací funkce Evropské unie, třeba tím, že ruší tradiční pilířové uspořádání zavedené Maastrichtskou smlouvou. Například okruh pravomocí, který dříve spadl do III. pilíře, založeném na mezivládním principu, tedy spolupráce v oblasti vnitřní bezpečnosti a justice, se nyní dostává do rozhodovací pravomoci EU. Nebo také právním ukotvením Listiny základních práv EU v primárním právu Unie rozšiřuje další oblast působení a rozhodování evropských institucí. Zajištění podpory členských států chce Lisabonská smlouva docílit například větším zapojením národních parlamentů do unijních činností. Toho má být dosaženo díky tzv. zásadě subsidiarity, díky níž je zkoumáno, zda Evropská unie přijímá opatření pouze v momentě, kdy je činnost na evropské úrovni z pohledu výsledku efektivnější.¹⁰

Teorie fúze se také zaměřuje na vznik nových politických funkcí, které vznikly sloučením dosavadních úřadů. Například Ústavní smlouva právně ukotvovala vznik nové pozice ministra pro zahraniční věci. Ve svém článku *The Constitutional Treaty: Three Readings from a Fusion Perspective* popisuje profesor Wessels vztah mezi touto novou pozicí a teorií následovně: „Právě kombinace volebního procesu a popis role zamýšleného ministra pro zahraniční věci představují téměř ideální nebo typický případ trendů, které předvídá teorie fúze: legitimita a funkce jsou sloučeny, zatímco úředník má sjednotit několik nástrojů a různé postupy v jakousi smíšenou funkci. V důsledku toho jsou nadnárodní a mezivládní prvky sdruženy do komplexního souboru ustanovení, zatímco pro-aktivní nástroje, které má ministr k dispozici, jsou v praxi spíše omezené.“¹¹ V Lisabonské smlouvě byl pojem ministra zahraničních věcí nahrazen vysokým představitelem Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Princip této funkce

⁹ Ibid. s. 56. – přeloženo autorkou

¹⁰ http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm (staženo 17.4.2011).

¹¹ <http://www.uni-koeln.de/wiso-fak/powi/wessels/DE/LEHRE/VERANSTALT/SS05/CISP%2005/PDF%20CISP%20Keynote%20Article%20.pdf> (staženo 17.4.2011)., přeloženo autorkou

však zůstává stejný. Vysoký představitel tak má reprezentovat Radu EU navenek. Ve své podstatě tak má tato pozice napomoci usnadnit řešení problémů v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky.

Můžeme tedy shrnout, že teorie fúze obecně zastřešuje tendence, které jsou explicitně vyjádřeny v textu Lisabonské smlouvy a které vedou k rozšiřování pravomocí evropských institucí a zapojování národních parlamentů a dalších aktérů do tohoto procesu. Je však nutné zdůraznit, že navzdory snaze se ne vždy tyto záměry shledávají s pochopením a podporou členských států. V následujících kapitolách bude přijetí Lisabonské smlouvy věnováno více místa, proto není potřeba tyto myšlenky detailněji rozvádět. Je však nutné uvést, že pro některé členy Evropské unie mohou znamenat zmíněné tendence ztrátu národní suverenity a vést ke kritice LS.¹²

Jak již bylo řečeno, moje diplomová práce se zabývá zejména analýzou odrazu procesu ratifikace Lisabonské smlouvy ve francouzském a českém tisku. Je tedy nasnadě se také teoreticky zabírat vztahem mezi médii, v tomto případě tištěnými médii, a národní politickou scénou. Pro charakteristiku zmíněných souvislostí budu vycházet především z knihy autorů Daniela Hallina a Paola Manciniho – *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*.¹³ Publikace se věnuje vydefinování modelů médií v Evropě a v Americe na základě srovnání několika prvků. Mezi ně patří zejména vývoj mediálního trhu a rozšířenost masového tisku, politická a mediální propojenost – tzv. politický paralelismus¹⁴, míra a charakter státních zásahů do mediální sféry a úroveň profesionalismu v novinářství. Na základě komparace těchto rysů byly vydefinovány tři základní modely:

1. Liberální model (tzv. Severoatlantický model)

- charakteristický pro anglicky mluvící země – tedy Velkou Británii, Spojené státy americké, Kanadu a Irsko. Vychází hlavně z principu svobody tisku a takřka absence

¹²<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/lisabonska-smlouva-zmeny-v-rozhodovani-po-institucionalni-reforme-000056> (staženo 17.4.2011).

¹³ HALLIN, Daniel; MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. 367 s.

¹⁴ Politický paralelismus zkoumá míru propojení politického a mediálního světa, tedy do jaké míry je vydávání článků ovlivněno vládnoucí politickou elitou v dané zemi.

politického paralelismu. Články vyznívají spíše neutrálně a zaměřují se na objektivní popis skutečnosti.

2. Model demokratického korporativismu (tzv. Severo/středoevropský model), který sdružuje zejména státy Beneluxu, severské země, Německo, Rakousko a státy západní Evropy, kromě Velké Británie a Francie. Zásadní je nepřímá ekonomická podpora tisku a korporativismus. Tištěná média byla a jsou propojena s politikou hlavně ve smyslu podnikání. Pro tento model je velmi důležitá ochrana svobody tisku.

3. Model polarizovaného pluralismu (tzv. Středomořský model)

- zahrnuje zejména Itálii, Řecko, Španělsko, Portugalsko, ale také Francii. Pro tyto státy je příznačná vyšší propojenost vládní politiky s mediální sférou a tak politicky orientované články.

Posledně jmenovaný mediální koncept poslouží jako teoretický rámec pro analýzu v této diplomové práci. Obecně tedy zmíněný model polarizovaného pluralismu konstatuje vysokou míru politického paralelismu a svým charakterem spíše elitní politicky orientovaný tisk. V některých případech může být profesionální úroveň žurnalistiky velmi nízká a s vysokou mírou zásahů vlády i politických stran. Média tak z politického hlediska plnily a plní roli nástroje k vyjádření ideologie. Pojmenování tohoto modelu je založeno na vysoké ideologické rozrůzněnosti a časté konfliktnosti, které jsou pro citované země příznačné. Dále je také historicky typické šíření masového tisku a politického tisku, který se objevil společně s rozkvětem politických stran, a to zejména pro Francii.¹⁵ Francouzský tisk tak lze do tohoto mediálního vzorce s některými výhradami (jako například nízká profesionální úroveň a gramotnost, které zde neplatí) zařadit. Naopak vyšší míra politického paralelismu je patrná. Můžeme zde najít jasně ideologicky orientované noviny, jako například komunistický list *L'Humanité* nebo levostředý *Le Monde* a spíše pravostředé *Le Figaro*. Je potřeba také zmínit to, že vládnoucí elita ve Francii má hlavní moc a příliš nereflektuje názory občanů. To je patrné například z výsledků referenda o Ústavní smlouvě. Francouzské politické špičky se podílely na tvorbě a prosazování tohoto smluvního dokumentu, avšak při jeho schvalování všelidovou formou byl návrh odmítnut.

¹⁵ K největšímu rozmachu masového tisku ve Francii došlo od 80. let 19. století do 1. světové války, kdy se toto období nazývá Zlatý věk francouzského tisku

Otázkou zůstává, zda je tento Středomořský model platný také pro český tisk a můžeme jej tak v práci použít. Zařazením České republiky do jednoho ze tří modelů definovaných D. Hallinem a P. Mancinim se zabírá například politolog Jiří Pehe ve svém článku *Proč patří česká média do Středomoří*.¹⁶ Zde konstatuje, že ačkoliv geograficky by měla Česká republika spadat nejspíše do konceptu Severo/středoevropského modelu, charakterem se spíše řadí mezi Středomořský model. A to zejména proto, že: *„že tento model (...) je prostě modelem pro nové nebo neukotvené demokracie, v nichž je občanská společnost slabá, politická scéna vysoce polarizovaná, politická kultura vysoce konfrontační, a míra politické i novinářské profesionality nízká. Z hlediska České republiky je zařazení do tohoto modelu ovšem smutně ironické, protože média se u nás v době pozdní habsburské monarchie i první republiky úspěšně vyvíjela směrem k modelu „demokratického korporativismu“ středoevropského-severoevropského typu.“*¹⁷ Pehe vidí jako hlavní problém transformaci médií po roce 1989, kdy se neoprostila od svého bojovného charakteru a zůstala nadále v politických službách: *„První porevoluční generace novinářů převzala v médiích velmi brzy i manažerské otěže, takže noviny i další periodika napravo od středu zůstala hluboce ponořena v přesvědčení, že musí dál bojovat svůj „třídní boj“ za konečné vítězství demokracie a tržního hospodářství (...) tedy, že mají vedle čistě mediální i jakousi edukační a sociálně-mobilizační roli, která se ovšem v mysli novinářů často pojí s konkrétními politickými subjekty.“*¹⁸ Novinářům a celé mediální scéně také vytýká přílišné schematické posuzování zahraniční politiky a neopomenutelný názorový vliv prezidenta republiky na pravicové novináře, na které při tvorbě článků výrazně působí. Česká tištěná média tak můžeme, díky jejich charakterovým vlastnostem, zařadit vedle těch francouzských do Středomořského modelu. V analytické části této diplomové práce tak na základě tohoto konceptu budeme sledovat vliv názorů politického vedení na publikované články. Ty by pak teoreticky měly odrážet ideje vlády a politických stran, se kterými jsou noviny názorově spjaty.

¹⁶ <http://www.pehe.cz/zapisnik/proc-patri-ceska-media-do-stredomori> (staženo 21.4.2011).

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

1.2 Metodologický rámec práce

Jak již bylo řečeno v úvodu, diplomová práce se věnuje procesu ratifikace Lisabonské smlouvy a jejímu odrazu ve francouzském a českém tisku. Pro zpracování této problematiky jsem zvolila metodu komparace. Jelikož pracuji s analýzou textů, které představují novinové články, je možné říci, že se jedná o komparativní studii dvou diskursivních analýz. Ta je založena na srovnávání článků vybraných deníků, které vycházely v určeném časovém rámci, tedy v rozmezí prosinec 2007 až prosinec 2009. Během těchto dvou let probíhalo komplikované schvalování Lisabonské smlouvy v členských státech, což se odrazilo i v tištěných médiích. Komparaci jsou podrobeny články publikované ve zmíněné době v denících *Le Monde*, *Le Figaro*, *L'Humanité*, *Mladá fronta Dnes*, *Lidové noviny* a *Právo*. Je nutné zdůraznit, že články byly vybrány na základě kritéria obsahové souvislosti s předmětem zkoumání, to znamená, že se jednalo pouze o články, které pojednávají nebo se nějakým způsobem týkají procesu ratifikace Lisabonské smlouvy v členských státech. Ve výzkumu tak nejsou zahrnuty například články, které obecně informují o politice Unie nebo o personálních či strukturálních změnách, které se během této doby udály.

Práce je teoreticky ukotvená na dvou hlavních principech – na *fusion theory* a modelu polarizovaného pluralismu. Oba dva obecné přístupy aplikuji na předmět výzkumu a budu se snažit prokázat jejich platnost pro analyzované případy. To znamená, že budu prokazovat myšlenku, že Lisabonská smlouva na principu *fusion theory* rozšiřuje pole působnosti Evropské unie a sdružuje své pravomoci do nových institucí, aby se zlepšila její akceschopnost. Při zvětšování sféry vlivu dochází též k zapojování více aktérů do rozhodovacího procesu, včetně národních parlamentů. S koncepcí, kterou Lisabonská smlouva navrhuje, však bylo spojeno riziko reakce členských států, která byla v některých případech zásadně odmítavá. Na základě principů modelu polarizovaného pluralismu pak poukážu na propojenost mezi politickou elitou a tištěnými médii, které ve svých článcích reflektují reakce vlády a politických stran na ratifikaci Lisabonské smlouvy. Jelikož se francouzští politici zásadně podíleli na tvorbě a prosazování tohoto smluvního dokumentu, měly by pak analyzované tiskoviny přijetí smlouvy podporovat a podrobně o něm informovat.

České noviny by ve stejném duchu měly odrážet také názory vládnoucích politiků a stran, pravicový tisk pak hlavně myšlenky pravicově orientovaného, euroskeptického prezidenta Václava Klause. Svým charakterem by se tak novinové příspěvky měly stavět spíše proti přijetí Lisabonské smlouvy. Jelikož je české obyvatelstvo a politická reprezentace vzhledem k politice EU spíše skeptická a neprojevuje o ni výrazný zájem, dá se očekávat, že četnost zpráv o ratifikaci LS nemusí být příliš výrazná.

Pro dosažení vydefinovaného cíle je potřeba také vymezit zkoumané teoretické koncepty v konkrétních proměnných. Pro lepší přehlednost poslouží následující tabulka, která vyjmenovává odpovídající proměnné.

Nezávislé proměnné	Zprostředkující proměnné	Závislé proměnné
politici aktéři a politická kultura ve státě	politický paralelismus	politicky orientované články
obsah a charakter LS	debata o LS	kritika vs. obhajoba LS průběh ratifikace LS

Nezávislými proměnnými rozumíme předpokládanou příčinu, závislými proměnnými pak předpokládaný důsledek. Zprostředkující proměnné pak reprezentují souvislost mezi nezávislou a závislou proměnnou, jsou tedy prostředkem vlivu předpokládané příčiny na předpokládaný důsledek.

Podívejme se nyní na charakteristiku jednotlivých proměnných. V tomto případě nám jako nezávislé proměnné slouží zejména politici aktéři a politická kultura ve státě a obsah a charakter Lisabonské smlouvy. Jelikož předpokládaných příčin může být široká škála, rozhodla jsem se zaměřit především na tyto dvě. Politici aktéři ve své podstatě definují politiku země, přijímají zákony a rozhodují v národních i zahraničních záležitostech. Politická kultura ve státě pak obecně charakterizuje celou politickou scénu. Ve Francii, stejně jako v České republice, představují tyto aktéry především prezident, vláda a politické strany. Politická názorová orientace zejména prezidenta a vlády pak určuje směřování státu jak na domácí, tak na mezinárodní scéně. Jelikož

současná francouzská vládnoucí reprezentace v čele s Nicolasem Sarkozym je proevropsky orientovaná, tak by také přijetí Lisabonské smlouvy mělo být jedním z jejích hlavních záměrů. Zprostředkující proměnnou, která by měla přenášet vliv mezi touto příčinou a jejím důsledkem, představuje politický paralelismus, tedy provázanost politické scény s médii. Jak již bylo řečeno, míra politického paralelismu ve Francii je poměrně vysoká, proto lze konstatovat, že díky médiím, v tomto případě tištěným, předkládá politická elita své myšlenky a názory publiku. Předpokládaným výsledkem neboli závislou proměnnou jsou pak politicky orientované články, které noviny vydávají. Je-li tedy francouzská vládnoucí garnitura proevropsky zaměřená, pak jednotlivé novinové příspěvky budou obhajovat Lisabonskou smlouvu a její úspěšné přijetí. Oproti tomu současná česká politická scéna v čele s prezidentem je spíše protievropská, proto se zřejmě častěji, především v pravicových listech, bude objevovat kritika LS.

Druhou nezávislou proměnnou představuje obsah a charakter samotné smlouvy. Jak bylo uvedeno dříve, Lisabonská smlouva je právně závazný dokument, jenž ve svém obsahu přináší několik důležitých prvků. Ty výrazně rozšiřují unijní pravomoci a propojují národní státy a evropské struktury. Jelikož se jedná o významově zásadní dokument, rozhořela se na politické scéně debata o jejím přínosu a vlivu. Debata jako zprostředkující proměnná pak vyústila buďto v obhajobu nebo v kritiku LS a ovlivnila celý průběh ratifikace smlouvy, který, jak si podrobněji ukážeme později, byl velmi problémový. Na celou problematiku budeme nahlížet skrz novinové články, které o průběhu schvalování informovaly. Na základě jmenovaných proměnných se tak komparací dvou analýz budu snažit ověřit platnost použitých teoretických rámců. O výsledcích se přesvědčíme ve třetí kapitole, která se věnuje analýze článků informujících o procesu ratifikace Lisabonské smlouvy a vydaných v již definovaném časovém období - od prosince 2007 do prosince 2009.

2. Cesta k Lisabonské smlouvě a její ratifikace

2.1 *Poválečná situace a kroky evropské integrace*

Druhá světová válka měla za následek, že se v roce 1945 nacházel evropský kontinent v ruinách. Rekonstrukce, hospodářská obnova a zabezpečení míru se staly prvořadými úkoly v rámci evropské politiky. Právě zajištění mírového stavu a silná a jednotná Evropa, která měla být opřena o integraci hospodářské, zahraniční a obranné politiky, mohla v budoucnosti zamezit dalším podobným konfliktům a odolávat tlaku sovětského bloku, který se po roce 1945 stupňoval. Během několika poválečných let byly založeny organizace jako například Rada Evropy či Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci, na jejímž základě byl přijat Marshallův plán, který symbolizoval zahájení ekonomické obnovy kontinentu. Avšak Francie a země Beneluxu si nadále představovaly užší integraci. Evropské státy měly rozdílné názory na to, jak by toto sjednocení mělo vypadat, na jaké bázi by mělo fungovat, a jaká by měla být jeho úloha. Například Francie chtěla jeho prostřednictvím především kontrolovat sílu nově vzniklé Spolkové republiky Německo (SRN) z obavy jejího možného znovunabytí. SRN pak zamýšlela svým zapojením se do procesu integrace zrovnoprávnit své postavení s ostatními státy a nadále uchovávat úzké vazby se Spojenými státy. Velká Británie, která se stavěla ke sjednocovacím tendencím a jejich rozsahu rezervovaně, stála nejprve stranou a zapojila se až na počátku 70. let. Menší státy, jako byly Itálie či Benelux, si naopak přály velmi úzkou spolupráci zemí založenou na nadnárodním principu. Jedině tak bylo možné se plně zapojit do organizace společné politiky a nenechat vládnout velké státy.¹⁹

Prvním významným krokem v evropském integračním procesu bylo 18. dubna 1951 podepsání tzv. Pařížské dohody, která dala možnost vzniku tzv. Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Zakládající smlouvu podepsalo šest států – Francie, SRN, Itálie a země Beneluxu a měla platit padesát let. V rámci tohoto uskupení došlo postupně ke zrušení cel a kvót pro uhlí a hutnické produkty a k zavedení společného trhu. Kontrola hutnického a těžařského průmyslu, které tvoří základ pro vybudování ozbrojených sil, měla posloužit především jako záruka míru mezi hlavními rivaly – Francií a Spolkovou republikou Německo. Úspěchy, které fungování ESUO přinášelo,

¹⁹ PEČENKA, Marek, et al. *Encyklopedie moderní historie*. Praha: Libri, 1999. s. 137.

vedly k myšlenkám na rozšíření integračního procesu do dalších oblastí. Vytvoření ESUO bylo také chápáno jako možný počátek politického sjednocení v Evropě.²⁰

Dalším významným mezníkem evropské integrace se stal 27. března 1957 podpis Římských smluv, které vstoupily v platnost následujícího roku a ustanovily vznik Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom). Signatářem byla opět Francie, SRN, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemí, ale na rozdíl od Smlouvy o ESUO byly tyto dvě smlouvy časově neomezené. Nově vzniklá společenství si kladla za cíl vytvoření společného trhu, oblast volného pohybu pracovních sil a kapitálu a také vzájemnou spolupráci na atomovém výzkumu. V roce 1967 se pak ESUO, EHS a Euratom sloučily v Evropské společenství (ES), které tak přebralo funkci navazování užších hospodářských a politických vazeb mezi členskými zeměmi.²¹

Tím, jak se vzájemná spolupráce zemí prohlubovala, se ke společenství postupně přidávaly další státy. V letech 1970-71 probíhala přístupová jednání se čtyřmi zeměmi – s Dánskem, Norskem, Velkou Británií a Irskem. O dva roky později, tedy v roce 1973, však přistoupilo pouze Dánsko, Irsko a Velká Británie. Norsko možné členství v ES v referendu odmítlo. Oproti tomu Velká Británie o vstup usilovala již dříve, avšak její žádost byla vetována francouzskou stranou. V 80. letech proběhla hned dvě rozšíření Evropského společenství; v roce 1981 přistoupilo Řecko a o pět let později ještě Portugalsko a Španělsko. Přijetí nových členů však nebylo jediným významným tématem v tomto období. Společně s přijímáním dalších států do ES se řešila problematika míry a oblasti spolupráce uvnitř společenství. Mělo dojít jak k prohloubení ekonomické kooperace mezi jednotlivými členy, tak také k rozšíření spektra společných politik. Ve své podstatě mělo ES zasahovat nejen v oblasti hospodářské politiky, ale také v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. V letech 1985-86 se uskutečnila mezivládní konference, která měla projednat cíle Evropského společenství, dobudování jednotného trhu a změny procedur rozhodování. Výsledkem jednání bylo přijetí tzv. Jednotného evropského aktu, který upravoval zakládající smlouvy a stanovil členským zemím odstranit veškeré překážky, které bránily vytvoření

²⁰ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. s. 63-64.

²¹ <http://www.euroskop.cz/8885/sekce/1950-1957/> (staženo 1.3.2011).

jednotného vnitřního trhu pro volný pohyb zboží, kapitálu a osob k datu 1.1.1993. Dále také pozměňoval vztahy mezi jednotlivými institucemi ES²² tím, že posílil pravomoci Evropského parlamentu (EP) a částečně tak omezil suverenitu Rady²³, která musela při svých rozhodováních brát na zřetel stanovisko EP.²⁴

Již během osmdesátých let se v evropských politických kruzích objevila myšlenka přeměny Evropského společenství v Evropskou unii (EU). Události na počátku let devadesátých, jako například pád komunismu ve střední a východní Evropě nebo sjednocení Německa, značně urychlily tendence k integraci států Evropského společenství a tedy přípravy na zmíněný přechod. V roce 1990 byly svolány dvě důležité mezivládní konference o hospodářské a měnové unii a o politické unii, které měly vést k vytvoření smlouvy, jež by obsáhla prohloubení spolupráce v těchto oblastech. Po téměř ročním jednání přijali v prosinci 1990 zástupci členských států návrh Smlouvy o Evropské unii. Dne 7. února 1992 byla v Maastrichtu smlouva slavnostně podepsána, platit ale začala až 1. listopadu 1993. Smlouva o Evropské unii se stala právním rámcem fungování Unie. V roce 1993 byl také dotvořen jednotný trh, jenž je založen na čtyřech základních svobodách – na volném pohybu osob, zboží, služeb a peněz. O dva roky později došlo k dalšímu rozšíření Evropské unie o tři státy – přistoupily Rakousko, Finsko a Švédsko. Po tomto kroku přijala EU nové členy ještě dvakrát. Co do počtu nově přistoupivších zemí byl rekordní rok 2004, kdy se její součástí stalo osm bývalých komunistických států – Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko a Slovinsko a dva malé ostrovní státy – Kypr a Malta. Do této doby jako poslední se novými členskými státy staly v roce 2007 Bulharsko a Rumunsko a počet zemí EU se tak zastavil na čísle 27.²⁵

²² Institucemi ES a posléze i EU jsou chápány Evropská komise, Evropský parlament a Rada ministrů, která byla v roce 1993 přejmenována na Radu EU. Všechny tři byly vytvořeny v padesátých letech zakládajícími smlouvami Společenství.

²³ Rada je hlavní rozhodovací institucí ES/EU. Jednání Rady se účastní vždy jeden ministr z každé členské země Unie určený podle předmětu jednání. Na schůzi ministr vždy vystupuje jménem své vlády.

²⁴ <http://www.euroskop.cz/8888/sekce/80-leta/> (staženo 11.3.2011).

²⁵ http://europa.eu/abc/history/index_cs.htm (staženo 15.3.2011).

2.2 Smluvní uspořádání EU před Lisabonskou smlouvou

2.2.1 Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)

Společně s postupným navyšováním počtu členských států Evropského společenství a s rozvojem společných politik vyvstala do popředí nutnost reformy rámce zakládajících smluv prostřednictvím mezinárodní konference. Avšak mezi členskými státy nepanovala shoda v tom, jak by nové uspořádání mělo vypadat. Jak již bylo řečeno, na počátku devadesátých let se uskutečnily dvě mezivládní konference, které měly vzhledem k novým výzvám reformovat stávající platné smlouvy.

Problémem se však stal postoj jednotlivých států k dalšímu směřování procesu evropské integrace. Státy Beneluxu společně s Itálií podporovaly spíše federativní postoj, oproti tomu například Španělsko, Portugalsko, Řecko nebo Irsko byly méně nakloněny myšlence další integrace. Řešení viděly spíše v setrvání ve Společenství, kde by se státy vzájemně podporovaly. Francie, která se již po skončení 2. světové války snažila kontrolovat sousední Německo, stála na straně federativního modelu právě z důvodu dohledu na sjednocený německý stát. Velká Británie se stavěla tradičně proti jakémukoliv dalšímu posilování role Společenství, ať už se jednalo o ekonomickou nebo politickou oblast. Německo pak souhlasilo s rozšiřováním společného politického a ekonomického rámce.²⁶

Výsledkem jednání byla již zmíněná Smlouva o Evropské unii, podle místa podpisu též známá pod označením Maastrichtská smlouva a byla zásadním krokem v procesu evropské integrace. Nejenom, že změnila stávající název z Evropského společenství na Evropskou unii, ale především zavedla novou strukturu jejího fungování, která sestává z tzv. tří pilířů. První pilíř zahrnuje činnost reformovaného Evropského společenství, vychází tedy z předchozích smluv o EHS, ESUO a Euratom. Mezi základní oblasti, které sem patří, tak lze jmenovat například politiky Společenství, občanství Unie nebo nově také hospodářskou a měnovou unii. Ta je právně založena na dohodě o Evropské měnové unii, jež stanovuje zavedení jednotné evropské měny k 1. lednu 1999.²⁷ Pro vstup do této unie byla vytvořena zvláštní kritéria, která musí

²⁶ FONTAINE, Nicole. *Les Députés Européens: Qui sont-ils? Que font-ils?*. Neuilly-sur-Seine: CEIC, 2009. s. 24-25.

²⁷ PEČENKA, Marek, et al. *Encyklopedie moderní...* s. 288.

jednotlivé členské země nejprve splnit. Pokud nedojde k jejich naplnění, bude přijetí odloženo. První pilíř je také charakteristický svou nadstátností, která s sebou nese komunitární metodu rozhodování. To znamená, že rozhodování se činí na půdě Rady EU, která kvalifikovanou většinou může daný návrh odsouhlasit.²⁸ Iniciátorem legislativních norem zůstává nadále Komise. Druhým pilířem je Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) a třetí pak tvoří policejní a soudní spolupráce v trestních věcech. Oba tyto pilíře obsahují zcela novou agendu spolupráce, která se utváří na mezivládním principu. Je třeba zdůraznit, že Maastrichtská smlouva se výrazně odlišuje od dřívějších smluv ES tím, že není jejich pouhou revizí, ale zavádí novou formu zřízení, které stojí nad dosavadními Evropskými společenstvími, jež zároveň sjednocuje.²⁹

Smlouva o Evropské unii prošla v letech 1992-1993 ratifikační procedurou v členských státech. Tento proces však neproběhl bez komplikací. Prvním zásadním problémem se stalo odmítnutí smlouvy v dánském referendu v červnu 1992. Dánsko se obávalo přílišné centralizace a nového rámce evropské integrace, který Maastrichtská smlouva přinášela. Řešením vzniklé situace bylo přijetí výjimek ze smlouvy, které byly Dánsku uděleny, a nové referendum v květnu 1993. Místní obyvatelstvo se s výsledkem spokojilo, a proto tento dokument napodruhé ratifikovalo. Také Francie se potýkala s nemalými obtížemi při schvalování Smlouvy o Evropské unii. Strach z možné ztráty národní identity a z německého vlivu způsobil, že smlouva prošla v referendu jen těsně. V Německu pak obsah smlouvy přezkoumával Ústavní soud z hlediska možného porušení suverenity státu. Nakonec však neshledal Smlouvu o Evropské unii v rozporu s ústavním pořádkem země a ratifikace dokumentu tak mohla proběhnout.³⁰

2.2.2 Amsterodamská smlouva a Smlouva z Nice

Smlouva o Evropské unii ve svém textu také, mimo jiné, stanovila, že v následujícím období musí být svolána mezivládní konference, která se zaměří na její ustanovení a zhodnotí úspěch nebo neúspěch, který přinesla. Proto se v letech 1996-97 uskutečnila mezivládní konference, které se účastnili zástupci vlád členských států,

²⁸ Kvalifikovaná většina je počet hlasů členů Rady EU vyžadovaný pro rozhodnutí.

²⁹ <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=6&language=CS> (staženo 20.3.2011).

³⁰ <http://www.euroskop.cz/8889/sekce/90-leta/> (staženo 15.3.2011).

a která vyústila 2. října 1997 v podpis tzv. Amsterodamské smlouvy.³¹ Tento dokument revidoval původní zakládající smlouvy a Smlouvu o Evropské unii. Pro přijetí musela Amsterodamská smlouva nejprve projít ratifikačním kolem ve všech patnácti členských zemích EU a až posléze mohla vstoupit 1. května 1999 v platnost. Hlavním tématem jednání byla definice role Evropské unie na mezinárodním poli, přiblížení EU více svým občanům, zlepšení fungování jednotlivých institucí a připravenost na budoucí rozšíření. Trvalo celkem patnáct měsíců, než bylo dosaženo konsensu a než mohla být Amsterodamská smlouva schválena a podepsána.³²

Ačkoliv smlouva přinesla několik zajímavých novinek, nepodařilo se jí odpovědět na palčivou otázku výrazné reformy orgánů EU. Tento problém byl zásadní v tom, že pokud by došlo k dalšímu přijetí nových členských států, mohlo by to znamenat kolaps fungování a efektivity institucí založených na stávajících pravidlech. Jediné, čeho se podařilo docílit, bylo omezení počtu poslanců Evropského parlamentu na 700 a zároveň posílení jeho vlivu rozšířením procedury spolurozhodování. Pokud se měla Evropská unie nadále výrazně rozšiřovat, bylo nezbytné svolat další mezivládní konferenci, která by upravila strukturu institucí.³³

V průběhu devadesátých let podaly země střední a východní Evropy žádost o členství v Evropské unii. Na jaře roku 1998 byla zahájena přístupová jednání s první skupinou států³⁴, které nejlépe splňovaly podmínky přístupu. V roce 2000 se pak přidaly ještě další země³⁵, přičemž počet žadatelů o vstup, se kterými byla tato jednání otevřena, se vyšplhal na číslo dvanáct. V roce 2002 dokončilo jednání deset států, které se měly stát členy Evropské unie na počátku května 2004. Zbylé dvě země – Bulharsko a Rumunsko pak měly přistoupit v roce 2007.³⁶

³¹ Oficiální název smlouvy je: Amsterdamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty

³² http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/a09000_fr.htm (staženo 16.3.2011).

³³ <http://www.euroskop.cz/8889/sekce/90-leta/> (staženo 16.3.2011).

³⁴ Do této skupiny států patřily tyto státy: Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Polsko, Slovinsko a Kypr

³⁵ V roce 2000 se jednalo o tyto země: Buharsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Rumunsko a Slovensko.

³⁶ <http://www.euroskop.cz/8890/sekce/eu-ve-21-stoleti/> (staženo 22.3.2011).

Jak již bylo řečeno v Amsterodamské smlouvě, pokud se měl počet nových členských zemí výrazně zvýšit, bylo nezbytné svolat mezivládní konferenci, která by vyřešila reformu institucí EU.³⁷ Právě z důvodu vysokého počtu žadatelů o přistoupení, se kterými byla na konci 90. let zahájena přístupová jednání, se uskutečnila mezivládní konference ve francouzském městě Nice v období od února do prosince 2000. Jejím vyústěním bylo schválení tzv. Smlouvy z Nice³⁸, která byla podepsána 26. února 2001. Následoval opět proces ratifikace ve všech patnácti členských zemích, po jehož úspěšném završení vstoupila smlouva 1. února 2003 v platnost.³⁹

Hlavním úkolem konference v Nice, který se pak promítl do textu smlouvy, bylo připravit Evropskou unii na východní rozšíření revizí stávajících smluv především ve čtyřech bodech. Jednalo se hlavně o velikost a složení Evropské komise, o rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou, o rozložení hlasů v Radě a o rozšíření formy spolupráce.⁴⁰ Po několikaměsíčním jednání bylo nakonec rozhodnuto, že na základě Smlouvy z Nice bude mít každý členský stát v Komisi jednoho komisaře. Předsedu Komise pak volí Evropská rada⁴¹ na základě kvalifikované většiny. O členech EK nejprve rozhoduje a po schválení kvalifikovanou většinou Evropským parlamentem také jmenuje Rada EU. Změny, které přinesla Smlouva z Nice, týkající se EP znamenaly například navýšení počtu europoslanců ze 700 na 732, přičemž byl upraven počet zástupců některých států. Rozšířena byla také procedura spolupráce a procedura souhlasu.⁴² Rada EU prošla revizí ve smyslu reformy váhy hlasů pro rozhodování kvalifikovanou většinou, která zvýhodňuje více zalidněné státy. Proto bylo také

³⁷ Součástí Amsterodamské smlouvy byl Protokol o orgánech, který stanovuje, že pokud bude počet nově přistupujících států větší než pět, je potřeba svolat mezivládní konferenci, která zreformuje strukturu unijních institucí.

³⁸ Oficiální znění smlouvy je: Niceská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty

³⁹ http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_introduction_en.htm (staženo 28.3.2011).

⁴⁰ http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm (staženo 5.4.2011).

⁴¹ Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise. Tato instance vznikla v roce 1974 a její hlavní náplní bylo stanovení cílů Evropské unie ve všech oblastech její činnosti. Oficiální status získala Evropská rada až se zavedením Maastrichtské smlouvy. Od 1. prosince 2009 se na základě Lisabonské smlouvy stala jedním ze sedmi orgánů Unie.

⁴² Procedura spolupráce byla zavedena Jednotným evropským aktem a poskytuje Evropskému parlamentu větší vliv v legislativním procesu tím, že mu povoluje dvě čtení návrhu, který předložila Evropská Komise. Procedura souhlasu byla taktéž zřízena Jednotným evropským aktem a stanovuje, že si Rada před přijetím určitých rozhodnutí musí vyžádat souhlas Parlamentu. Jestliže EP souhlas nedá, nelze navrhovaný akt přijmout.

ustanoveno, že rozhodnutí přijatá na základě kvalifikované většiny musí být schválena většinou členských zemí. Tento systém hlasování byl dále také rozšířen do nových oblastí.⁴³

Ačkoliv Smlouva z Nice přinesla některé důležité reformy, nebyla schopná zásadně změnit institucionální nastavení Evropské unie. Z tohoto důvodu bylo ke smlouvě připojeno tzv. Prohlášení o budoucnosti Unie, které říká, že je nutné zamyslet se a debatovat o budoucnosti EU především ve smyslu vymezení pravomocí unijních orgánů vzhledem k členským zemím, určení rolí národních parlamentů ve struktuře EU, zjednodušení zakládajících smluv nebo postavení Charty základních práv EU.⁴⁴ Prohlášení taktéž určilo, že pro tyto účely má být svolána další mezivládní konference v roce 2004.⁴⁵

2.2.3 Smlouva o Ústavě pro Evropu

Ve smyslu obsahu Prohlášení o budoucnosti Unie se členské státy domluvily na zahájení debaty o směřování Evropské unie a o struktuře jednotlivých evropských institucí. V prosinci 2001 byl do bruselského Laekenu svolán summit vedoucích představitelů států a jejich vlád, který rozhodl o vytvoření Konventu, na jehož základě se měla diskuse a reforma uskutečnit. Konvent o budoucnosti Evropy se skládal jednak z členů Evropského parlamentu, Evropské komise a především ze zástupců vlád a členů národních parlamentů jednotlivých členských zemí. Předsedou byl zvolen bývalý francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing. Práce Konventu započala na přelomu února/března 2002 a trvala ve své podstatě až do července 2003. Výsledkem dlouhých jednání bylo vytvoření návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Tento první návrh byl v následujícím období ještě projednáván na mezivládní konferenci, která text s úpravami schválila v červnu 2004. Všech již 25 členů EU podepsalo smlouvu v říjnu 2004 v Římě.⁴⁶

⁴³<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/lisabonska-smlouva-zmeny-v-rozhodovani-po-institucionalni-reforme-000056> (staženo 12.4.2011).

⁴⁴ Charta základních práv EU, taktéž nazývána Listina základních práv Evropské unie – je to dokument, který sumarizuje základní práva občanů v rámci Evropské unie a vychází ze smluv Společenství a mezinárodních úmluv. Charta byla deklarována 7. prosince 2000 během zasedání Evropské rady v Nice.

⁴⁵http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_introduction_en.htm (staženo 12.4.2011).

⁴⁶ <http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/> (staženo 14.4.2011).

Svým charakterem měla Smlouva o Ústavě pro Evropu nahradit zakládající smlouvy a jejich následné reformy, a tím tak zjednodušit a přiblížit unijní dokumenty občanům EU. Jeden dokument tak měl obsáhnout to, co stanovovala Smlouva o Evropském společenství, Smlouva o Evropské unii, Amsterodamská smlouva a Smlouva z Nice. Smlouva o Ústavě pro Evropu je členěna do čtyř částí. První část zahrnuje základní ustanovení, která vymezují cíle EU, pravidla členství, pravomoci jednotlivých institucí nebo způsob financování Unie. Druhá část obsahuje Listinu základních práv EU, která definuje a stanovuje práva občanů, jež musí Unie při svém konání dodržovat. Část III je věnována vnitřním a vnějším politikám a obecnému fungování Unie a poslední úsek vymezuje obecná a závěrečná ustanovení.⁴⁷

Jak již bylo řečeno, zásadním problémem Evropské unie byla struktura a fungování jejích institucí. Smlouva tuto věc vyřešila následovně: Evropský parlament měl napříště mít 736 členů, přičemž každý stát musí být zastoupen nejméně čtyřmi europoslanci. Evropskou komisi mají tvořit do roku 2014 jeden komisař za každý stát, po tomto datu pak má počet členů klesnout na 2/3. Komisaři mají být vybíráni ze zástupců států na základě tzv. rotace. Komisi také nadále zůstává exkluzivita legislativní iniciativy. Spojení úřadu Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro zahraniční záležitosti dává vzniknout nové funkci Ministra zahraničních věcí, jenž je zároveň také místopředsedou EK. Evropská rada se má poprvé oficiálně stát orgánem Evropské unie s voleným předsedou na období dvou a půl let na základě kvalifikované většiny. Obhajovat pak může tento mandát pouze jednou. Revizi mělo projít i hlasování v Radě EU, kde s předloženým návrhem musí souhlasit 55% členských států, které představují nejméně 65% obyvatel Unie. Smlouva o Ústavě pro Evropu také dává právní subjektivitu Evropské unii a umožňuje vystoupení z jejích struktur. Dále taktéž definuje symboly EU, kterými jsou vlajka, hymna, heslo, měna a Den Evropy⁴⁸

Smlouva o Ústavě pro Evropu byla členskými státy podepsána v říjnu 2004 a měla začít platit po úspěšném ukončení ratifikace v jednotlivých zemích EU. Avšak události z května a června 2005 znamenaly zastavení tohoto procesu a následně pak

⁴⁷ http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/how/evolution/article_7146_cs.htm#top (staženo 15.4.2011).

⁴⁸ <http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/> (staženo 15.4.2011).

konec dokumentu jako takového. Osudným se pro smlouvu stalo odmítnutí nejprve ve francouzském referendu následované taktéž neúspěchem referenda v Nizozemí. Na základě toho se 16. června 2005 do Bruselu sjeli členové Evropské rady, aby rozhodli o dalším postupu. Výsledkem bylo zahájení tzv. období reflexe, během kterého měly probíhat debaty o osudu smluvního dokumentu. Toto období mělo trvat rok, ale vzhledem k dalším tématům, které musela Evropská unie řešit, bylo později prodlouženo. Řešení, která byla nasnadě, měla tři případné varianty. První možností bylo zachování textu smlouvy a pokračování v procesu ratifikace ve zbylých zemích s tím, že ve Francii a v Nizozemí se referenda mohla ještě jednou opakovat. Druhou variantou bylo vypracování úplně nového dokumentu, který by Smlouvu o Ústavě pro Evropu nahradil. Třetím řešením pak bylo zachování některých částí původního textu. Ty by pak mohly být obsaženy buď ve zcela novém dokumentu, nebo by mohly být včleněny do smluvního rámce Smlouvy z Nice. Důležitým mezníkem v osudu Smlouvy o Ústavě pro Evropu se stalo německé předsednictví, které si jako hlavní cíle určilo prolomit zastavení vyjednávání o tomto dokumentu. Na zasedání Evropské rady 21.- 23. června 2007 se členské státy usnesly na tom, že upustí od dalšího prosazování Smlouvy o Ústavě pro Evropu, a že bude vytvořen nový dokument – tzv. Reformní smlouva. K tomuto počínu měla být v brzké době svolána mezivládní konference.⁴⁹

2.3 Lisabonská smlouva (LS)

V tom, co započalo Německo při předsedání Evropské radě, pokračovalo od července 2007 Portugalsko. Dne 23. července 2007 byla zahájena mezivládní konference, která měla připravit text reformní smlouvy, jenž vycházel z předchozí neúspěšné Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Systém práce byl nastaven tak, že z tohoto smluvního dokumentu byly odstraněny sporné body, ale rámec zůstal stejný. Ten je založen na dvou smlouvách – na Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o založení Evropského společenství, která je přejmenována na Smlouvu o fungování EU. V nové smlouvě také neměly být zahrnuty články týkající se symbolů EU a byla změněna či vynechána terminologie některých pojmů. Oproti Ústavní smlouvě nebudou používány termíny ústava, zákon a rámcový zákon. Místo označení funkce ministra zahraničních věcí Unie se bude používat Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci

⁴⁹ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie...*, s. 196-198.

a bezpečnostní politiku. Taktéž platnost hlasování nově vytvořenou kvalifikovanou většinou byla posunuta. Jednání mezivládní konference skončilo v Lisabonu 19. října 2007 a nový dokument byl připraven k podpisu. Tzv. Lisabonská smlouva, která získala své jméno podle místa svého vzniku a nahradila tak dříve používaný termín Reformní smlouva, byla oficiálně podepsána 13. prosince 2007. Po jejím podpisu následovalo ratifikační kolo ve všech 27 členských státech Evropské unie.⁵⁰

2.3.1 Obsah Lisabonské smlouvy

Lisabonská smlouva, jejíž oficiální název zní Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, má formu revizního dokumentu dřívějších smluv, které však nenahrazuje. Jak již bylo řečeno, je rozdělena do dvou částí, přičemž první je věnována změnám Smlouvy o EU a druhá změnám Smlouvy o Evropském společenství. Celkově tvoří Lisabonskou smlouvu sedm článků a třináct protokolů, které mimo jiné odrážejí také změny ve Smlouvě o Euratomu. Obsahově vychází z Ústavní smlouvy, ze které přejímá její velkou část. Smlouva například stanovuje právní subjektivitu EU a zavádí jednotné užívání pojmu Unie. Další návrh, který se v obdobné formě objevil již ve Smlouvě o Ústavě pro Evropu, a který zavádí Lisabonská smlouva, bylo vytvoření dvou nových funkcí – stálého předsedy Evropské rady a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Stálý předseda je volen kvalifikovanou většinou v Evropské radě na dobu dvou a půl let a zastupuje Evropskou unii ve věcech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky, které se však nedotýkají pravomocí nově vzniklého vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Tato druhá, nově definovaná funkce má být obsazována na základě hlasování kvalifikovanou většinou v Evropské radě a se souhlasem předsedy Komise. Vysoký představitel je také zároveň místopředsdou Komise a podléhá tak schválení Evropským parlamentem. Smlouva také zachovává systém rotace eurokomisařů po dosažení počtu 27 členů s účinností od 1. listopadu 2014. Změnu zaznamenal i Evropský parlament, kde se počet jeho členů ustálil na čísle 751. Lisabonská smlouva taktéž stanovuje změnu systému hlasování kvalifikovanou většinou v Radě. Pro odsouhlasení návrhu se musí vyslovit nejméně

⁵⁰ FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: Konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2008. s. 11-13.

55% členů Rady zastupujících nejméně 65% obyvatelstva členských zemí. Tento modifikovaný způsob hlasování má začít platit 1. listopadu 2014, přičemž je možné aplikovat přechodné období do konce března 2017.⁵¹

Další důležité změny představuje například jasnější vymezení vztahu a pravomocí EU a jejich rozdělení mezi Unii a členské země. Dále dochází ke zrušení tradiční tzv. pilířové struktury a ke komunitarizaci III. pilíře. Občané také dostávají více možností jak vyjádřit svůj názor a ovlivnit tak politiku EU. Také role národních parlamentů byla posílena z důvodu zvýšení sledování, zda Unie přijímá opatření na základě principu subsidiarity. Významně upraveno bylo také právní uspořádání Listiny základních práv EU, která doposud neměla právně závazný charakter. S Lisabonskou smlouvou dochází k jejímu zakotvení v primárním právu Unie a Listina tak získává přímý a právně závazný účinek. Listina základních práv EU má existovat paralelně s národními právními uspořádáními a má kodifikovat stávající judikaturu Evropského soudního dvora. Listina je určena především orgánům a institucím EU, členským zemím pak pouze v momentě, kdy provádějí právo Unie. Nově zavádí Lisabonská smlouva také možnost vystoupení z Evropské unie.⁵²

2.3.2 Ratifikace LS v členských státech Evropské unie

Jak již bylo dříve zmíněno, Lisabonská smlouva musela jako celek projít ratifikačním procesem ve všech 27 členských státech Evropské unie. Po jejím podpisu v prosinci 2007 tak mohlo kolo schvalování započít. Původní plány počítaly s tím, že ratifikace by mohla být dokončena do konce roku 2008, a smlouva by tak mohla vstoupit v platnost v červnu 2009 ještě před volbami do Evropského parlamentu. Vzhledem ke komplikacím se ale tento cíl dodržet nepodařilo. Způsob, kterým měla být LS ratifikována, zvolil každý členský stát samostatně. Všechny státy, kromě jednoho, se rozhodly pro schválení smlouvy na půdě národního parlamentu. Na rozdíl od ratifikace Ústavní smlouvy, kdy se konala referenda také ve Francii nebo v Nizozemí, v tomto případě nechalo pouze Irsko rozhodnout své občany o Lisabonské smlouvě. Zpočátku probíhalo vše bez větších problémů, do hlasování v Irsku 12. června

⁵¹ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie...*, s. 200-201.

⁵² FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: Konsolidovaný text...* s. 14-16.

2008 ratifikovalo LS již 18 členských zemí.⁵³ Referendum však přineslo neočekávané komplikace, jelikož Irové 53,4 procenty odevzdaných hlasů smlouvu odmítli.⁵⁴ V reakci na to bylo nutné analyzovat celou situaci a rozhodnout se, jak se s tímto problémem vypořádat. V prosinci 2008 byl uspořádán summit Evropské rady, na kterém bylo ujednáno, že Unie vyjde Irsku v jeho požadavcích vstříc. Irsko tak získalo garance neutrality, nadále mělo mít jednoho svého komisaře a byla mu zajištěna daňová autonomie. Také oblast práva na život, vzdělání a rodinu měla i do budoucna podléhat národní ústavě. Zmíněné záruky byly zakotveny v mezivládní dohodě a byly podmíněny opakovaním referenda o Lisabonské smlouvě. Termín druhého všelidového hlasování stanovilo Irsko na 2. října 2009 po konzultaci s českým předsednictvím. Během něj došlo ke schválení dokumentu 67,1 procenty zúčastněných voličů.⁵⁵

Ani v některých dalších zemích nebyla ratifikace LS jednoduchou záležitostí. Je nutné říct že, Lisabonská smlouva byla podrobena poměrně zásadní kritice. Členské státy reklamovaly především ztrátu národní suverenity na základě toho, že byla značná část kompetencí národních parlamentů přesunuta na orgány Evropské unie. Mezi některé výroky státních činitelů lze uvést například slova německého prokurátora a politika CSU – Ludwiga Stauffenbuera, který kritizoval to, že: „*Lisabonská smlouva deleguje příliš velké množství pravomocí do Bruselu.*“⁵⁶ Bývalý dánský europoslanec za nezávislé demokraty Jens-Peter Bonde na adresu Lisabonské smlouvy pravil, že se jedná o „*organizovaný podvod na občany EU*“, protože se fakticky jedná o Ústavní smlouvu, která dostala nový název.⁵⁷ Český prezident Václav Klaus pak smlouvě vytýká to, že nepřinese Unii více demokracie a zavádí mechanismy, které mohou pomoci EU získat nové pravomoci a rušit právo veta v dalších oblastech bez další ratifikace.⁵⁸

⁵³ Jednalo se o tyto státy: Maďarsko, Malta, Slovinsko, Rumunsko, Francie, Bulharsko, Polsko, Slovensko, Portugalsko, Dánsko, Rakousko, Litva, Lotyšsko, Německo, Lucembursko, Finsko, Estonsko a Řecko.

⁵⁴ <http://www.euractiv.fr/priorites-de-lue-elections/article/irlandais-rejettent-clairement-traite-lisbonne-000886> (staženo 20.4.2011).

⁵⁵ <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/> (staženo 20.4.2011).

⁵⁶ <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/lisabonska-smlouva-zmeny-v-rozhodovani-po-institucionalni-reforme-000056> (staženo 17.4.2011).

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

Kromě Irska, se tak problémy s ratifikací Lisabonské smlouvy objevily také například v Polsku, kde prošla smlouva oběma komorami parlamentu již v dubnu 2008, avšak prezident Lech Kaczyński podmínil její podpis pozitivním výsledkem druhého irského referenda. Na základě toho pak Lisabonskou smlouvu 10. října 2009 podepsal. Podobná situace se vyskytla také v sousedním Německu, kde sice obě komory parlamentu na jaře 2008 dokument odsouhlasily, ale skupina poslanců podala stížnost k Ústavnímu soudu. Ten 30. června 2009 rozhodl o tom, že LS není v rozporu s německou Ústavou, ale pro dokončení ratifikace bylo potřeba upravit mechanismus vnitrostátního projednávání evropských záležitostí tak, aby obě komory národního parlamentu získaly větší pravomoci v oblasti spolurozhodování. Situaci vyřešilo přijetí čtyř zákonů, které upravovaly způsob projednávání evropských záležitostí na německé národní úrovni. I na tyto nové právní předpisy byla podána stížnost, avšak Ústavní soud ji odmítl a německý prezident Horst Köhler Lisabonskou smlouvu 25. září 2009 podepsal.⁵⁹

Poslední zemí, která ztížila dokončení procesu ratifikace Lisabonské smlouvy, byla Česká republika. V tomto členském státě měla smlouva projít oběma komorami a na závěr ji měl stvrdit svým podpisem prezident republiky. Avšak 24. dubna 2008 podala skupina senátorů návrh k Ústavnímu soudu na přezkoumání souladu Lisabonské smlouvy s českým ústavním pořádkem. Soud se měl především zaměřit na šest hlavních bodů, kterými mimo jiné byly například způsob rozhodování v Radě EU⁶⁰, delegace některých pravomocí na evropskou úroveň nebo Listina základních práv EU a její platnost pro Česko. V listopadu 2008 bylo oficiálně rozhodnuto, že LS není v rozporu s ústavním pořádkem republiky. Následovalo tak schvalování v Poslanecké sněmovně a Senátu. Dne 18. února 2009 schválili text smlouvy poslanci, 6. května 2009 pak také senátoři České republiky. Avšak skupina sedmnácti senátorů, kteří Lisabonskou smlouvu nepodporovali, podala 29. září 2009 k Ústavnímu soudu druhou žádost na přezkoumání souladu LS s Ústavou ČR. Navíc český prezident Václav Klaus podmínil podepsání smlouvy výjimkou z Listiny základních práv EU pro naši republiku. Ta mu byla přislíbena během jednání evropského summitu 29. října 2009. Ústavní soud nakonec 3. listopadu 2009 i napodruhé rozhodl, že Lisabonská smlouva

⁵⁹ <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/> (staženo 20.4.2011).

⁶⁰ Rozhodování v Radě EU se mělo změnit z principu jednomyslnosti na většinový princip. Některé státy toto chápaly jako ztrátu práva veta.

je v souladu s českým ústavním pořádkem, a ve stejný den ji prezident ČR podepsal. Během listopadu pak byla Lisabonská smlouva dopravena do Říma a 1. prosince 2009 vstoupila v platnost.⁶¹

⁶¹ [http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/\(staženo-21.4.2011\)](http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/(staženo-21.4.2011)).

3. Odras procesu ratifikace Lisabonské smlouvy ve francouzském a českém tisku

Jak již bylo několikrát řečeno, ratifikace Lisabonské smlouvy v období od prosince 2007 do prosince 2009 byla jedním z nejdůležitějších evropských témat, o které se zajímal také celoevropský tisk. V této kapitole se budu snažit analyzovat, jak se na celou situaci dívaly přední francouzské a české noviny. Jelikož je k analýze používán francouzsky psaný tisk, budou názvy jednotlivých článků a jejich obsah v textu kapitoly uvedeny v českém překladu. V poznámce pod čarou pak najdeme titulek v původním francouzském znění. Zaměřím se na to, jakým způsobem a jak často přinášely informace k probíhající ratifikaci LS a na ideovou zaměřenost článků. Pokusím se zjistit, zda se listy k celé záležitosti stavěly neutrálně nebo naopak, v souladu s hypotézou formulovanou na začátku práce ve svých příspěvcích reflektovaly názory politických aktérů země. Zda tedy deníky přijetí Lisabonské smlouvy podporovaly nebo naopak spíše kritizovaly.

3.1 Zkoumané deníky a jejich názorová orientace

Deník *Le Figaro* je jedním z hlavních francouzských tištěných médií. Byl založen roku 1826 jako satirický týdeník, v roce 1854 však došlo ke změně majitele a z týdeníku se stal deník. Od té doby se *Le Figaro* zařadilo mezi nejčtenější noviny, které jsou konzervativního, pravicového smýšlení. Ve svých textech podporuje americký demokratický systém, transatlantickou spolupráci a nutnost existence Evropské unie jako odpověď na výzvu globalizace. Je loajální vůči institucím a systému Páté republiky, roli státního aparátu a svobodnému podnikání. Vychází v nákladu přibližně 337 000 kusů a jeho současným vlastníkem je skupina Dassault, která operuje v oblasti civilního a vojenského letectví.⁶²

Mnohem mladší je *Le Monde*, který byl založen v roce 1944. Tento večerník je také nejrozšířenějším francouzským deníkem v zahraničí. V současné době ho vlastní francouzská tisková společnost *La Vie-Le Monde*. Na politickém spektru se řadí

⁶² <http://www.presseurop.eu/cs/content/source-information/601-le-figaro> (staženo 1.5.2011).

do pravého středu, podporuje křesťansko-demokratické a reformně-sociální myšlenky. Náklad večerníku Le Monde je přibližně 340 000 kusů.⁶³

Posledním zmíněným francouzským deníkem je L'Humanité, jehož zakladatelem se v roce 1904 stal Jean Jaurès. List byl v letech 1920 až 1994 hlavním deníkem francouzské komunistické strany. V současné době zůstává nadále věrný této straně, avšak otevřel se také ostatním levicovým proudům. V roce 2005 se významně podílel na kampani proti Smlouvě o Ústavě pro Evropu. Oproti dvěma předešlým deníkům, je náklad L'Humanité s 52 300 kusey podstatně nižší. Jeho vlastníkem je společnost Société Nouvelle du Journal l'Humanité.⁶⁴

Mladá fronta Dnes (známá pod zkratkou MF Dnes) je jedním z nejprodávanějších českých deníků, který vlastní mediální společnost MaFra. Denně vychází v nákladu přibližně 290 000 kusů.⁶⁵ Pod dnešním označením je tento deník vydáván od podzimu roku 1990. Původní Mladá fronta, od které na počátku 90. let MF Dnes převzala redaktory i čtenáře, byla založena za druhé světové války Hnutím mládeže za svobodu. Název tohoto listu byl inspirován časopisem Mladá kultura, který vydávali levicoví studenti. Současná MF Dnes se prohlašuje za politicky neutrálního komentátora dění, v reálu se však jedná o konzervativní deník, který je politicky spřízněn s politickou pravíci.⁶⁶

Druhým významným českým deníkem jsou Lidové noviny, které byly založeny již v roce 1893 v Brně a vystřídala se v nich řada známých českých spisovatelů. Během druhé světové války však noviny přestaly vycházet a po převzetí moci komunisty byla jejich činnost nuceně ukončena. Znovu se pak objevily na konci 80. let a od roku 1989 bylo jejich vydávání oficiálně obnoveno. V současné době se zaměřují hlavně na poskytování informací z oblasti domácí a zahraniční politiky a kultury. Názorově jsou Lidové noviny orientovány, stejně jako MF Dnes, na středopravé spektrum.

⁶³ <http://www.presseurop.eu/cs/content/source-information/457-le-monde> (staženo 1.5.2011).

⁶⁴ <http://www.presseurop.eu/cs/content/source-information/126271-lhumanite> (staženo 1.5.2011).

⁶⁵ <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?notVerified=1&filterMonth=3&filterYear=2011&filterNamePublisher=&filterType=periodicky-tisk-denik&filterNameTitle=Mlad%C3%A1+fronta+Dnes&filterGenre=celostatni-deniky> (staženo 1.5.2011).- náklad k březnu 2011.

⁶⁶ <http://deniky.net/mlada-fronta-dnes.html> (staženo 1.5.2011).

Vycházejí v průměrném denním nákladu přibližně 70 000 kusů.⁶⁷ Lidové noviny vlastní společnost MaFra, která je také majitelem MF Dnes.⁶⁸

Posledním zkoumaným deníkem je Právo, které navázalo na dřívější Rudé právo a v roce 1990 se přejmenovalo. Rudé právo vzniklo již v roce 1920 na základě rozkolu sociálních demokratů a komunistů. Když nastoupili komunisté k moci, stal se deník nejvydávanějšími novinami v zemi a zároveň prostředkem komunistické propagandy. V současné době vychází Právo v nákladu průměrně 180 000⁶⁹ a názorově se orientuje na českou levicí, především na Českou stranu sociálně-demokratickou.⁷⁰

3.2 Odras průběhu ratifikace LS ve vybraných novinách zpracování informací a četnost článků

V první části analýzy se zaměřím především na to, jak často se objevovala tematika procesu schvalování Lisabonské smlouvy ve francouzském a českém tisku, kdy a při jaké příležitosti byly příspěvky vydávány, kdy a proč se objevily na titulní straně a do jaké rubriky byly obvykle zařazeny. Analýze samotného obsahu a charakteru článků jsou věnovány následující kapitoly.

Četnost článků týkajících se schvalování Lisabonské smlouvy ve členských zemích se ve sledovaných denících poměrně výrazně lišila. Zcela poprvé se k této problematice vyjádřil francouzský deník Le Figaro. Bylo to již 12. prosince 2007, tedy den před oficiálním podpisem smlouvy zástupci členských států. V článku nazvaném *Evropa: Kouchner obhajuje ve Sněmovně Lisabonskou smlouvu*, autor popisuje, jak francouzský ministr zahraničí vysvětloval poslancům hlavní změny a přínos tohoto

⁶⁷ <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?notVerified=1&filterMonth=3&filterYear=2011&filterNamePublisher=&filterType=periodicky-tisk-denik&filterNameTitle=Lidov%C3%A9+noviny&filterGenre=celostatni-deniky> (staženo 1.5.2011). náklad k březnu 2011.

⁶⁸ <http://deniky.net/lidove-noviny.html> (staženo 1.5.2011).

⁶⁹ <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?notVerified=1&filterMonth=3&filterYear=2011&filterNamePublisher=&filterType=periodicky-tisk-denik&filterNameTitle=Pr%C3%A1vo&filterGenre=celostatni-deniky> (staženo 1.5.2011) – náklad k březnu 2011

⁷⁰ <http://deniky.net/pravo.html> (staženo 1.5.2011).

smluvního dokumentu.⁷¹ Poté následovaly všechny tři české deníky, které zcela poprvé hovořily o LS ve stejný den – 14. prosince 2007. V závěsu pak zůstaly *Le Monde* a úplně poslední *L'Humanité*, které se vyjádřilo až 19. prosince 2007, tedy o týden později než první *Le Figaro*. V průběhu dvou let, kdy se smlouva ratifikovala, se střídala období, kdy byly noviny doslova zahlceny články týkajícími se této záležitosti a období, kdy se neobjevilo v denících naprosto nic. Ve francouzských listech představoval éru zvýšeného zájmu o zkoumané téma červen 2008. Všechny tři deníky zaznamenaly za celé dva roky nejvyšší koncentraci článků. Nejvyšší počet příspěvků, 42 článků, přineslo *L'Humanité*, za ním se zařadil *Le Monde* se 35 články a hned následoval deník *Le Figaro*, který informoval celkem 34 krát. Důvodem takového zájmu bylo irské odmítnutí Lisabonské smlouvy v referendu a hledání řešení vzniklé situace. Oproti tomu český tisk sice v tomto měsíci také demonstroval zvýšenou pozornost o situaci v Irsku, avšak úplně nejvíce článků bylo publikováno v říjnu 2009. Lidové noviny napsaly rekordních 78 příspěvků, které se v tomto deníku objevily každý den, až na 4 výjimky. Větší odstup mělo *Právo*, které otisklo 45 článků. Jako poslední zůstala *Mladá fronta Dnes*, která svým čtenářům přinesla 30 zpráv. Hlavním tématem českého tisku, bylo druhé irské referendum k LS a situace v České republice, kdy prezident Klaus kladl Unii podmínky nezbytné pro jeho podpis smlouvy.

Pokud srovnáme tzv. hluché měsíce, tj. období, kdy se v novinách o ratifikaci Lisabonské smlouvy neobjevilo naprosto nic, můžeme konstatovat, že co do počtu vyhrávají francouzské listy. V *L'Humanité* a v *Le Figaru* nebyl otištěn žádný článek v pěti měsících. Šlo především o podzim roku 2008 a jaro 2009. Oproti tomu *Le Monde* vynechal jen měsíce dva – říjen 2008 a srpen 2009. Jinak se pravidelně každý měsíc procesu schvalování věnoval. Větší rozdíly najdeme v českých denících. Zde prvenství zaujímá *MF Dnes*, která se o ratifikaci nezmiňovala v průběhu sedmi měsíců. Lidové noviny jsou na tom stejně jako *Le Monde*, vynechaly celkem dvakrát – v lednu a březnu 2009. Na rozdíl od ostatních, deník *Právo* přinášel s železnou pravidelností informace každý měsíc a nezaznamenal tak ani jedno hluché období. Obecně vzato, celkový počet článků za období dvou let, během kterých se ratifikace evropské smlouvy uskutečňovala, byl výrazně vyšší u českých deníků.

⁷¹ PERRAULT, Guillaume. Europe: Kouchner défend à l'Assemblée le Traité de Lisbonne. *Le Figaro*. 12.12.2007.

O tom, jak jednotlivé noviny považovaly určité informace a okolnosti za důležité, svědčí momenty, **kdy se zprávy objevily na titulní straně**. Úplně poprvé se tak stalo 14. prosince 2007, kdy všechny tři české deníky shodně publikovaly článek, kterému dodaly důležitost tím, že jej otiskly na přední straně novin. Podobné jsou i jejich názvy, MF Dnes napsala *Podepsáno! Evropa má smlouvu*⁷², Lidové noviny uvedly titulek *Evropa má novou smlouvu*⁷³ a deník Právo pak *Lisabon: eurosmlouva podepsána*.⁷⁴ Ve svém obsahu pak všechny tři články informují o slavnostním podpisu Lisabonské smlouvy a o tom, jaký bude proces jejího schvalování a jaké novinky smlouva přináší.

Naproti tomu francouzské deníky s umístováním zpráv o ratifikaci smlouvy na titulní strany nikterak nespěchaly. Prvním, kdo tak učinil, bylo 15. ledna 2008 L'Humanité, které ve svém článku *Evropská smlouva: dvacet dní pro referendum*⁷⁵ zdůrazňovalo nutnost uspořádání všelidového hlasování pro rozhodnutí o osudu LS ve Francii. List Le Figaro počkal až do 29. ledna 2008, kdy na přední straně otiskl titulek *Irové neochotní k přijetí evropské smlouvy*.⁷⁶ Důvod, který ho k tomuto kroku přiměl, byla vidina irského referenda o evropské smlouvě. Tento stát má jako jediný ve své ústavě nutnost svolání všelidového hlasování při přijímání důležitých právních dokumentů, jako je například Lisabonská smlouva. Hlavní problém však představoval fakt, že nebylo předem jasné, jak hlasování dopadne, jelikož naprostá většina obyvatel Irska nebyla ještě rozhodnuta. To vyvolalo obavy, které se tak promítly i do tištěných médií, a přiměly deník Le Figaro uveřejnit tuto informaci na titulní straně. Jako poslední se k tomuto činu odhodlal list Le Monde, který počkal až do 6. června 2008. V článku *Těsné referendum v Irsku*⁷⁷ taktéž vyjadřuje obavy o osud smlouvy v této zemi, která měla být přijata nebo zamítnuta hlasem lidu.

Pokud se na umístění článků na titulní straně podíváme v celém období dvou let, pak jednoznačně častěji k tomuto kroku přistupovala česká média. První místo získaly

⁷² GROHOVÁ, Johanna. Podepsáno! Evropa má smlouvu. *MF Dnes*. 14.12.2007.

⁷³ ŠUPOVÁ, Tereza. Evropa má novou smlouvu. *Lidové noviny*. 14.12.2007

⁷⁴ MOCEK, Michal. Lisabon: eurosmlouva podepsána. *Právo*. 14.12.2007.

⁷⁵ CRÉPEL, Sébastien. Traité européen: Vingt jours pour un referendum. *L'Humanité*. 15.1.2008.

⁷⁶ VANLERBERGHE, Cyrille. Les Irlandais réticents à l'adoption du traité européen. *Le Figaro*. 29.1.2008.

⁷⁷ VAN RENTERGHEM, Marion. Référendum ric-rac en Irlande. *Le Monde*. 6.6.2008.

Lidové noviny, které prostor na přední straně novin věnovaly ratifikaci Lisabonské smlouvy celkem třiačtyřicetkrát. Naopak poslední je MF Dnes, která tak učinila třiadvacetkrát. Jednalo se vždy především o články, které reagovaly na irské zamítnutí evropské smlouvy a na průběh ratifikace dokumentu v České republice. Když výsledky z českých novin porovnáme s francouzskými deníky, uvidíme na první pohled zásadní rozdíl. Zde je pomyslným vítězem list L'Humanité s jedenácti články na titulní stránce a posledním Le Figaro s pouhými šesti zprávami. Impuls, který pak přivedl francouzské noviny k tomuto činu, bylo irské NE v červnovém referendu.

Pro úplnost analýzy je také zajímavé uvést, v jaké **rubrice** byly články nejčastěji uveřejněny. Ve francouzských denících ukázal rozmanitost list L'Humanité, který zprávy uveřejňoval v celkem pěti rubrikách – Svět, Evropa, Francie, Politika a Události.⁷⁸ Výběr záležel vždy na obsahu sdělení, které mělo být předáno publiku. Kromě již zmíněných spíše zpravodajských oddílů, do kterých spadaly články informativního charakteru, existují ještě diskusní rubriky, ve kterých se uveřejňovaly názorové příspěvky různých politických nebo ekonomických aktérů. V L'Humanité představovaly tyto rubriky Svobodné fórum (Tribune libre) a Debaty (Débats). Ve dvou zbývajících denících pak byly zprávy uveřejňovány v oddílech Evropa, Svět/Mezinárodní scéna a Francie. Zamyšlení a diskusní texty se objevovaly hlavně v úvodníku (éditorial) a v Analýze (Analyse).

České noviny byly v oblasti rubrik kreativnější. Nejvíce pak MF Dnes, kde kromě těch typických jako například Ze světa, Události/Politika, Téma Dnes nebo Z domova vznikly i oddíly zcela nové a sloužící pouze krátkodobě. Některé články se tak objevily například v rubrice nazvané Česko a Evropa nebo Lisabonská smlouva. Deník Právo pak také jeden příspěvek uveřejnil v úseku Trhy & Ekonomika. Všechny noviny měly také svůj debatní prostor, který představovaly pro MF Dnes Názory, pro Lidové noviny Horizont/Diskuse a pro Právo Publicistika nebo Rozhovor.

Závěrem je třeba shrnout následující fakta: proti původní představě, že francouzské noviny budou díky své předpokládané politické provázanosti s vládnoucí garniturou informovat o procesu ratifikace častěji, to byly právě české

⁷⁸ Názvy rubrik v původním jazyce: Monde, Europe, France, Politique a Événements.

deníky, které přinášely o celém dění více zpráv. Význam těchto článků byl dokazován zejména tím, že byly uveřejněny na titulní straně. I v tomto ohledu MF Dnes, Lidové noviny a Právo výrazně předčily své francouzské kolegy. To tedy znamená, že pro českou mediální scénu byl proces schvalování Lisabonské smlouvy v členských zemích významným tématem, kterému byl dán v denním tisku také dostatek prostoru, někdy dokonce celá rubrika. Ve srovnání s tím francouzské noviny výrazně zaostávají. Můžeme konstatovat, že pro ně byla zkoumaná problematika sice důležitou záležitostí, ne však důležitější než některá další domácí nebo zahraniční témata. Na titulní stránce se články objevovaly až v momentě, kdy to bylo s Lisabonskou smlouvou z hlediska jejího přijetí problematické (Le Figaro a Le Monde) nebo kdy kroky vládnoucí skupiny byly v rozporu s myšlenkami politické strany, se kterou deník sympatizoval (L'Humanité).⁷⁹

3.3 Definování hlavních témat článků a jejich politická orientace

Francouzské i české deníky se během dvou zmíněných let věnovaly procesu ratifikace Lisabonské smlouvy velmi detailně. Přinášely zprávy o tom, které země a za jakých okolností smlouvu schválily, jak celá záležitost probíhala, a jaký přinesla výsledek. Jelikož v tomto období bylo napsáno opravdu nepřeborné množství článků, v této části se zaměřím pouze na hlavní tematické okruhy, kterým se francouzské a české deníky nejvíce věnovaly a na politickou orientaci článků, které o nich byly napsány. Jak již bylo řečeno, zkoumané noviny jsou názorově spjaty s určitou politickou orientací, která by se měla v publikovaných příspěvcích projevit. MF Dnes by tak měla odrážet názory zejména Občanské demokratické strany (ODS) a někdy také prezidenta Václava Klause, bývalého člena této politické strany a pravicového politika. Lidové noviny, středoprávní list, můžeme také zahrnout do kategorie přívrženců ODS a některých podobně profilovaných stran. Oproti tomu Právo, bývalý komunistický deník, se zaměřuje na levou část politického spektra. Díky své otevřenosti dalším

⁷⁹ Levicově orientovaný deník L'Humanité sympatizoval s francouzskými komunisty a ostatními levicovými stranami, které požadovaly svolání referenda pro hlasování o Lisabonské smlouvě. Vzhledem ke skutečnosti, že v roce 2004 byl v referendu odmítnut návrh Smlouvy o Ústavě pro Evropu, komunisté domnívali, že by ke stejnému odmítnutí mohlo dojít také v případě Lisabonské smlouvy, která je v rozporu s jejich ideály.

vlivům se stal podporovatelem nejvýznamnější levicové strany – Československé strany sociálně-demokratické. Její názory tak budu v článcích deníku Právo dokazovat.

Sledované francouzské noviny jsou taktéž politicky orientované. List L'Humanité je věrný francouzským komunistům, Le Figaro pak pravicovým liberálům, které představuje například strana Union pour un mouvement populaire (UMP).⁸⁰ Bývalým předsedou této strany je současný francouzský prezident Nicolas Sarkozy, jehož názory, jakožto názory celé UMP, by se tak měly v článcích deníku Le Figaro projevit. List Le Monde, který v několika posledních letech osciloval mezi levicí a pravicí se nakonec usadil na pravém středu politického spektra, jehož názory také zprostředkovává.

Jak již bylo řečeno, sledované deníky přinášely informace o průběhu ratifikace Lisabonské smlouvy v celém dvouletém období. Pokud se však zaměřím na nejvýznamnější momenty a témata, která se promítala do francouzských novin, nacházím dvě hlavní. Nejprve se deníky věnovaly schvalování Lisabonské smlouvy na domácí půdě a poté irskému odmítnutí smlouvy. V českých médiích se pak jednalo zejména o irské referendum a o postoj prezidenta a obecně schvalování smlouvy domácí politickou scénou. Tuto část tak můžeme rozdělit do tří podkapitol. V té první se budeme dívat na to, jak francouzské noviny komentovaly proces ratifikace LS doma, tedy ve Francii. Ve druhé části se budeme věnovat schvalování tohoto dokumentu v České republice a odrazu událostí v českém tisku. Ve třetí části se pak zaměříme na irské zamítavé referendum a na to, jak se k této věci stavěly francouzské a české deníky.

3.3.1 Ratifikace LS ve Francii a její ohlas v domácím tisku

Podíváme-li se na četnost článků, které komentovaly schvalování evropské smlouvy ve Francii, nejvíce jich napočítáme v levicovém deníku L'Humanité. Uvedené noviny se v rozmezí od prosince 2007, kdy byla smlouva oficiálně podepsána zástupci států EU, do počátku února 2008, kdy byla ratifikována francouzskými institucemi, věnovaly dění spojenému se schválením smlouvy téměř nepřetržitě. Oproti tomu zbylé dva pravicové listy se k této záležitosti vyjadřovaly minimálně. Konkrétním, zásadním

⁸⁰ Union pour un mouvement populaire v českém jazyce znamená Unie pro lidové hnutí.

tématem pak pro *L'Humanité* byl hlavně způsob ratifikace Lisabonské smlouvy. Francouzské levicové politické strany požadovaly svolání referenda, které poskytne obyvatelstvu země možnost se k celé záležitosti vyjádřit. Avšak pravicové vládnoucí špičky se na základě zkušenosti z roku 2005, kdy byla Smlouva o Evropské unii ve všelidovém hlasování odmítnuta, domluvily na schválení LS parlamentní cestou. Toto rozhodnutí vyvolalo mezi levicovými politiky vlnu nevole a snahy o prosazení plebiscitu jako způsobu hlasování o evropské smlouvě. Předpokládali totiž, že občané tento právní dokument, stejně jako před lety Ústavní smlouvu, odmítnou. Zmíněné tendence můžeme sledovat hned v prvních uveřejněných příspěvcích. Článek *Národy požadují referendum* hovoří o tom, že pokud budou v členských zemích Evropské unie všelidová hlasování, nedojde ke schválení Lisabonské smlouvy.⁸¹ Pro doložení důležitosti tohoto tvrzení autor cituje slova francouzského prezidenta, která pronesl na uzavřeném jednání se členy politických skupin Evropského parlamentu. Zde řekl, že: „*Francie byla první zemí mezi těmi, které hlasovaly „ne“.* To samé by se stalo ve všech členských zemích, pokud by zde bývalo bylo referendum. Mezi obyvateli států a jejich vládami je rozpor.“⁸² Dále je také popisována iniciativa francouzských komunistů, kteří se rozhodli zorganizovat celostátní petici za vyhlášení referenda k Lisabonské smlouvě. V ostatních příspěvcích, které se k tomuto tématu objevily ve stejném vydání, píší novináři o požadavcích některých dalších levicových stran z různých států na hlasování plebiscitem. Jedná se zejména o Německo, Nizozemí a Portugalsko. Například německá levicová strana Die Linke se zachovala jako francouzští komunisté a spustila iniciativu za „*zorganizování lidové konzultace*“.⁸³ Jelikož rozhodnutí vlády o ratifikaci smlouvy parlamentní cestou bylo nezměnitelné, rozhodli se francouzští komunisté a jejich příznivci nejprve poslat několik stížností a žádostí o přijetí provizorních opatření Evropskému soudnímu dvoru pro lidská práva. Ten v roce 2007 zaregistroval 1060 takových to žádostí.⁸⁴ Jelikož však žádosti nepřinesly kýžené ovoce, rozhodla se Francouzská komunistická strana vytvořit návrh zákona, který by právně ukotvil nutnost svolání referenda při schvalování smluv, které zasahují do ústavního pořádku země.

⁸¹ DE SANTIS, Gaël. Les peuples réclament un referendum. *L'Humanité*. 21.12.2007.

⁸² Ibid.

⁸³ ODENT, Bruno. Pétition de Die Linke. *L'Humanité*. 21.12.2007

⁸⁴ ODENT, Bruno. Afflux des demandes de referendum. *L'Humanité*. 22.12.2007.

Dále ve svých příspěvcích novináři deníku *L'Humanité* líčí souvislosti a politické tendence jednotlivých levicových stran. V článku nazvaném *Evropská smlouva: dvacet dní pro referendum*, rozebírá Sébastien Crépel (jeden z hlavních novinářů deníku *L'Humanité*), mimo jiné, soudržnost levice ve vztahu k Lisabonské smlouvě a již zmíněnému komunistickému návrhu zákona.⁸⁵ Podle jeho názoru jsou strany patřící do levého politického spektra zajedno ve věci svolání referenda. Problém však vidí ve společné pozici k hlasování o LS, kterou chtěly strany prokázat na zasedání Kongresu francouzského Parlamentu.⁸⁶ Autor říká, že: „*Pokud komunističtí a republikánští poslanci budou hlasovat jednohlasně proti, v souladu s jejich žádostí o referendum, socialisté se tak dostanou do pastí (...)*“⁸⁷ Tou pastí je míněna pozice Socialistické strany, která na jednu stranu požaduje lidové hlasování k jakékoliv ústavní změně, na druhou stranu však většinou souhlasí s obsahem Lisabonské smlouvy. Aby strana dosáhla svého a vymezila se vůči pravicovým stranám a prezidentovi, rozhodla se bojkotovat zasedání Kongresu. Ve svém dalším příspěvku S. Crépel popisuje jedinou možnost, jak dle jeho názoru bylo možné dopracovat se k referendu. Tvrdí, že: „*(...) Kongres bude muset shromáždit nejméně tři pětiny odevzdaných hlasů ve prospěch úpravy Ústavy. Toto je jediná možná cesta pro opozici jak donutit Nicolase Sarkozyho odvolat své zamítnutí a vyhlásit na základě demokratických požadavků nové referendum. (...) Levice má prostředky k překonání prahu dvou třetin hlasů, aby tak vytvořila blokační menšinu, čímž nedá prezidentovi jinou možnost než svolat referendum.*“⁸⁸

S tím, jak se postupně blížil termín hlasování o Lisabonské smlouvě, začali stoupenci lidového hlasování vycházet do ulic a manifestovat. Tento moment je zachycen v příspěvku *Mobilizace proti „popírání demokracie“* od Rosy Moussaouiové.⁸⁹ Již slova v názvu článku - popírání demokracie, která jsou vyřčena na adresu prezidenta a pravicové vlády, dokazují vyhocenost celé situace a naprostou názorovou opozici vůči vládnoucí garnituře. V samotném textu pak autorka předává

⁸⁵ CRÉPEL, Sébastien. *Traité européen: Vingt jours pour un referendum. L'Humanité. 15.1.2008.*

⁸⁶ Kongres francouzského Parlamentu je zasedání obou komor – Poslanecké sněmovny a Senátu, během kterého se má hlasovat o ústavních změnách. Toto se zasedání se obvykle koná v prostorách zámku ve Versailles.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ CRÉPEL, Sébastien. *La décision revient au Congrès. L'Humanité. 15.1.2008.*

⁸⁹ MOUSSAOUI, Rosa. *Mobilisations contre un „déli de démocratie“. L'Humanité. 25.1.2008.*

vzkaz ostatním stoupcům referenda o tom, kdy a kde se konají další manifestace. To, že jsou veřejná shromáždění důležitá, zmiňuje v rozhovoru pro tento deník Daniel Cirera, zástupce za komunistickou stranu a odpovědný za evropské otázky. Mimo jiné říká také, že: „*Tato bitva není nostalgickou vzpomínkou na vítězství v roce 2005, ale je spojená se sociálními a demokratickými požadavky současnosti.*“⁹⁰

Ani komunistický návrh na uzákonění referenda, ani tendence k absenci při hlasování či manifestace lidí v ulicích nezabránilo tomu, že Lisabonská smlouva nakonec prošla parlamentním hlasováním a Francie tak jako jedna z prvních zemí tento dokument ratifikovala. Nálady v levicových politických stranách, které volba způsobila, shrnul Sébastien Crépel tak, že: „*Socialistická strana si oddychla, Francouzská komunistická strana ohlásila černý den demokracie.*“⁹¹

Jak již bylo řečeno, zbylé dva francouzské deníky Le Figaro a Le Monde nevěnovaly ratifikaci Lisabonské smlouvy ve Francii tak velký zájem, jako L'Humanité. Ve své podstatě šlo pouze o články, které oznamovaly svolání Kongresu a odhlasování dokumentu. V listu Le Figaro se první krátká zpráva objevila až 31. ledna 2008 a pouze sdělovala termín zasedání Kongresu. Zajímavější už je článek *Lisabonská smlouva: zelená od Kongresu* od Guillaumea Perraulta, který informoval o odhlasování ústavních změn Kongresem, což předcházelo samotnému hlasování o evropské smlouvě. Autor zmiňuje slova francouzského premiéra a jeho názor na tento smluvní dokument. Podle F. Fillona: „*Lisabonská smlouva, náležití především prezidentu Republiky a Angele Merkelové, vrací podstatu francouzskému snu o účinné a efektivní Evropě.*“⁹² Perrault také přidává názory dalších pravicových politiků, jako například J.-F. Copého, člena UMP, který vidí v této smlouvě příležitost: „*usmířit Francii, která volila ne a Francii, která volila ano.*“⁹³ V posledním příspěvku, který se věnoval ratifikaci smlouvy ve Francii, si pak můžeme přečíst úryvky z projevu prezidenta Sarkozyho k procesu schválení, ve kterých vysvětluje význam celého dokumentu a důvody, proč odmítl svolání referenda. V záležitosti jeho rozhodnutí o hlasování na půdě Parlamentu řekl, že: „*Je to součástí mandátu, který jste mi svěřili v momentě,*

⁹⁰ CRÉPEL, Sébastien. „Jusqu'au bout, la pression pour un référendum“. *L'Humanité*. 31.1.2008.

⁹¹ CRÉPEL, Sébastien. Ratification clandestine du traité de Lisbonne. *L'Humanité*. 7.2.2008.

⁹² PERRAULT, Guillaume. Traité de Lisbonne: feu vert du Congrès. *Le Figaro*. 5.2.2008.

⁹³ Ibid.

*kdy jste mě zvolili do funkce prezidenta.*⁹⁴ Lisabonská smlouva byla také mnohokrát napadána za to, že je pouhou proškrtanou kopií Smlouvy o Ústavě pro Evropu. V tomto článku nalezneme vyjádření Nicolase Sarkozyho k této výtce, kde říká, že LS nezachovává z Ústavní smlouvy nic jiného než její institucionální uspořádání. Poslední deník *Le Monde* se k záležitosti ratifikace dokumentu vyjadřoval nejméně ze všech tří sledovaných listů. O celém procesu ve Francii publikoval pouhé tři zprávy, které byly zahrnuty mezi krátké informace o dění v Evropské unii. Samostatný článek tak v těchto novinách nenajdeme.

Pokud se podíváme na ohlas událostí spojených se schvalováním Lisabonské smlouvy ve francouzských denících, je třeba konstatovat, že toto téma bylo nejvíce zásadní pro list *L'Humanité*. Ten v textech jednotlivých článků vyjadřoval názory levicových politických stran, nejvíce pak Francouzské komunistické strany, pro kterou se stalo klíčovou myšlenkou referendum o této smlouvě. Jelikož je vládnoucí garnitura pravicově a proevropsky orientovaná, v lidovém hlasování viděla jedinou možnost, jak dokument odmítnout. Deník *L'Humanité* tak publikoval řadu článků, které tuto ideu ve své podstatě podporovaly a snažily se o její prosazení. Tím, že uváděl také termíny veřejných manifestací, napomáhal k organizaci a navyšování počtu lidí, kteří se snažili referendum prosadit. Na základě těchto skutečností můžeme říci, že míra provázanosti listu *L'Humanité* s levicovými stranami, především pak s francouzskými komunisty, je vysoká. Tyto noviny tak slouží jako nástroj k předávání myšlenek levicových stran. Oproti tomu *Le Figaro* a *Le Monde* se k dění ve Francii moc nevyjadřovaly. *Le Monde* pouze třemi krátkými zprávami, *Le Figaro* pak zhruba třemi články. V nich však můžeme vysledovat spřízněnost s politickou pravíci. Texty obsahují citace pravicových politiků, zejména pak prezidenta Sarkozyho a premiéra Fillona. Obecně se také dozvídáme, jak příznivý vliv s sebou evropská smlouva přináší. Záležitost týkající se vyhlášení referenda je zde pouze vzdáleně zmíněna v momentě, kdy Sarkozy vysvětluje své rozhodnutí schválit smlouvu na půdě Parlamentu. Z předložených faktů tak lze vyvodit, že deník *Le Figaro* vykazuje známky spřízněnosti s francouzským prezidentem a vládnoucí stranou UMP.

⁹⁴ GARAT, Jean-Baptiste. Minitraité: Sarkozy justifie l'absence de référendum. *Le Figaro*. 11.2.2008.

3.3.2 Ratifikační proces v České republice a reakce českého tisku

Podíváme-li se na schvalování Lisabonské smlouvy v České republice a na to, jak o celém průběhu informoval domácí tisk, můžeme říct, že veškeré zásadní momenty, které v letech 2007 až 2009 nastaly, se odrazily v novinových článcích. Nejvíce zpráv přinášely Lidové noviny a Právo, trochu méně se této problematice věnovala Mladá fronta Dnes. Pokud srovnám hlavní témata, o kterých zkoumané deníky psaly, nacházím dvě základní. Jednalo se především o přístup vlády a parlamentních stran k LS a o pozici a reakci prezidenta Václava Klause vzhledem ratifikaci. Občas se také objevily články o tom, jak Českou republiku a její kroky ve schvalování evropské smlouvy vnímala Evropa. V této části se podívám na to, které z výše definovaných témat bylo pro dané noviny nejdůležitější a nejvíce se mu tak ve svých článcích věnovaly. Jelikož k celému procesu ratifikace Lisabonské smlouvy v ČR bylo publikováno velké množství článků, zaměřím se pouze na některé z nich. Jak již bylo řečeno, nejvíce se o průběh ratifikace u nás zajímaly Lidové noviny a Právo.

Lidové noviny pak své příspěvky orientovaly především na komentování dění na politické scéně a na přístup parlamentních stran ke smlouvě. První článek, který byl k této problematice napsán, se objevil hned 14. prosince 2007 a jeho název zní *ODS chystá schvalování zdržovat*.⁹⁵ V tomto příspěvku se redaktor věnuje Občanské demokratické straně a názoru jejích členů na schválení nebo odmítnuté Lisabonské smlouvy. ODS nebyla v této věci názorově jednotná, objevili se poslanci, kteří se smlouvou spíše souhlasili a naopak také ti, kteří smlouvu zásadně odmítali a hodlali její schválení výrazně pozdržet. Autor uvádí například výrok Miroslavy Němcové, která se pro Lidové noviny vyjádřila takto: „*Pere se to ve mně. Ale pokud se vláda zaváže k podpisu, asi bychom měli hlasovat pro.*“⁹⁶ Naopak senátor za ODS Jaroslav Kubera chtěl ratifikaci smlouvy pozdržet a vyčkat do doby, až ji odmítne jiný členský stát: „*Taktika vlády je jasná, zdržovat a čekat, že to někdo udělá za nás.*“⁹⁷

Jednotlivé kroky, které ODS vzhledem k evropské smlouvě podnikla, popisuje několik dalších příspěvků. Na žádost ODS například článek „*Euroústava“ míří k soudu,*

⁹⁵ MARTINEK, Jan. ODS chystá schvalování zdržovat. *Lidové noviny*. 14.12.2007.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

který informuje o tom, že Občanští demokraté pošlou Lisabonskou smlouvu k Ústavnímu soudu, aby přezkoumal její soulad s českým ústavním pořádkem.⁹⁸ Po irském odmítnutí smlouvy v červnu 2008 se zraky ostatních členských států upřely na Českou republiku a zejména na to, jak se k evropské smlouvě postaví ona. Česká politická scéna se v tu dobu rozdělila na dva tábory – na ty, kteří evropskou smlouvu schvalovali a na ty, kteří byli zásadně proti jejímu přijetí. V Lidových novinách se také zvýšil výskyt příspěvků, které celou situaci monitorovaly. V článku ze 17. června 2008 je popisována schůzka tehdejšího premiéra ČR Mirka Topolánka s francouzským prezidentem Sarkozym, který přijel do Prahy přesvědčit vládu o nutnosti Lisabonské smlouvy a přiměl tak české politiky k její ratifikaci.⁹⁹ Reakci Mirka Topolánka na vzniklou situaci pak dokládá krátký článek, který cituje slova premiéra: „*ratifikační proces prakticky pokračuje*“.¹⁰⁰

Mezi příspěvky, zaměřenými na přístup parlamentních stran, můžeme nalézt také ty, které popisují reakce některých dalších stran. Například článek *Svoboda: Lisabon se dá letos stihnout*, uvádí postoj ministra a bývalého předsedy KDU-ČSL Cyrila Svobody ke schválení LS. Svoboda řekl, že chce, aby současný předseda strany Jiří Čunek: „*využil všech koaličních prostředků k tomu, aby vláda ještě do konce roku schválila Lisabonskou smlouvu.*“¹⁰¹ Její neodsouhlasení je pro Svobodu ostudou a dle jeho názoru by to postavilo Českou republiku do pozice nedůvěryhodného partnera.

Jedním ze zásadních momentů, kterému se Lidové noviny věnovaly, bylo první pololetí roku 2009, kdy smlouva po dlouhých peripetiích úspěšně prošla Poslaneckou sněmovnou a následně také Senátem. V únoru, kdy se o jejím osudu rozhodovalo na půdě sněmovny, otiskl deník příspěvek *ODS chystá past na Lisabon*.¹⁰² Tento článek konstatuje schválení Lisabonské smlouvy Poslaneckou sněmovnou a uvádí pozice některých politických činitelů k tomuto kroku. Nejvíce se věnuje názorům pravicových politiků, kteří se schválením zásadně nesouhlasili a chtěli podat k Ústavnímu soudu další návrh na přezkoumání. Cituje například slova Jiřího Pospíšila, člena ODS, který řekl, že: *Stížnost podáme určitě. Ta smlouva je špatná, na tom se nic nemění. Nechápu,*

⁹⁸ Euroústava“ míří k soudu. Na žádost ODS. *Lidové noviny*. 10.4.2008.

⁹⁹ ŠUPOVÁ, Tereza. DOLANSKÝ, Lukáš. Sarkozy tlačil na Topolánka. *Lidové noviny*. 17.6.2008.

¹⁰⁰ Topolánek: Ratifikace Lisabonu běží. *Lidové noviny*. 26.6.2008.

¹⁰¹ DOLANSKÝ, Lukáš. Svoboda: Lisabon se dá letos stihnout, *Lidové noviny*. 13.11.2008.

¹⁰² ŠUPOVÁ, Tereza, HLUŠTÍK, David. ODS chystá past na Lisabon. *Lidové noviny*. 19.2.2009.

*jak to někdo mohl podepsat.*¹⁰³ V květnu 2009 pak evropská smlouva získala podporu i od senátorů, což znamenalo její faktickou ratifikaci. Zbýval jen podpis prezidenta. K tomuto momentu se pojí článek Davida Hluštíka *České elity zbaběle selhaly*, který se dostal na titulní stranu novin. Je v něm zachycena kritická reakce prezidenta Klause, který vidí ve schválení evropské smlouvy velké zklamání a zbabělost: „*Je to velmi smutný doklad dalšího selhání významné části našich politických elit, která v různých obdobných okamžicích až příliš dobře známe z české historie. Naši politici si vždy nacházeli podobné zbabělé zdůvodnění. Jsme malí, slabí, v evropském kontextu nic neznamenáme, musíme se podřídít, i když s tím nesouhlasíme. To já odmítám.*“¹⁰⁴ Poslední články, které se týkaly české politické scény, byly napsány na podzim 2009 a věnovaly se stížnosti, kterou podali senátoři za ODS k Ústavnímu soudu. Opět požadovali přezkoumání souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem České republiky. Předseda strany Mirek Topolánek tuto akci neschvaloval. V rozhovoru pro Lidové noviny zdůraznil nutnost schválení smlouvy a přirovnal stížnost senátorů ke špinavé hře.¹⁰⁵

Druhým deníkem, který se ve většině svých příspěvků věnoval hlavně reakcím parlamentních stran a jejich představitelů na ratifikaci Lisabonské smlouvy, bylo Právo. První článek věnující se této problematice vyšel oproti Lidovým novinám výrazně později, až 23. května 2008. Otištěn byl na titulní stránce a věnoval se setkání předsedy Evropské komise Barrosa s českým premiérem Mirkem Topolánkem. Po společném jednání oba veřejně prohlásili, že věří ve včasné schválení smlouvy. Článek tak citoval prohlášení obou politiků a chválu Barrosa na adresu příprav České republiky na předsednictví Evropské unii.¹⁰⁶ Irské odmítnutí smlouvy bylo dalším významným momentem, ke kterému se vyjadřovali političtí činitelé. Prezident Klaus byl zásadně proti smlouvě a společně s ním také částečně členové ODS. Příspěvek, který uveřejnil deník Právo, nazvaný *Sobotka: Klaus tančí na hrobě Lisabonu*, odráží názory prvního místopředsedy ČSSD Bohuslava Sobotky k celé záležitosti. Ten vyjádřil svou kritiku na adresu Václava Klause a občanských demokratů takto: „*Prezident okamžitě po zveřejnění výsledků začal tančit na hrobě Lisabonské smlouvy. ODS by se měla*

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ HLUŠTÍK, David. České elity zbaběle selhaly. *Lidové noviny*. 7.5.2008.

¹⁰⁵ ŠUPOVÁ, Tereza. Topolánek: Akce senátorů ODS je špinavá hra. *Lidové noviny*. 30.9.2009.

¹⁰⁶ GÖTZOVÁ, Jitka. Barroso i Topolánek věří ve včasné schválení Lisabonu. *Právo*. 23.5.2008.

vyvarovat pokušení, aby svůj stranický názor prezentovala jako postoj ČR.“¹⁰⁷ Dalším levicovým politikem, jehož názory deník Právo uveřejnil, byl bývalý předseda ČSSD Miloš Zeman. Ten s Lisabonskou smlouvou přes některé výtky ve své podstatě souhlasil, požadoval však, aby o schválení tak zásadního dokumentu rozhodli občané: „Samozřejmě že ta ústavní smlouva znamená určité omezení suverenity. Já proti tomu nejsem, pokud je to omezení funkční. Ale na druhé straně si myslím, že je to tak závažná otázka, že by se k tomu měli občané vyjádřit v referendu.“¹⁰⁸ Po Miloši Zemanovi se v novinách objevilo stanovisko předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a člena ČSSD Miroslava Vlčka. Po jednání se svým francouzským kolegou prohlásil, že by oba byli rádi, kdyby se ratifikace smlouvy uskutečnila ve všech členských státech co nejdříve, nejpozději do léta 2009. „S předsedou Národního shromáždění Francie jsme se dohodli, že bychom byli rádi, kdyby ratifikace všemi zeměmi proběhla za českého předsednictví, abychom se již mohli bavit o implementaci Lisabonské smlouvy do národních parlamentů.“¹⁰⁹

V následujících článcích již není tak výrazné stranění levicovým politikům na první pohled patrné. Nadále však v textech hrají důležitou roli mezi prohlášeními ostatních politiků i ta sociálních demokratů. Například po vyřčení verdiktu Ústavního soudu, jenž rozhodl, že je Lisabonská smlouva v souladu s českým ústavním pořádkem, publikovalo Právo několik příspěvků, které byly zaměřeny na názory politiků na tuto skutečnost a na kritiku Václava Klause vzhledem k Ústavnímu soudu, s jehož výrokem nesouhlasil. V článku nazvaném *Senát se u soudu už vzpouzet nebude, otazníkem je Klaus*, najdeme vyjádření předsedy sociálních demokratů Jiřího Paroubka, který na adresu prezidenta prohlásil: „Dostává se na orbit počínající nesoudnosti. Pokud by takto pokračoval, musíme zvažovat další kroky.“¹¹⁰ Dále jsou citováni ostatní politici z řad ODS či ČSSD, kteří chtěli ratifikaci smlouvy bez dalších problémů uskutečnit. Kritiku z řad sociální demokracie si vysloužila ODS také během února 2009, kdy se strana snažila různými průtahy posunout termín projednávání a hlasování o Lisabonské smlouvě. Nalézt ji můžeme v článku *ODS a KSČM prosadily odklad Lisabonu*, kde čelní představitelé ČSSD kárají tyto dvě strany, zejména však občanské demokraty,

¹⁰⁷ DANDA, Oldřich. Sobotka: Klaus tančí na hrobě Lisabonu. *Právo*. 16.6.2008.

¹⁰⁸ OVČÁČEK, Jiří. Zeman je pro referendum k Lisabonské smlouvě. *Právo*. 21.6.2008.

¹⁰⁹ RŮŽIČKA, Jiří. Vlček: Ratifikace by se měly završit za předsednictví ČR. *Právo*. 14.7.2008.

¹¹⁰ GÖTZOVÁ, Jitka, DANDA, Oldřich. Senát se u soudu už vzpouzet nebude, otazníkem je Klaus. *Právo*. 27.11.2008

za zbytečné zdržování. „Vládní koalice už dlouho hazarduje se jménem ČR v Evropě. Doufám, že je to poslední obstrukce, kterou volí, a že toho 17. února budeme hlasovat.“, řekl Jiří Paroubek. Na adresu obou politických stran pak prohlásil, že doufá, že: „*taková pikantní koalice mezi komunisty a ODS nebude na věčné časy. Obě strany jsou euroskeptické, obě nechtějí Lisabonskou smlouvu. Na rozdíl od ODS, která předstírá, že ji vlastně chce, tak komunisté alespoň otevřeně říkají, že ji nechtějí.*“¹¹¹

Po schválení Lisabonské smlouvy oběma komorami Parlamentu ČR v květnu 2009 se míra článků, které se zaměřovaly na politickou scénu a její činitele, v deníku Právo výrazně snížila. Názorově se více otevřely celé politické scéně, neorientovaly se tak výhradně jen na levou stranu spektra. Dokladem tak může být příspěvek ze 7. května 2009, ve kterém autor shrnuje odsouhlasení evropské smlouvy Senátem. Prostor je zde dán jak názoru sociálních demokratů, tak také ODS, která nebyla pozičně k tomuto tématu jednotná. Kritický charakter, který se v poslední době v textech objevoval, více méně vyprchal.¹¹²

Posledním českým zkoumaným deníkem je Mladá fronta Dnes. Ta se oproti Lidovým novinám a Právu, co do četnosti uveřejněných článků, nejvíce věnovala pozici a názorům prezidenta Václava Klause na Lisabonskou smlouvu. Prezident Klaus se k celému dění začal více vyjadřovat na podzim roku 2008, kdy Ústavní soud konstatoval, že evropská smlouva je v souladu s českou Ústavou a dal tak procesu ratifikace zelenou. Do té doby se o něm noviny pouze zmínily ve vztahu k odmítnutí smlouvy v Irsku. První zajímavější příspěvek se tak objevil až 25. listopadu 2008, tedy v momentě, kdy zasedal Ústavní soud. Ještě před jeho výrokem se Klaus nechal slyšet, že se bude dokumentem zabývat poté, až se vyřeší situace v Irsku. „*Teprve pak přichází na pořad podpis prezidenta. Prostě bez irské změny stanoviska žádná Lisabonská smlouva být nemůže.*“¹¹³ V tomto vydání je tématu Václav Klaus versus Lisabonská smlouva věnována celá dvoustrana. V člancích se nejvíce objevují názory prezidenta na možnou ratifikaci dokumentu a je zde popisován budoucí vývoj, který měl nastat po verdiktu soudu. Stanoviskům Klause byl dán prostor v novinách i druhý den.

¹¹¹ ADAMIČKOVÁ, Marie. KÖNIGOVÁ, Marie. ODS a KSČM prosadily odklad Lisabonu. *Právo*. 5.2.2009.

¹¹² BEK, Lukáš. Odpůrci Lisabonu strašili Husákem a Pol Potem. *Právo*. 7.5.2008.

¹¹³ DOLEJŠÍ, Václav. KOUBOVÁ, Kateřina. Teď to nepodepíšu, říká Klaus o Lisabonské smlouvě. *MF Dnes*. 25.11.2008.

Zde varoval zejména před tím, že smlouva může mít fatální vliv na prosazování zájmů, které mohou být v rozporu s těmi českými. „*Pokud by smlouva vstoupila v platnost, jejím prostřednictvím by bylo možné shora, z Evropy, prosadit i to, co by žádný národní parlament nikdy neschválil.*“¹¹⁴ Na výroky reaguje i samotný autor, který popisuje možné dopady LS na rozhodování států. „*Unie by mohla rozhodovat více o věcech, aniž by měly státy právo veta. (...) Na druhou stranu v řadě věcí nebude moci Unie jednotlivým zemím diktovat.*“¹¹⁵ Jak jsou názory hlavy státu pro MF Dnes důležité, dokládá i článek *Co Klausovi vadí? A má pravdu?*¹¹⁶ V něm jsou vyjmenovány hlavní sporné body, jež prezidentovi vadí, které jsou následně za pomoci politologů analyzovány. V některých argumentech dávají Klausovi za pravdu, v některých s ním úplně nesouhlasí. V následujícím vydání novin je pak výrok Ústavního soudu, který neshledal žádný rozpor mezi Lisabonskou smlouvou a ústavním pořádkem, podán jako porážka prezidenta.¹¹⁷

V následujícím období nahradily příspěvky zaměřené na osobu hlavy státu a její kroky vůči smlouvě informace o dění na celé politické scéně, zejména pak hlasování o tomto dokumentu v Poslanecké sněmovně a Senátu. K roli prezidenta se MF Dnes navrácí až v polovině roku 2009, kdy poslední překážkou k úspěšné ratifikaci zůstala právě jeho osoba. V říjnu tohoto roku je koncentrace článků, které se věnují krokům Václava Klause a jeho pozici, úplně nejvyšší. Namátkou můžeme jmenovat několik z nich: *Lisabon: Klausův test otrlosti*,¹¹⁸ *V hlavní roli: Václav Klaus*¹¹⁹ nebo *Klaus vsadil na strach*.¹²⁰ Tyto příspěvky dávají do popředí evropského dění prezidenta ČR, který se v té době stal možná nejsledovanějším politikem celé Unie. V tomto momentě totiž probíhalo v Irsku druhé referendum k Lisabonské smlouvě, které mělo zásadně ovlivnit další dění. Po jeho úspěšném výsledku z hlediska schválení dokumentu a po podpisu smlouvy polským prezidentem, totiž vzrostl tlak na českého prezidenta, který zůstal jedinou osobou, jež dokončení procesu ratifikace brzdila. Ten se ještě navýšil, když hlava státu požádala Evropskou unii, aby nezpochybnila Benešovy

¹¹⁴ KOPECKÝ, Josef. Ztratíme vládu nad zemí, varuje Klaus. *MF Dnes*. 26.11.2008.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ DOLEJŠÍ, Václav. KOUBOVÁ, Kateřina. Co Klausovi vadí? A má pravdu? *MF Dnes*. 26.11.2008.

¹¹⁷ KOPECKÝ, Josef, DOLEJŠÍ, Václav. Klaus prohrál boj proti Bruselu. *MF Dnes*. 27.11.2008.

¹¹⁸ KAISEROVÁ, Zuzana. Lisabon: Klausův test otrlosti. *MF Dnes*. 1.10.2009.

¹¹⁹ KOUBOVÁ, Kateřina. V hlavní roli: Václav Klaus. *MF Dnes*. 5.10.2009.

¹²⁰ KOUBOVÁ, Kateřina. Klaus vsadil na strach. *MF Dnes*. 10.10.2009.

dekrety, které by mohly být v rozporu s Listinou základních práv EU. Příspěvek *Prezident naznačil smír s EU* pak zprostředkoval čtenářům deníku rozhodnutí Václava Klause podepsat evropskou smlouvu, pokud bude České republice udělena zmíněná výjimka.¹²¹ Jelikož se tak stalo, prezident evropskou smlouvu nakonec podepsal. Jaký význam měl tento krok pro Evropu a pro ČR uvádí ve svém článku Josef Kopecký. *„Ohlas podpisu je mimořádný. Zmínila ho německá kancléřka při svém projevu v americkém Kongresu, britský premiér to označil za historickou etapu.“*¹²² Neopomenutý nezůstal ani výrok hlavy státu: *„Česká republika přestane být suverénním státem.“*¹²³

České deníky věnovaly procesu ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice opravdu vysoký zájem. Jelikož byla ČR poslední zemí, která dokument podepsala, informovaly noviny o této problematice téměř dva roky. Celkový počet článků tak byl opravdu enormní. Hlavní témata, na které se deníky zaměřily, byla dění na politické scéně a postavení jednotlivých stran ke smlouvě a pak pozice a reakce českého prezidenta na tento dokument. Jak již bylo popsáno výše, Lidové noviny a Právo se zajímaly nejvíce o politickou scénu. Lidové noviny ve svých příspěvcích uveřejňovaly názory zejména pravicových politiků, oproti tomu Právo pak myšlenky představitelů politické levice. Velmi často tak citovalo prohlášení sociálních demokratů, které se na tuto stranu spektra staví. Někdy jim byl věnován i celý článek. S tím, jak hlavní představitelka pravice, Občanská demokratická strana, brzdila ratifikaci smlouvy, objevovala se v textech její častější kritika z řad ČSSD. Lidové noviny podrobně mapovaly jednotlivé kroky ODS, které během zmíněného období strana udělala. Mladá fronta Dnes se jako jediná nejvíce věnovala názorům a roli hlavy státu v procesu ratifikace. Uveřejňovala prezidentovy myšlenky, které analyzovala a zdůrazňovala jeho zásadní vliv. Všechny tři zkoumané deníky tak potvrdily vysokou míru politického paralelismu se stranami, se kterými jsou názorově spjaty. Můžeme tedy konstatovat, že český tisk spadá do modelu polarizovaného pluralismu, jelikož splňuje jeho charakteristiky.

¹²¹ ŠTASTNÝ Ondřej, Koubová, Kateřina. Prezident naznačil smír s EU. *MF Dnes*. 17.10.2009.

¹²² KOPECKÝ, Josef. Nesouhlasil. Podepsal. *MF Dnes*. 4.11.2009.

¹²³ Ibid.

3.3.3 Odmítnutí Lisabonské smlouvy v Irsku a odraz událostí ve francouzském a českém tisku

Jak již bylo řečeno, během června 2008, kdy odmítlo Irsko v referendu Lisabonskou smlouvu, vyšlo ve zkoumaných francouzských novinách nejvíce článků. Je tedy důležité tento moment zahrnout do celkové analýzy tisku. V této podkapitole se proto zaměřím na to, jak se francouzské a také české deníky zajímaly o červnové hlasování v Irsku, a jak se o celé záležitosti vyjadřovaly ve svých článcích. Podíváme-li se na jejich názorový postoj k irskému ne, můžeme je rozdělit do dvou skupin. První představuje levicový list *L'Humanité* a druhou skupinu pak tvoří *Le Figaro* a *Le Monde*.

L'Humanité publikovalo svůj první článek, který se týkal možného odmítnutí smlouvy až poměrně pozdě, na počátku června 2008. V článku *Irsko by mohlo říct „ne!“*, popisuje autor pravděpodobnost, že irské obyvatelstvo neodhlasuje evropskou smlouvu.¹²⁴ Konkrétní důvody, které k tomuto kroku Iry vedou, jsou poměrně detailně vysvětleny v příspěvku, který vyšel o čtyři dny později, tedy 11. června 2008. Mezi hlavní příčiny tak patří snížení ekonomického růstu z 5% na 1,9%, dále pak krize na trhu s nemovitostmi, zvyšování cen elektřiny a plynu a obava zemědělců ze snižování dotací.¹²⁵ V těchto příspěvcích není ještě podpora Irska v zamítnutí smlouvy nikterak explicitně vyjádřena.

Obrat nastává po uskutečnění referenda, ve kterém irští občané většinově volili ne. Například článek ze 14. června, který se objevil i na titulní straně, již svým názvem vyjadřuje radost z událostí posledních dní. Tučným písmem je vytištěno velké *DĚKUJEME irskému lidu*.¹²⁶ Navazující příspěvek pak přináší přesné výsledky referenda a znovu vyjmenovává příčiny neúspěchu smlouvy. V textu nalezneme také hesla jako například „*vítězství přímé demokracie*“ nebo „*důvody osobního neúspěchu Nicolase Sarkozyho*“¹²⁷, která symbolizují podporu zamítnutí smlouvy a celou situaci vidí jako neúspěch francouzského prezidenta, který byl jedním z hlavních zastánců Lisabonské smlouvy. Deník také jako jediný přináší prohlášení Michaela Youltona,

¹²⁴ DE SANTIS, Gaël. L'Irlande pourrait dire „non!“. *L'Humanité*. 7.6.2008.

¹²⁵ DURAUD, Bernard. Pourquoi les Irlandais sont tentés par le „non“. *L'Humanité*. 11.6.2008.

¹²⁶ DURAUD, Bernard. MERCI au peuple irlandais. *L'Humanité*. 14.6.2008.

¹²⁷ DURAUD, Bernard. Une énorme Cläre irlandaise. *L'Humanité*. 14.6.2008.

koordinátora irské kampaně NE, ve kterém říká, že: „*Je to jasně vyjádřené hlasování. Je to nádherné. (...) Hlasování ukázalo, že naše argumenty měly váhu, a že jsme měli důvod vyjádřit naše obavy a vysvětlit, v čem nám připadaly oprávněné.*“¹²⁸ V irském odmítnutí evropské smlouvy také vidí paralelu na francouzská a nizozemská referenda, která svým způsobem pohřbila předešlou Ústavní smlouvu. Tento přírůbek můžeme najít v několika dalších příspěvcích, například v článku *Respekt irské volbě*, který hovoří o možnosti vyhlášení druhého lidového hlasování v Irsku. Autor zde také připodobňuje Brusel k zemi krále Ubu: „*Shrňme tedy, že zdrženlivé jednání se třemi evropskými národy, které se demokraticky vyjádřily, je jako v království Otce Ubu. Otec Ubu vysloveně vládne Bruselu.*“¹²⁹ Král Ubu, který je hlavní postavou stejnojmenné divadelní hry řadící se k absurdnímu dramatu, představuje zbabělost, zradu, nenasytost a symbolizuje také chamtivost politických vrstev a absurditu dosáhnout vždy svého. Když redaktor použil tohoto přirovnání k Bruselu, vyjádřil tím svůj naprostý nesouhlas s počínáním evropských činitelů. To, že zamýšleli uspořádat nové referendum v Irsku k Lisabonské smlouvě tak chápal jako nenasytost, nutnost dosáhnout vždy svého a také jako zradu. Tu lze také vycítit z dalšího titulku *Spiknutí proti demokracii*, který je opět spojen s druhým irským referendem.¹³⁰

Na chování Bruselských politiků reagovala také Francouzská komunistická strana, jejíž jednání monitorovalo L'Humanité. Tato strana se rozhodla uspořádat kampaň na vytvoření nové smlouvy, která by nahradila Lisabonskou smlouvu. Chtěla tím: „*Ukázat kritiku a rozpor s politikou prováděnou N. Sarkozym a upozornit na další možné alternativy, které vypracovaly levicové strany.*“¹³¹ Pro francouzské komunisty totiž byla evropská smlouva po irském odmítnutí neplatná a její další ratifikace tak byla nemyslitelná. Nesouhlas a rozladěnost redaktorů L'Humanité můžeme najít také v textech, které pojednávají o možných řešeních. Kritizují evropské politiky za to, že nevnímají vyjádření obyvatel členských států, kteří smlouvu odmítají. V článku *Francouzské předsednictví bude řešit krizi*, nalezneme opět ono propojování referend ve Francii a Nizozemí z roku 2005 a irského referenda z června 2008. „*Zejména se bude*

¹²⁸ DURAUD, Bernard. Une pensée particulière pour nos amis français et néerlandais. *L'Humanité*. 14.6.2008.

¹²⁹ PIÉROT, Jean-Paul. Respect pour le vote irlandais!. *L'Humanité*. 16.6.2008.

¹³⁰ PIÉROT, Jean-Paul. Complot contre la démocratie. *L'Humanité*. 16.6.2008.

¹³¹ JACQUET, Cécile. Après le NON irlandais l'exigence d'un nouveau traité. *L'Humanité*. 18.6.2008.

*Paříž snažit stůj co stůj zachránit liberální smlouvu, jejíž podstatu odmítla tři referenda – ve Francii, v Nizozemí a v Irsku. Nebude dbát na vyjádření obyvatel.*¹³²

Jak již bylo řečeno, francouzský tisk lze ve vztahu k informacím o irském referendu rozdělit na dvě části. V té první se nachází deník *L'Humanité*, ve druhé pak listy *Le Figaro* a *Le Monde*, které stojí za pravicovými politiky, jež se snaží najít přijatelné řešení a Lisabonskou smlouvu tak zachránit. Jelikož jsou články těchto dvou deníků velmi podobného charakteru, budeme je analyzovat oba najednou. *Le Figaro* první obavu o odmítnutí smlouvy v Irsku vyjádřil již 29. ledna 2008 v příspěvku nazvaném *Irové jsou neochotni přijmout Lisabonskou smlouvu*.¹³³ Autor zveřejňuje pravděpodobný výsledek hlasování s tím, že upozorňuje na vysoké procento dosud nerozhodnutých občanů. Čím více se termín referenda blížil, tím více se celou záležitostí deník zabýval. Necelý týden před jeho uskutečněním vyšel například článek *Irové vábení říci ne Evropě*¹³⁴, který opět popisuje nejistotu, která mezi evropskými politiky vzhledem možnému neúspěchu smlouvy v referendu panovala. Říká doslova, že: „*Evropa tají dech šest dní před referendem o Lisabonské smlouvě*.”¹³⁵ Zajímavý je rozhovor s Dickem Rochem, irským ministrem pro evropské záležitosti, ve kterém tvrdí, že situace není tak kritická, jak může vypadat. „*Naše vlastní průzkumy ukazují naprosto odlišné výsledky. Když vyjdeme do ulic a obcházíme jednotlivé domy, tak sedm domácností z deseti říká ano*.”¹³⁶ Pokud však Irsko smlouvu neschválí, bude to znamenat velkou ránu pro všechny. „*Byla by to zásadní porážka pro Irsko a pro Evropu v nejhroší okamžik, kdy bychom měli čelit velkým výzvám, jako jsou například globalizace nebo boj proti kriminalitě. Ztratíme šanci udělat Evropu demokratičtější a efektivnější a zajistit její jednotné postavení na mezinárodním poli*.”¹³⁷

Černé předtuchy proevropských politiků se naplnily a Irsko Lisabonskou smlouvu zamítlo. To se také odrazilo v textech pravicového *Le Figara*. V článku *Irové odmítají Lisabonskou smlouvu*, se o této skutečnosti píše jako o „*jednom z nejhroších*

¹³² DE SANTIS, Gaël. Une présidence française pour gérer la crise. *L'Humanité*. 20.6.2008.

¹³³ VANLERBERGE, Cyrille. Les Irlandais réticents à l'adoption du traité européen. *Le Figaro*. 29.1.2008.

¹³⁴ KOVÁCS, Stéphane. Les Irlandais tentés par un non à l'Europe. *Le Figaro*. 7.6.2008.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ KOVÁCS, Stéphane. Dick Roche: „Un refus serait une défaite majeure pour l'Irlande et por l'Union. *Le Figaro*. 7.6.2008.

¹³⁷ Ibid.

scénářů“.¹³⁸ Zajímavý názor na celou záležitost přinesl deník *Le Monde*. Ten viděl příčiny neúspěchu dokumentu nejen na straně Irska, ale díl viny podle jeho názoru nesla i Francie. „*Sami francouzští politici poskytli zastáncům NE zbraně. Irové, zamilovaní do nezávislosti a nenávistní k faktu, že jim někdo nařizuje, co mají dělat, neoceňují nabádání hlasovat ANO, která mohla přijít z Francie. Ze země, kde Ústavní smlouva byla odmítnuta v referendu v roce 2005.*“¹³⁹ Jako jeden z politiků, kteří mohli Irsko inspirovat, byl označen bývalý francouzský prezident a předseda Konventu k Ústavní smlouvě Valéry Giscard d'Estaing. „*Jeho kritiky Lisabonské smlouvy (...) byly tučně napsány na letáku, jenž byl ve stovkách tisíců exemplářů distribuován organizací Libertas, která měla obrovský vliv na příznivce NE.*“¹⁴⁰ Oba deníky – *Le Figaro* a *Le Monde* nadále podporovaly pokračování v ratifikaci smlouvy v ostatních členských zemích a jako možné řešení krize viděly vyhlášení druhého referenda v Irsku.¹⁴¹ Jak bylo vyřešení nepříjemné situace pro list *Le Monde* důležité, napovídá už sám titulek článku *Evropa má tajnou naději, že přehlasuje Irsko*.¹⁴² Slovo naděj tak ilustruje touhu a očekávání na schválení evropské smlouvy v Irsku, které by mohlo další lidové hlasování vyplnit.

Podíváme-li se na charakter článků týkajících se červnových událostí v Irsku, můžeme konstatovat, že deník *L'Humanité*, hájící zájmy francouzské levice a zejména pak komunistů, ve svých příspěvcích nejprve podporoval a poté oslavoval irské ne. Tendence Bruselu vyvolat druhé hlasování se setkaly s výraznou kritikou. Pro zdůraznění postoje tohoto listu byla v textech použita slova jako například spiknutí nebo přirovnání Bruselu k zrádnému a zbabělému králi Ubu. Jako řešení pak *L'Humanité* podporovalo návrh Francouzské komunistické strany vytvořit zcela novou smlouvu. Oproti tomu deníky *Le Figaro* a *Le Monde* viděly v zamítnutí Lisabonské smlouvy velký problém, který bylo nutné řešit. *Le Monde* dokonce dospěl k tomu, že kritizoval některé francouzské politiky za to, že svými názory ovlivnili irské

¹³⁸ KOVÁCS, Stéphane. Les Irlandais rejettent le Traité de Lisbonne. *Le Figaro*. 14.6.2008.

¹³⁹ VAN RENTERGHEM, Marion. Le référendum irlandais relance le débat sur l'Europe politique. *Le Monde*. 14.6.2008.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ AVRIL, Pierre. Paris et Berlin appellent à la poursuite du processus de ratification. *Le Figaro*. 14.6.2008.

¹⁴² VAN RENTERGHEM, Marion. L'Europe a l'espoir secret de faire revoter les Irlandais. *Le Monde*. 17.6.2008.

obyvatelstvo. Oba dva listy pak také souhlasily s pokračováním procesu ratifikace smlouvy a ve vyhlášení druhého referenda viděly nejlepší možné východisko z krize. Opět se tak potvrdila názorová propojenost deníků s jednotlivými stranami a tedy vysoká míra politického paralelismu.

Srovnáme-li počet článků, které o záležitosti červnového irského referenda publikovaly sledované noviny, můžeme konstatovat, že české deníky za svými francouzskými kolegy výrazně zaostaly. MF Dnes se o dění v Irsku poprvé zmiňuje až 12. června. Autorem článku je Jan Rybář, zvláštní zpravodaj tohoto deníku v Irsku, který ve svých příspěvcích přináší autentické zážitky z Dublinu. Ve svých článcích popisuje situaci v Dublinu den před referendem, kdy do ulic vyrazili oponenti smlouvy, rozdávali letáky a přemlouvali poslední nerozhodnuté občany.¹⁴³ Stejný redaktor nám také zprostředkovává dění i v den hlasování. Přináší vyjádření několika osob, které právě odhlasovaly, vesměs volily proti smlouvě. *„Vláda i Brusel si zaslouží lekci. Arogantně se nám snaží vnutit změny, které pro nás nejsou výhodné.“*¹⁴⁴

Po irském odmítnutí Lisabonské smlouvy se v článcích MF Dnes objevily komentáře českých politiků. Jako první je uveden názor prezidenta Klause, který řekl, že: *„Je to vítězství svobody a rozumu nad umělými elitářskými projekty a evropskou byrokracií.“*¹⁴⁵ Irské ne mělo také dopad na českou politickou scénu, kde se jednotlivé strany neshodly na tom, zda v ratifikaci pokračovat nebo je smlouva považována v danou chvíli za mrtvou. *„Jestliže to jedna země odmítne, tak to znamená konec celého projektu. Nemá žádný smysl pokračovat v ratifikaci mrtvého dokumentu.“*, prohlásil místopředseda ODS Petr Nečas.¹⁴⁶ Deník přináší vyjádření také proevropsky zaměřených stran, například Jiří Paroubek za ČSSD pronesl, že: *„Evropská komise musí zjistit, jaké jsou příčiny irského NE, a nabídnout Irsku řešení, aby se někdy za půl roku nebo za rok mohlo hlasování opakovat.“*¹⁴⁷

Jeden z posledních článků, které Mladá fronta Dnes vydala, se věnoval možným řešením vzniklé krize. Dozvídáme se v něm o několika variantách, mezi nimiž byla

¹⁴³ RYBÁŘ, Jan. Irové mají šanci vykolejit Evropu. *MF Dnes*. 12.6.2008.

¹⁴⁴ RYBÁŘ, Jan. Irské hlasování o Unii? „Blbosti nečtu, kámo.“ *MF Dnes*. 13.6.2008.

¹⁴⁵ RYBÁŘ, Jan. Irské NE. Evropa v krizi. *MF Dnes*. 14.6.2008.

¹⁴⁶ KOPECKÝ, Josef. Irské NE rozdělilo české politiky. *MF Dnes*. 14.6.2008.

¹⁴⁷ Ibid.

i možnost dalšího referenda v Irsku. Sám autor tuto skutečnost nikterak nekomentoval, ale uvedl několik názorů, které byly zásadně proti tomu. Například: „*Co je to za demokracii, ve které platí referendum, jen když padne ano?*“¹⁴⁸ Více se tento deník problematice irského odmítnutí nevěnoval. Zaměřil se spíše na ratifikaci Lisabonské smlouvy v České republice.

Na rozdíl od MF Dnes o trochu více se o referendum v Irsku zajímaly Lidové noviny. Ve svém prvním článku *Irsko: Odpůrci mají navrch*, byla zachycena atmosféra v zemi týden před referendem.¹⁴⁹ Zajímavé na tomto příspěvku je především jeho srovnání s těmi francouzskými, jelikož se také zabýval příčinami odmítání evropské smlouvy. Deník uvádí, že hlavním důvodem je složitost textu. „*Fakt, že smlouvě nerozumí nebo nevědí, o čem hlasují je rozhodující pro většinu Irů, kteří chtějí hlasovat negativně.*“¹⁵⁰ Oproti tomu ve francouzských denících se psalo o snížení růstu, zvyšování cen plynu nebo snižování dotací do zemědělství. Na stránkách Lidových novin bylo uveřejněno také prohlášení Declana Ganleyho, irského miliardáře a také velkého odpůrce evropské smlouvy. „*V žádném případě nejsem odpůrcem unie ani euroskeptikem. Myslím si ale, že pokud je někdo opravdu pro Evropu, musí být proti Lisabonské smlouvě.*“¹⁵¹ Ganley si dále stěžuje, na přílišnou koncentraci moci do rukou Unie: „*Je to hluboce protidemokratický dokument, který předává moc do Bruselu a nedává občanům žádnou možnost mít vliv na politiky.*“¹⁵²

Po odmítnutí smlouvy v referendu zaplnily stránky deníku články o další budoucnosti tohoto dokumentu. Kateřina Šafaříková ve svém článku *Co dál? Scénáře jsou čtyři*, analyzovala možná řešení vzniklé situace. Dle jejího názoru bylo možné smlouvu zahodit, přepsat, dát o ní znovu hlasovat nebo rozstříhat.¹⁵³ K celé záležitosti irského odmítnutí se také v rozhovoru pro tyto noviny vyjádřil i prezident České republiky Václav Klaus, ve kterém mimo jiné schvaloval tento krok a odmítal pokračování v ratifikaci smlouvy. Zavrhoval také ideu evropanství: „*Rozdíl mezi Čechem, Polákem, Italem, Dánem a Evropanem je jako mezi češtinou, polštinou,*

¹⁴⁸ LÉBR, Tomáš. Evropa řeší, jak (a jestli) zvrátit irské ne. *MF Dnes*. 15.6.2008.

¹⁴⁹ ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Irsko: Odpůrci mají navrch. *Lidové noviny*. 7.6.2008.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ PALATA, Luboš. Jsem hrdý Evropan, říká „pan Ne“. *Lidové noviny*. 13.6.2008.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Co dál? Scénáře jsou čtyři. *Lidové noviny*. 14.6.2008.

*italštinou, dánštinou a esperantem. Evropanství je esperanto; umělý, mrtvý jazyk.*¹⁵⁴ V několika posledních příspěvcích, které noviny věnovaly irskému problému, se pak dozvídáme o tom, že nový plán, jak vyhovět požadavkům Irů, jsou protokoly zaručující suverenitu země, které budou k Lisabonské smlouvě dodány.¹⁵⁵

Ani třetí český deník příliš nekomentoval situaci v Irsku, týkající se referenda o evropské smlouvě. První obavy z možného zamítnutí přineslo Právo již 29. dubna. Že se jednalo o věc závažnou, dokládá i citace Bertieho Aherna, odcházejícího irského premiéra, která prohlásil: *„Byla by to katastrofa pro zemi.*¹⁵⁶ To, že byla situace vážná, je zřejmé i z článku *Irové rozhodovali o Lisabonské smlouvě*. V příspěvku je zachycena atmosféra v den hlasování a také názory některých podporovatelů smlouvy. Jednalo se například opět o Bernieho Aherna, který řekl: *„Budoucí generace nám nepoděkují, budeme-li to my, kdo zastaví Unii, největší sílu prospívající míru a prosperitě v Evropě i v naší historii.*¹⁵⁷ Autor článku zde také zmínil to, že pokud dojde k odmítnutí evropské smlouvy, dostane se Evropa do krize. *„případné odmítnutí v Irsku by uvrhlo Evropskou unii s jejími 500 milióny obyvateli znovu do těžké krize, jako před třemi lety odmítnutí euroústavy ve Francii a v Nizozemsku.*¹⁵⁸ Ostatní články, které publikovalo Právo, se od MF Dnes a Lidových novin moc neliší. Svým charakterem se spíše informovaly o celém dění, než že by jej analyzovaly a vyvozovaly nějaké politické závěry.

Podíváme-li se na české deníky, můžeme konstatovat, že se tématu irského referenda výrazně nevěnovaly. MF Dnes publikovala nejvíce článků od svého zpravodaje Jana Rybáře, který popisoval atmosféru před a po referendu. V ostatních příspěvcích nalezneme názory zejména pravicových politiků a prezidenta republiky na dění v Irsku. Toho také velmi často citují Lidové noviny. Po odmítnutí smlouvy s ním zveřejnily rozhovor, ve kterém Václav Klaus přirovnal evropanství k mrtvému jazyku esperanto a odmítl dál pokračovat v ratifikaci dokumentu. Noviny také na svých stránkách daly prostor prohlášení Declana Ganleyho, což může znamenat jistou názorovou shodu tohoto deníku a jednoho z největších odpůrců Lisabonské smlouvy.

¹⁵⁴ KOLÁŘ, Petr. „Evropanství“ je esperanto. *Lidové noviny*. 16.6.2008.

¹⁵⁵ ŠUPOVÁ, Tereza. Vylepšená smlouva pro Irsko. *Lidové noviny*. 19.6.2008.

¹⁵⁶ MOCEK, Michal. V Irsku slábnou šance na přijetí Lisabonu. *Právo*. 29.4.2008.

¹⁵⁷ MOCEK, Michal. Irové rozhodovali o Lisabonské smlouvě. *Právo*. 13.6.2008.

¹⁵⁸ Ibid.

Na základě charakteru článků a uvedených citací jednotlivých pravicových politiků můžeme shrnout, že MF Dnes a Lidové noviny opět odrážely postavení euroskeptické pravice ke zmíněnému tématu. Deník Právo pak naopak uváděl prohlášení kritizující odmítnutí smlouvy, které dle jeho slov dostalo Evropu do těžké krize. Tyto názory jsou charakteristické proevropsky zaměřeným stranám, které se nachází nalevo v politickém spektru. Stejně jako u francouzských deníků i zde se dá potvrdit provázanost novin s jednotlivými stranami. Není to však tak viditelné, jako u francouzského tisku. Zde levicové L'Humanité doslova oslavovalo a děkovalo Irsku, že nepřijalo Lisabonskou smlouvu. Pravicové Le Figaro a Le Monde pak ve vzniklé situaci spatřovaly obrovský problém, který bylo nutné vyřešit. Dle jejich názoru měla ratifikace dál pokračovat. Srovnáme-li francouzské a české deníky ve vztahu k dění v Irsku, pak můžeme říct, že vzhledem k vysoké četnosti článků, které se tomuto momentu věnovaly, bylo zmíněné téma pro francouzský tisk zásadní. Oproti tomu pro české noviny nebyla tamní situace příliš zajímavá, mnohem důležitější bylo schvalování smlouvy na domácí scéně. Tento fakt se dá vysvětlit jednak nevelkým zájmem čtenářů o dění v Evropské unii a také důležitostí Lisabonské smlouvy pro Českou republiku.

3.4 Podpora vs. kritika Lisabonské smlouvy v člancích vybraných deníků

Doposud jsem se v práci zabývala především politickou orientací článků. Tedy, zda zkoumané deníky publikovaly názory politické strany, se kterou jsou myšlenkově spjaté. K této analýze posloužily zejména každodenní příspěvky, které o procesu ratifikace informovaly. V této části se však zaměřím na vlastní analýzy a komentáře redaktorů nebo dopisovatelů, které se v novinách objevily. Hlavním cílem kapitoly je dokázat, zda sledované deníky Lisabonskou smlouvu a její přijetí spíše podporovaly nebo naopak kritizovaly. Pokud byl tento dokument odmítán, zaměřím se také na příčiny, které k tomuto postoji vedly.

3.4.1 Francouzské deníky

Levicový list *L'Humanité* se z vybraných francouzských deníků věnoval vlastní analýze procesu ratifikace nejvíce. Své myšlenky prezentoval v úvodnících a v diskusních rubrikách Svobodné fórum a Debaty. První úvodník byl publikován již 21. prosince 2007 a pojednával o charakteru Lisabonské smlouvy. Hned první věty textu dokládají autorovu rozhořčenost ve vztahu k tomuto dokumentu: „*Lisabonská smlouva není nic jiného, než jiné pojmenování evropské ústavní smlouvy, kterou Francouzi a Nizozemci odmítli v roce 2005.*“¹⁵⁹ Kritice je podrobena také pochopitelnost samotného textu smlouvy, která je dle autora nesrozumitelná: „*Záměrem ústavní smlouvy bylo, aby byla čitelná... Záměrem této smlouvy je být nečitelná. Ústavní smlouva chtěla být srozumitelná, zatímco tento dokument měl být nejasný. To je úspěch.*“¹⁶⁰ Podobné myšlenky nalezneme také v dalších příspěvcích. V článku Ne této Evropě spojuje francouzský politolog Ústavní a Lisabonskou smlouvu a říká, že: „*Pozměňující smlouva, která byla podepsána 13. prosince v Lisabonu, nepozměňuje nic z toho, co bylo nové v Ústavní smlouvě pro Evropu vzhledem k platným smlouvám. Nepozměňuje nic, co zdůrazňovali kritici (...).*“¹⁶¹ Před samotným hlasováním o evropské smlouvě musel Kongres třemi pětinami schválit změny ve francouzské Ústavě. Pokud tak mělo být projednávání LS zabráněno, nesmělo dojít k odsouhlasení těchto pozměňovacích návrhů. To také autor článku viděl jako jediné východisko, které bylo potřeba podpořit. Další hrozbou, kterou dopisovatelé do *L'Humanité* v evropské smlouvě viděli, byl cenový dumping: „*Jak může Segolène Royalová v současnosti říct, že je potřeba vést boj proti cenovému a sociálnímu dumpingu v Evropě, a nevítá přitom v potaz to, že dumpingy jsou možné jenom proto, že evropské smlouvy to dovolují a zavádějí pod názvem „svobodná konkurence“. Tato formulka je samozřejmě obsažena již v dřívějších smlouvách, ale rozmachu a významu dosahuje až nyní tím, že se stala alfou a omegou evropské politiky.*“¹⁶²

¹⁵⁹ PIEROT, Jean-Paul. La clause secrète. *L'Humanité*. 21.12.2007.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ JENNAR, Raoul-Marc. Non à cette Europe-là. le 4.février comme le 29.mai!. *L'Humanité*. 2.1.2008.

¹⁶² ASSANTE, Vincent. La gauche doit dire non au traité européen. *L'Humanité*. 29.1.2008.

S odmítnutí smlouvy v irském referendu se kritika dokumentu ještě stupňuje. Pro deník je tato smlouva v daný moment neplatná: „*Evropský summit, který se uskuteční na konci tohoto týdne, musí označit smlouvu za „neplatnou“*.“¹⁶³ Tento termín se vyskytuje v několika dalších článcích, jedním z nich je *Proč národy říkají „ne“?*. Příspěvek se zde zamýšlí nad tím, proč obyvatelé Irska, Francie a Nizozemí volili proti přijetí smluv, a nad dopady, které tato situace přinesla. Hlavní důsledkem měla být právě neplatnost smlouvy: „*Toto „ne“ má právní následek: Lisabonská smlouva je neplatná.*“¹⁶⁴ Největší problém však autor vidí v přílišné koncentraci moci, kterou měla smlouva předat do rukou evropských institucí: „*Jinak řečeno, to podstatné již není pod kontrolou občanů členských států ani jejich národních parlamentů. V tom můžeme najít klíč k nedůvěře občanů vzhledem k Evropské unii.*“¹⁶⁵ Jak je možné vidět, deník *L'Humanité* Lisabonskou smlouvu velmi často kritizoval. Hlavním důvodem, který k tomu vedl, byl především obsah smlouvy, který má být stejný jako obsah Ústavní smlouvy, jen nese jiné označení. Dalšími spornými body jsou pak ekonomická a politická nastavení, která předávají moc a kontrolu evropským politikům. Po neúspěchu dokumentu v irském referendu požadovali autoři článků, aby smlouva byla neplatná.

Druhý deník, *Le Figaro*, publikoval za celé dvouleté období ratifikace pouze tři vlastní články – dva úvodníky a jeden diskusní příspěvek. První úvodník byl napsán až po nezdaru evropské smlouvy v Irsku a zabýval se možnými řešeními vzniklé krize. Na začátku textu můžeme cítit mírné pokárání evropských politiků, kteří si neuvědomovali možnost odmítnutí dokumentu: „*Překvapení, se kterým bylo přijato irské ne, dokazuje, že evropští činitelé se téměř nepoučili z otevřené krize, kterou před třemi lety vyvolala referenda ve Francii a v Nizozemí.*“¹⁶⁶ V článku autor dále analyzuje příčiny, které ovlivnily irské obyvatelstvo. Oproti deníku *L'Humanité*, který ve svých příspěvcích často podporoval hlasování o Lisabonské smlouvě v referendu, si list *Le Figaro* oddychl nad tím, že Irsko je jedinou zemí, která má lidové hlasování zakotveno v Ústavě: „*Naštěstí je Irsko jedinou zemí, jejíž Ústava nařizuje podrobit*

¹⁶³ LE HYARIC, Patrick. Caduc. *L'Humanité*. 16.6.2008.

¹⁶⁴ BAUMEL, Philippe. Pourquoi les peuples disent-ils „non“?. *L'Humanité*. 21.6.2008.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ ROUSSELIN, Pierre. Une seule solution au non irlandais. *Le Figaro*. 14.6.2008.

všechny smlouvy lidovému hlasování.“¹⁶⁷ Nejvíce je kritizován fakt, že by kvůli jednomu odmítnutí měl být dokument shozen ze stolu: „Protože by bylo jen velmi málo demokratické, aby tři milióny irských voličů rozhodly za 450 miliónů Evropanů, jediné východisko z krize je pokračovat v ratifikačním procesu a doufat, že se v něm podaří shromáždit dvacet šest zemí z celkového počtu dvaceti sedmi.“¹⁶⁸ Nové irské referendum a následné přijetí Lisabonské smlouvy je pak pro autora jednou z možností, jak vytvořit silnou a efektivní Evropu: „Aby Evropa pokračovala ve své cestě, aby mohla hrát důležitou roli ve světě plném zvrátů, bude potřeba přestat dramaticizovat irské ne a udržet kurz evropských politických priorit.“¹⁶⁹

Myšlenka odložení evropské smlouvy po neúspěchu v irském referendu se stala také ústředním tématem dalších příspěvků. V článku *Lisabonská smlouva: je správné pokračovat v ratifikaci* se francouzský politolog a vysokoškolský profesor Dominique Reynié zabývá touto možností. Fakt, že by jeden stát na principu jednomyslnosti zvrátil rozhodnutí ostatních, chápal jako bezohlednost: „Jednomyslnost by zbavila státy, které ještě nehlasovaly, možnosti to udělat a zemím, které již smlouvu schválily, by ukázala, že jejich rozhodnutí už nemá žádnou hodnotu.“¹⁷⁰ Argument, který používali někteří odpůrci dokumentu, že není možné o smlouvě hlasovat vícekrát, autor nepodporoval. Namítal, že některé evropské země již dokumenty několikrát schvalovaly: „Proč bychom nemohli požadovat, aby země, která smlouvu napoprvé odmítla, hlasovala podruhé o stejném textu, když ty státy, které již tento text schválily, mohou být žádány, aby od něj upustily a začaly projednávat text jiný?“¹⁷¹ V závěru článku je pak vyřčen názor, že pokud by měl zůstat zachován princip jednomyslnosti, musí existovat možnost, aby jediný odpůrce mohl názor změnit nebo mohl z unie odejít. Nové referendum je pak označeno jako jediné současné řešení také v posledním uveřejněném příspěvku *Vystoupit z institucionální posedlosti*.¹⁷² Deník *Le Figaro* byl na rozdíl od *L'Humanité* podporovatelem Lisabonské smlouvy a v její ratifikaci viděl budoucnost

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ REYNIÉ, Dominique. *Traité de Lisbonne: Il est juste de poursuivre la ratification. Le Figaro.* 20.6.2008.

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² ROUSSELIN, Pierre. *Sortir de l'obsession institutionnelle. Le Figaro.* 20.6.2008.

Unie. Irské odmítnutí respektoval, ale prosazoval nové referendum, které mělo dát evropské smlouvě druhou šanci.

Poslední analyzovaný deník *Le Monde* se o procesu schvalování LS ve vlastním článku poprvé zamýšlel až těsně před irským lidovým hlasováním. V úvodníku popisoval atmosféru, která panovala mezi evropskými politiky a byla velmi nervózní: „*Evropská unie několik dní před irským referendem o Lisabonské smlouvě ani nedýchá.*“¹⁷³ Dále příspěvek uváděl možné dopady, které by záporný výsledek způsobil. Dle slov autora, který není pod článkem podepsán, by veškerá několikaletá snaha evropských politiků přišla vniveč a Evropa by se opět ponořila do krize: „*Pokud Irsko řekne ne, celá stavba se zhroutí. Roky vyjednávání, do kterých Evropa investovala spoustu času a energie, se scvrknou do ničeho.*“¹⁷⁴ Na závěr pak uvedl, že pokud tento moment nastane, bude pro Unii nepříjemný: „*Pokud jediná země, která uspořádala referendum, Lisabonskou smlouvu odmítne, bude to pro Evropu špatné znamení.*“¹⁷⁵ Jelikož se černý scénář vyplnil a Irsko dokument odmítlo, věnoval se další úvodník tomuto tématu. Nejprve článek analyzoval příčiny, které vedly k sepsání Lisabonské smlouvy, a problémy, jenž měl dokument pomoci vyřešit: „*Evropa čelí dilematu: je neschopná přizpůsobit své fungování postupnému rozšiřování, zatímco zvyšující se počet členských států ukazuje čím dál větší nezbytnost reformy institucí.*“¹⁷⁶ Za zásadní problém, který ohrožoval soudobou a budoucí integraci, je stejně jako v deníku *Le Figaro* označen princip jednomyslnosti, který bylo zapotřebí nahradit: „*Abychom mohli vystoupit z tohoto začarovaného kruhu, je tu jen jedna možnost: vytvořit vedle současné Evropské unie předvoj, složený ze zemí, které jsou připraveny přijmout pravidlo kvalifikované většiny jako základ prohloubení integrace. (...) Tato myšlenka předpokládá, že vedoucí činitelé jsou přesvědčení o tom, že evropská jednota je nutnost.*“¹⁷⁷ Další analytické a diskusní články se už přímo netýkaly smlouvy a jejího prosazování, ale řešily například podobnosti mezi Irskem a Českou republikou a důvody toto, proč jsou obě země spíše euroskeptické.¹⁷⁸ V obou dvou výše analyzovaných příspěvcích však můžeme vidět, že i pro deník *Le Monde* znamenalo

¹⁷³ L'enjeu irlandais. *Le Monde*. 8.6.2008.

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Une chance pour l'Europe. *Le Monde*. 15.6.2008.

¹⁷⁸ VAN RENTERGHEM, Marion. Tchèques + Irlandais = euroscepticisme. *Le Monde*. 14.1.2008.

neschválení Lisabonské smlouvy zklamání a zmaření snah evropských činitelů. Proto usiloval o nalezení východiska z této svízelné situace. Kámen úrazu pro něj představovala zásada jednomyslnosti, která říká, že dokument musí být schválen všemi členskými zeměmi, tedy i Irskem. Lisabonská smlouva tak našla, stejně jako v deníku Le Figaro, na stránkách těchto novin podporu a pochopení jejího přínosu.

3.4.2 České deníky

Sledované české listy se, až na Lidové noviny, zabývaly Lisabonskou smlouvou ve vlastních debatních článcích nejvíce v roce 2009. Tento fakt souvisí se schvalováním dokumentu Parlamentem ČR a reakcí prezidenta. První z deníků, MF Dnes, uveřejňoval myšlenky svých komentátorů a dopisovatelů v rubrice Názory. První vyjádření k dění na politické scéně najdeme v příspěvku *Lisabonská smlouva a sněmovní zoufalci* z 19. února 2009, který se zaměřil na projednávání dokumentu v Poslanecké sněmovně. Autor Martin Komárek, komentátor MF Dnes, zde poměrně kriticky nahlížel na chování poslanců, kteří smlouvu odmítali. Ironii můžeme cítit jak ze samotného názvu – sněmovní zoufalci, tak z textu: *„Reprezentantem druhé skupiny jsou Schwippel a Tlustý. Správně sice kritizují euro-Hujery, ale sami jsou ještě směšnější. Pod vlivem konspiračních teorií Václava Klause upadli do bludu. Podle něj se koná jakási socialisticko-federativní evropská revoluce, která zničí suverenitu národů a států. Vznikne Evropský svaz socialistických republik. V tom si odpadlíci z ODS perverzně notují se soudruhem Grebeničkem.“*¹⁷⁹ Kritika tak zasáhla odpůrce dokumentu z řad občanských demokratů a také prezidenta republiky. V závěru článku pak můžeme najít vlastní názor autora na smlouvu, kterým se snažil přínos dokumentu uvést na pravou míru, a její podporu: *„Ve skutečnosti Lisabonská smlouva mění zejména jen způsob hlasování v Unii. Tam nerozhodují žádní byrokrati, ale ministři nebo hlavy členských států. A rozhodují vždy s ohledem na zájmy své země. (...) Charakter spolku národních států Evropské unii zůstává. Lisabonská smlouva z ní nečiní superstát. (...) Lisabonská smlouva není ani Superman, který nás zachrání, ani Godzilla, která nás pozře.*

¹⁷⁹ KOMÁREK, Martin. Lisabonská smlouva a sněmovní zoufalci. *MF Dnes*. 19.2.2009.

*Je to normální mezinárodní smlouva.*¹⁸⁰ Martin Komárek publikoval v MF Dnes ještě jeden článek, kde se zaměřil na rozhodnutí českého prezidenta nepodepsat evropskou práva. Václava Klause označil za „vrtošivého staříka“, který se zapíše do dějin.¹⁸¹ Tímto pojmenováním autor prezidentovi vytýká rozmarnost a neochotu dokument podepsat.

Další článek, který se věnoval Lisabonské smlouvě a jejímu přínosu, napsal sociolog Ivan Fišer. Zprvu vyjádřil mírné rozpaky nad jejím textem a obavy z posílení role větších států, které by nás mohly: „(...) *dostat do situací pro nás nevýhodných.*“¹⁸² Na druhou stranu však autor na základě prognóz uvedl, že silná a akceschopná Evropa je nezbytnou podmínkou pro udržení vlivu na mezinárodním poli. Dle jeho názoru je tak lepší být členem byť federalisticky organizované EU než čelit světovým výzvám samostatně.¹⁸³ Posledním zajímavým příspěvkem, který je svým názorem opačný k těm předchozím, je článek Pietera Cleppeho, šéfa bruselské kanceláře Open Europe. Jeho názory publikovala MF Dnes v článku *Lisabon poškodí Česko*, kde byly definovány hrozby, které dokument přináší. Hesla typu „*Hlas menších zemí zeslábné*“, „*Tsunami nových pravidel*“, „*Unie bude mluvit i do sportu*“ nebo „*Nadvláda soudního dvora*“, jsou rozpracovány do samostatných odstavců, ve kterých autor kritizoval snížení síly menších států, rozšíření kontroly Unie nad důležitými oblastmi veřejné politiky či předání pravomocí Bruselu v oblasti spravedlnosti a trestního práva.¹⁸⁴ P. Cleppe viděl jedinou možnost jak ochránit Evropu v tom, že smlouva nebude přijata: „*Teprve vývoj ukáže, zda bude tato nedemokratická smlouva jednou provždy zastavena. Jedině to by umožnilo změnit Evropu k lepšímu.*“¹⁸⁵ Obecně lze shrnout, že Mladá fronta Dnes uveřejňovala příspěvky, které na jednu stranu smlouvu odmítaly a kritizovaly za přílišnou koncentraci moci a rozšiřování pole působnosti. Na druhou stranu, zejména v člancích komentátora tohoto deníku, najdeme podporu Lisabonské smlouvy a kárání politiků, kteří ji odmítali. Nejvíce pak byl pranýřován prezident Václav Klaus za své euroskeptické a protilisabonské myšlenky a za svou neochotu dokument podepsat. V tomto bodě je nutné zmínit jistý rozdíl mezi uvedenými diskusními příspěvky

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ KOMÁREK, Martin. Lisabon na hrotu Klausova pera. *MF Dnes*. 24.9.2009.

¹⁸² FIŠER, Ivan. Lisabon raději ano, ale bez iluzí. *MF Dnes*. 6.5.2009.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ CLEPPE, Pieter. Lisabon poškodí Česko. *MF Dnes*. 20.10.2009.

¹⁸⁵ Ibid.

a zprávami, které byly uveřejňovány v ostatních rubrikách. Zde byl prezident spíše podporován a evropská smlouva odmítána. Na základě tohoto faktu pak můžeme říct, že ačkoliv je MF Dnes spojována s českou pravicí a často i s názorovou shodou s prezidentem, není to úplně pravda. V deníku pracují i komentátoři, jako například Martin Komárek, kteří s nimi nesouhlasí.

Stejně jako MF Dnes i Lidové noviny uveřejňovaly články, které na jednu stranu reformní smlouvu výrazně podporovaly a viděly v ní jediné možné směřování Evropské unie, na druhou stranu však káraly za její nesrozumitelnost a ustanovení, která zavádí. Jak již bylo řečeno, Lidové noviny zaměřovaly své články především na dění v roce 2008. S první žádostí o přezkum Lisabonské smlouvy u Ústavního soudu se také pojí první diskusní článek, který se v deníku objevil. Právník Jiří Přibáň v něm schvaloval tento krok, avšak ne z důvodu odporu k uvedenému dokumentu, ale aby tato instituce přijala rozhodnutí ve vztahu k EU a definovala hranice mezi evropským a národním právem. Dále autor srovnal smlouvu s textem Ústavní smlouvy, aby dokázal, že nejsou identické. Z jeho tvrzení také můžeme cítit obhajobu nové smlouvy: *„Lisabonskou smlouvou rozhodně nevzniká žádná „eurofederace“, ve které by členské státy měly jen odvozenou suverenitu, a veškerá moc by primárně náležela unii. Smlouva sice bezpochyby přenáší některé další pravomoci na evropské instituce, ale současně posiluje roli národních parlamentů v tvorbě evropských právních norem.“*¹⁸⁶ Po Irském odmítnutí dokumentu bylo publikováno prohlášení předsedy Evropského parlamentu, které ještě zdůrazňovalo naléhavost schválení smlouvy a její nezpochybnitelný význam: *„Nemůžeme ani na okamžik pochybovat o tom, že uveden této reformní smlouvy do života je absolutní nutností pro to, aby Evropská unie mohla obhájit své zájmy a hodnoty v 21. století. Bez reform, které Lisabonská smlouva přináší, je vstup dalších zemí do Evropské unie jen těžko představitelný.“*¹⁸⁷ Reformní smlouva dle jeho slov posouvá Evropskou unii blíže k občanům a odpovídá na deficit, který obyvatelé evropským institucím vytýkali.

Oproti tomu příspěvek filosofa Miloslava Bednáře dokument výrazně kritizoval, což napovídá sám jeho název *„Lisabon“- skandální bílko šek na pravomoci*. Středobodem celého problému byl dle autora fakt, že s Lisabonskou smlouvou

¹⁸⁶ PŘIBÁŇ, Jiří. Lisabonská smlouva k soudu? Klidně!. *Lidové noviny*. 5.5.2008.

¹⁸⁷ PÖTERING, Hans-Gert. Uvedení „Lisabonu“ do života je nutnost. *Lidové noviny*. 19.6.2008.

přicházejí státy o svoji suverenitu tím, že dokument zřizuje právní subjektivitu Evropské unie a ustanovuje ji tak státem. Za nepřipustnou označil možnost integrace dalších oblastí, o kterých by do budoucna už nemohly členské státy v ratifikačním procesu rozhodovat: „*Navíc Lisabonská smlouva (...) dokonce v několika ustanoveních umožňuje svou následnou změnu ve prospěch další, pro jistotu už přesně neurčené nadstátní centralizace moci, a to bez předcházející ratifikace členskými státy. V normálních ústavně demokratických poměrech jsou takovéto právně nepřijatelné ústavní bílky šeky na libovolné přisvojení pravomocí zásadně nepřijatelné, přesněji řečeno skandální.*“¹⁸⁸ Některé další publikované příspěvky se také věnovaly vztahu prezidenta České republiky k Lisabonské smlouvě. Obsahovaly například jeho prohlášení k dokumentu u Ústavního soudu¹⁸⁹ nebo obhajovaly postoj a kroky, které v záležitosti ratifikace reformní smlouvy vykonal. Jeden z těchto podporujících článků, který napsal advokát Václav Vlk, schvaloval zdrženlivost Václava Klause k podpisu dokumentu: „*Nemáme prezidenta kývače, ale samostatně uvažující osobu, která jednoznačně ve smluvním vztahu odmítla přistoupit na jednou stranou diktované podmínky a předložila návrh vlastní.*“¹⁹⁰ Autor také prezidentovi přizvukuje v myšlence, že Evropská unie se spíše než kapitalistickou zemí stává sociálním rájem. Podíváme-li se na diskusní články Lidových novin s nadhledem, můžeme zde najít podobnou názorovou oboustrannost jako u MF Dnes. Ve většině případů sice příspěvky Lisabonskou smlouvu podporovaly, některé však nebyly s jejím obsahem spokojeny. Můžeme konstatovat, že texty nebyly tak útočné, jako u Mladé fronty Dnes. Osoba prezidenta republiky zde nebyla kritizována. Jeho jednání bylo naopak ceněno. Názorově tak noviny zůstaly spíše otevřené.

Poslední sledovaný deník Právo uveřejňoval debatní a analytické příspěvky různých dopisovatelů především v rubrice Publicistika. První článek odpovídal na projednávání Lisabonské smlouvy Poslaneckou sněmovnou. Alexandr Mitrofanov v něm reagoval na ČSSD, která vyzvala Občanskou demokratickou stranu k ukončení obstrukcí a umožnila tak projednání smlouvy v Parlamentu. Zdůraznil, že sociální demokraté tímto chtěli přispět k urychlení ratifikace reformní smlouvy, protože

¹⁸⁸ BEDNÁŘ, Miloslav. „Lisabon“ – skandální bílky šek na pravomoci. *Lidové noviny*. 11.7.2008.

¹⁸⁹ Smlouva není v souladu s naší ústavou. *Lidové noviny*. 26.11.2008.

¹⁹⁰ VLK, Václav. Klaus křičí: EU je nahá!. *Lidové noviny*. 22.10.2009.

v ní viděli: „*Snahu o větší akčnost Evropské unie.*“¹⁹¹ Autor také podporoval vytvoření nových funkcí, které dokument zaváděl, protože na jejich základě bude moci Unie rychleji zasáhnout: „*Větší jednotu slibuje také ustavení funkcí jakéhosi evropského prezidenta a ministra zahraničí. Znamená to, že by Evropská unie konečně měla ta telefonní čísla, na jejichž absenci si stěžují hlavně američtí politici, když chtějí honem projednat s plnomocnými představiteli Evropy záležitosti, které nestrpí odkladu.*“¹⁹² Jako hlavního obhájce smlouvy pak označil ČSSD, která usilovala o to, aby se i Česko mohlo zařadit do zástupu zemí, které text ratifikovaly. Další publikovaný článek se zaměřil tentokrát na KDU-ČSL a její pozici k Lisabonské smlouvě. V něm autor upozornil na náklonnost strany k dokumentu, který svým charakterem odpovídal na požadavky doby: „*Evropský koncept sociálně tržního hospodářství, starostlivého k životnímu prostředí, potřebuje dnes naléhavě akceschopnější instituce a jim odpovídající pravidla. To jsou ta, která přináší Lisabonská smlouva.*“¹⁹³ V jednom z posledních příspěvků se dostal na přetřes i sám prezident Václav Klaus. Bylo mu vytýkáno, že brzdil dokončení ratifikace reformní smlouvy a blokoval tak její implementaci, kterou vyžadovalo téměř půl miliardy občanů EU. Prezidentovo počínání bylo označeno za protiústavní: „*Klausovo jednání je ovšem neúnosné nejen z pohledu EU, ale i z hlediska české ústavnosti.*“¹⁹⁴ Ostatní diskusní články, které deník Právo publikoval, se již netýkaly svým obsahem tématu ratifikace Lisabonské smlouvy. Obecně však lze říct, že deník se v analyzovaných příspěvcích zajímal zejména o středolevé strany, které dokument podporovaly a prosazovaly jeho schválení. Hlavní přínos viděl v akceschopnější Evropě a v předložených řešeních, která odpovídala na palčivé otázky doby. Právo tak svoji levicovou a proevropskou orientaci bezesporu potvrdilo.

Srovnáme-li převahu kritiky či podpory ve zkoumaných denících, můžeme říct, že francouzské noviny svůj názor na Lisabonskou smlouvu jasně demonstrovaly. L'Humanité bylo vůbec největším kritikem tohoto dokumentu. Ve svých článcích zdůrazňovalo, že je smlouva nečitelná a nikterak se neliší od Ústavní smlouvy, kterou Francie a Nizozemí v roce 2005 odmítly. Po záporném referendu v Irsku, požadovali

¹⁹¹ MITROFANOV, Alexandr. Lisabonské brzdy a rovnováhy. *Právo*. 9.2.2009.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ PITHART, Petr. Staré dobré ctnosti a Lisabon. *Právo*. 15.7.2009.

¹⁹⁴ PEHE, Jiří. Až naplno vybuchne Lisabonská bomba. *Právo*. 30.9.2009.

autoři příspěvků, aby byla prohlášena za neplatnou. Myšlenku nového lidového hlasování naprosto odmítali s tím, že bylo třeba respektovat vyjádření obyvatel. Deník tak na svých diskusních stránkách odrážel názory levicového politického spektra. Naproti tomu listy Le Figaro a Le Monde byly zarputilými zastánci reformní smlouvy a požadovaly její rychlou ratifikaci. V té se mělo pokračovat i po červnovém odmítnutí v Irsku. Ve svých článcích deníky vyzdvihovaly zejména nutnost a významný přínos smlouvy především na mezinárodním poli. Oba listy tak stejně jako L'Humanité propagovaly myšlenky stran, se kterými byly politicky spřízněny.

Podíváme-li se na české deníky, můžeme říct, že dva z nich – MF Dnes a Lidové noviny, nebyly názorově jednotné. Na jednu stranu projevovaly svou podporu a kritizovaly odpůrce smlouvy, na druhou stranu však publikovaly i naprosto opačné články, které odmítaly přijetí tohoto dokumentu z důvodu přílišné koncentrace a rozšiřování pravomocí Unie a ztráty národní suverenity. MF Dnes dokonce kritizovala jednání prezidenta Václava Klause, který celý proces ratifikace protahoval. Na základě těchto skutečností je nutné konstatovat, že ačkoliv jsou Mladá fronta Dnes a Lidové noviny chápány jako přívrženci pravicových stran, v některých ohledech tomu tak není. Stále můžeme najít redaktory, kteří si drží od politické scény odstup a snaží se dění analyzovat na základě vlastního úsudku. Deník Právo pak Lisabonskou smlouvu jednoznačně schvaloval po vzoru středolevých politických stran, se kterými je spřízněn. Z obecného hlediska tak můžeme říct, že výraznou kritiku najdeme pouze u francouzského deníku L'Humanité. Ostatní noviny pak, některé s výhradami a některé bezvýhradně, Lisabonskou smlouvu a její ratifikaci podporovaly.

Závěr

Směřování Evropy v druhé polovině 20. století bylo zásadně ovlivněno zkušeností z druhé světové války, která zanechala kontinent v ruinách. Zajištění míru a zabránění opakování podobného konfliktu se stalo prvořadou záležitostí. K tomu však byla nutná silná a jednotná Evropa. Z toho důvodu se v padesátých letech rozběhl proces evropské integrace, do kterého se postupem času zapojovalo stále více států. Na počátku devadesátých let se tak z původní dobře fungující hospodářské spolupráce stalo společenství a posléze unie s jednotným trhem a s dalšími politicko-ekonomickými aspiracemi. Fungování Evropské unie, která vznikla v roce 1993 na základě Maastrichtské smlouvy, vymezovaly mezinárodní smlouvy, které stanovily její rámec. S postupným začleňováním dalších států a s novými výzvami bylo potřeba oblast pravomocí upravovat a aktualizovat. Posledním dokumentem, který pozměňuje fungování EU je Lisabonská smlouva, která byla podepsána zástupci 27 členských států 13. prosince 2007. Smlouva upravuje pravomoci jednotlivých institucí, zavádí nové vedoucí funkce a rozšiřuje oblast kompetencí a vlivu evropských činitelů. Po podpisu musela projít procesem ratifikace ve všech členských zemích, který se však ukázal jako velmi problematický. Některé státy kritizovaly dokument za přílišnou koncentraci pravomocí do rukou Unie a za ztrátu národní suverenity. Jeho schválení tak nemělo lehkou cestu zejména v Irsku, Německu, Polsku nebo České republice. Navzdory všem potížím nakonec všechny státy Unie ratifikovaly Lisabonskou smlouvu a mohla tak 1. prosince 2009 vstoupit v platnost.

Dvouletý proces schvalování poutal zájem francouzského a českého tisku. Sledované deníky přinášely podrobné informace, které mapovaly celý průběh událostí. První článek se objevil na počátku prosince 2007 v listu Le Figaro a věnoval se diskusi o Lisabonské smlouvy na francouzské politické scéně. Následovaly příspěvky v českých novinách, které informovaly o slavnostním podpisu dokumentu. Zbylé dva francouzské deníky se tématem začaly zabírat až později. Český tisk přinášel zprávy o dění průběžně téměř každý měsíc během dvou let. Naproti tomu francouzské deníky v některých měsících nenapsaly žádný článek, který by se týkal ratifikace smlouvy. Také v uveřejňování informací na titulní straně zaujaly vedoucí místo české noviny s výrazným náskokem. Francouzské deníky se k tomuto kroku rozhodly pouze v určitých případech. L'Humanité otisklo na přední stranu novin články, ve kterých

se dožadovalo uspořádání referenda ve Francii, Le Figaro a Le Monde zde vyjádřily obavy z možného irského odmítnutí smlouvy. Obecně lze konstatovat, že navzdory domněnce bylo v českém tisku publikováno více článků než ve francouzských novinách. Českým příspěvkům byla dáována důležitost také tím, že se častěji objevovaly na titulní straně.

Jednotlivé deníky také prokázaly názorovou provázanost s politickou scénou a jejími aktéry. Francouzské noviny byly v tomto ohledu více názorově propojeny s politickými stranami než české deníky. L'Humanité velmi často citovalo komunistické představitele a přejímalo jejich myšlenky. To také dokládá fakt, že jako jediný list publikovalo nejvíce článků na téma uskutečnění referenda k Lisabonské smlouvě, které požadovala právě Francouzská komunistická strana. Le Figaro a Le Monde pak uveřejňovaly názory zejména pravicových politiků a prezidenta Sarkozyho. Z českých deníků se možná nejvíce politicky profilovalo Právo, které se zaměřovalo na myšlenky levicových stran a posléze je reflektovalo ve svých příspěvcích. Mladá Fronta Dnes a Lidové noviny sice také prokazovaly známky spřízněnosti s pravicovými politiky, ale v určitých momentech se dokázaly vůči jejich názorům vymezit. Francouzský tisk tak potvrdil, že v určitých ohledech spadá do Středoevropského modelu, zatímco české noviny z uvedeného modelu spíše vystupují.

Klíčové momenty, na které se uvedené deníky nejvíce zaměřily, byly dva. Francouzské listy vydaly největší počet článků v červnu 2008, kdy Irsko neschválilo v referendu Lisabonskou smlouvu. Příspěvky tak nejprve popisovaly atmosféru celého dění a posléze dopady, které odmítnutí dokumentu způsobilo. I když se české noviny červnovým událostem také věnovaly, ústředním momentem se pro ně stal říjen 2009, kdy prezident Václav Klaus držel ve svých rukou budoucnost smlouvy a proběhlo také druhé irské lidové hlasování. MF Dnes informovala zejména o jednotlivých krocích prezidenta, Lidové noviny a Právo se pak zabývaly celkovým děním na politické scéně. Český a francouzský tisk tak zveřejňoval nejvíce článků v situacích, kdy se rozhodovalo o osudu smlouvy.

Francouzské deníky ve svých příspěvcích dle očekávání projevovaly spíše podporu Lisabonské smlouvy. Deníky Le Figaro a Le Monde na svých stránkách zdůrazňovaly nutnost přijetí dokumentu, který měl z Evropské unie učinit silného

a akceschopného mezinárodního aktéra a měl reformovat instituce tak, aby bylo možné přistoupení dalších států. Když se smlouva v Irsku zadrhla, chápaly celou situaci jako zásadní krizi a nabádaly přitom k pokračování ratifikačního procesu. Jako řešení pak požadovaly nové hlasování, které se také uskutečnilo na podzim 2009. Jediným odpůrcem smlouvy bylo komunistické L'Humanité. Kritizovalo hlavně politická a ekonomická ustanovení a také fakt, že tento dokument byl nesrozumitelnou kopií Smlouvy o Ústavě pro Evropu, kterou Francie už jednou odmítla. U českého tisku můžeme konstatovat, že balancoval mezi podporou a kritikou Lisabonské smlouvy. MF Dnes a Lidové noviny sice poměrně často uváděly názory českého prezidenta, který byl jedním z hlavních odpůrců dokumentu, ve vlastních článcích pak ale smlouvu spíše podporovaly. Nebyly ale jejími absolutními zastánci. Měly k ní své výhrady zejména vzhledem k dalšímu rozšiřování sféry vlivu Unie a přílišné koncentraci moci v evropských institucích. Avšak z hlediska dalšího fungování EU a jejího postavení ve světě pro ně byla smlouva nezbytná. Právo se pak řadilo mezi jednoznačné zastánce dokumentu. Hypotéza formulovaná v úvodu, tedy že francouzský tisk bude ve svých článcích Lisabonskou smlouvu a její schválení podporovat a český tisk naopak spíš kritizovat, tak úplně neplatí.

Summary

The aiming of Europe in the second half of the 20th century was significantly influenced by the experience of the Second World War. Ensuring peace and prevent repetition of similar conflict has become the primary issue. But only the strong and united Europe could secure this demand. Therefore, the process of European integration began in the fifties and it gradually involved more and more states. In the early nineties, the original well-functioning economic cooperation has become a community and then EU with a single market and other political and economic aspirations. Functioning of the European Union, which was established in 1993 under the Maastricht Treaty, is defined by the international treaties. The gradual inclusion of other states and new challenges called for the updating and adaptation of the area of competences. The last document which modifies the functioning of the EU is the Lisbon Treaty. It was signed by the representatives of 27 Member States on 13th December 2007. Afterwards, the process of ratification in all member countries was launched. Since the process was very problematic, the Lisbon treaty came into force on 1st December 2009. The two-year approval process attracted the interest of the French and the Czech press. Researched journals brought detailed information and surveyed the entire course of events. They edited politically oriented articles in which they endorsed the Lisbon treaty mostly. French newspapers described the most the circumstances of the Irish NO in referendum in June 2008 and the Czech journals recorded especially the events of October 2009 when Czech President was deciding of the faith of the Lisbon Treaty.

Použitá literatura

Sekundární literatura

1. FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6
2. FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: Konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3
3. FONTAINE, Nicole. *Les Députés Européens: Qui sont-ils? Que font-ils? .* Neuilly-sur-Seine: CEIC, 2009. 92s. ISBN 978-2-9508243-1-8
4. HALLIN, Daniel; MANCINI, Paolo. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7367-377-2
5. KOHLER-KOCH, Beate, et al. *Linking EU and National Governance*. Oxford: Oxford University Press, 2003. 225 s.
(http://www.google.com/books?hl=cs&lr=&id=JtSZpGzV_68C&oi=fnd&pg=PA10&dq=KOHLER-KOCH,+Beate,+et+al.+Linking+EU+and+National+Governance.&ots=BdNyFp_qkts&sig=_fB0IOmuKbZxdwewxbep41carys#v=onepage&q&f=false) (staženo dne 15.4.2011)
6. KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0
7. PEČENKA, Marek, et al. *Encyklopedie moderní historie*. Praha: Libri, 1999. 655 s. ISBN 978-80-85983-95-1
8. PÍTROVÁ, Lenka, et al. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, 2008. 111 s. ISBN 978-80-254-5174-8

Tisk

L'Humanité (prosinec 2007 – prosinec 2009)

1. ASSANTE, Vincent. La gauche doit dire non au traité européen. *L'Humanité*. 29.1.2008.
2. BAUMEL, Philippe. Pourquoi les peuples disent-ils „non“?. *L'Humanité*. 21.6.2008.
3. CRÉPEL, Sébastien. „Jusqu'au bout, la pression pour un référendum“. *L'Humanité*. 31.1.2008.
4. CRÉPEL, Sébastien. La décision revient au Congrès. *L'Humanité*. 15.1.2008.
5. CRÉPEL, Sébastien. Ratification clandestine du traité de Lisbonne. *L'Humanité*. 7.2.2008.
6. CRÉPEL, Sébastien. Traité européen: Vingt jours pour un referendum. *L'Humanité*. 15.1.2008.
7. LE HYARIC, Patrick. Caduc. *L'Humanité*. 16.6.2008.
8. DE SANTIS, Gaël. L'Irlande pourrait dire „non!“ . *L'Humanité*. 7.6.2008.
9. DE SANTIS, Gaël. Les peuples réclament un referendum. *L'Humanité*. 21.12.2007.
10. DE SANTIS, Gaël. Une présidence française pour gérer la crise. *L'Humanité*. 20.6.2008.
11. DURAUD, Bernard. Pourquoi les Irlandais sont tentés par le „non“. *L'Humanité*. 11.6.2008.
12. DURAUD, Bernard. MERCI au peuple irlandais. *L'Humanité*. 14.6.2008.
13. DURAUD, Bernard. Une énorme Cläre irlandaise. *L'Humanité*. 14.6.2008.
14. DURAUD, Bernard. Une pensée particulière pour nos amis français et néerlandais. *L'Humanité*. 14.6.2008.
15. JACQUET, Cécile. Après le NON irlandais l'exigence d'un nouveau traité. *L'Humanité*. 18.6.2008.
16. JENNAR, Raoul-Marc. Non à cette Europe-là. le 4.février comme le 29.mai!. *L'Humanité*. 2.1.2008.

17. MOUSSAOUI, Rosa. Mobilisations contre un „déní de démocratie“. *L'Humanité*. 25.1.2008.
18. ODENT, Bruno. Afflux des demandes de referendum. *L'Humanité*. 22.12.2007.
19. ODENT, Bruno. Pétition de Die Linke. *L'Humanité*. 21.12.2007.
20. PIÉROT, Jean-Paul. Complot contre la démocratie. *L'Humanité*. 16.6.2008.
21. PIÉROT, Jean-Paul. La clause secrète. *L'Humanité*. 21.12.2007.
22. PIÉROT, Jean-Paul. Respect pour le vote irlandais!. *L'Humanité*. 16.6.2008.

Le Figaro (prosinec 2007 – prosinec 2009)

1. AVRIL, Pierre. Paris et Berlin appellent à la poursuite du processus de ratification. *Le Figaro*. 14.6.2008.
2. GARAT, Jean-Baptiste. Minitraité: Sarkozy justifie l'absence de référendum. *Le Figaro*. 11.2.2008.
3. KOVÁCS, Stéphane. Dick Roche: „Un refus serait une défaite majeure pour l'Irlande et por l'Union. *Le Figaro*. 7.6.2008.
4. KOVÁCS, Stéphane. Les Irlandais rejettent le Traité de Lisbonne. *Le Figaro*. 14.6.2008.
5. KOVÁCS, Stéphane. Les Irlandais tentés par un non à l'Europe. *Le Figaro*. 7.6.2008.
6. PERRAULT, Guillaume. Europe: Kouchner défend à l'Assemblée le Traité de Lisbonne. *Le Figaro*. 12.12.2007.
7. PERRAULT, Guillaume. Traité de Lisbonne: feu vert du Congrès. *Le Figaro*. 5.2.2008.
8. REYNIÉ, Dominique. Traité de Lisbonne: Il est juste de poursuivre la ratification. *Le Figaro*. 20.6.2008.
9. ROUSSELIN, Pierre. Sortir de l'obsession institutionnelle. *Le Figaro*. 20.6.2008.
10. ROUSSELIN, Pierre. Une seule solution au non irlandais. *Le Figaro*. 14.6.2008.

11. VANLERBERGE, Cyrille. Les Irlandais réticents à l'adoption du traité européen. *Le Figaro*. 29.1.2008.

Le Monde (prosinec 2007 – prosinec 2009)

1. VAN RENTERGHEM, Marion. L'Europe a l'espoir secret de faire revoter les Irlandais. *Le Monde*. 17.6.2008.
2. VAN RENTERGHEM, Marion. Le référendum irlandais relance le débat sur l'Europe politique. *Le Monde*. 14.6.2008.
3. VAN RENTERGHEM, Marion. Référendum ric-rac en Irlande. *Le Monde*. 6.6.2008.
4. VAN RENTERGHEM, Marion. Tchèques + Irlandais = euroscepticisme. *Le Monde*. 14.1.2008.
5. L'enjeu irlandais. *Le Monde*. 8.6.2008.
6. Une chance pour l'Europe. *Le Monde*. 15.6.2008.

Lidové noviny (prosinec 2007 – prosinec 2009)

1. BEDNÁŘ, Miloslav. „Lisabon“ – skandální bianko šek na pravomoci. *Lidové noviny*. 11.7.2008.
2. DOLANSKÝ, Lukáš. Svoboda: Lisabon se dá letos stihnout. *Lidové noviny*. 13.11.2008.
3. HLUŠTÍK, David. České elity zbaběle selhaly. *Lidové noviny*. 7.5.2008.
4. KOLÁŘ, Petr. „Evropanství“ je esperanto. *Lidové noviny*. 16.6.2008.
5. MARTINEK, Jan. ODS chystá schvalování zdržovat. *Lidové noviny*. 14.12.2007.
6. PALATA, Luboš. Jsem hrdý Evropan, říká „pan Ne“. *Lidové noviny*. 13.6.2008.
7. PÖTERING, Hans-Gert. Uvedení „Lisabonu“ do života je nutnost. *Lidové noviny*. 19.6.2008.
8. PŘIBÁŇ, Jiří. Lisabonská smlouva k soudu? Klidně!. *Lidové noviny*. 5.5.2008.
9. ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Co dál? Scénáře jsou čtyři. *Lidové noviny*. 14.6.2008.

10. ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Irsko: Odpůrci mají navrch. *Lidové noviny*. 7.6.2008.
11. ŠUPOVÁ, Tereza. DOLANSKÝ, Lukáš. Sarkozy tlačil na Topolánka. *Lidové noviny*. 17.6.2008.
12. ŠUPOVÁ, Tereza. Evropa má novou smlouvu. *Lidové noviny*. 14.12.2007
13. ŠUPOVÁ, Tereza, HLUŠTÍK, David. ODS chystá past na Lisabon. *Lidové noviny*. 19.2.2009.
14. ŠUPOVÁ, Tereza. Topolánek: Akce senátorů ODS je špinavá hra. *Lidové noviny*. 30.9.2009.
15. ŠUPOVÁ, Tereza. Vylepšená smlouva pro Irsko. *Lidové noviny*. 19.6.2008.
16. VLK, Václav. Klaus křičí: EU je nahá!. *Lidové noviny*. 22.10.2009.
17. „Euroústava“ míří k soudu. Na žádost ODS. *Lidové noviny*. 10.4.2008.
18. Smlouva není v souladu s naší ústavou. *Lidové noviny*. 26.11.2008.
19. Topolánek: Ratifikace Lisabonu běží. *Lidové noviny*. 26.6.2008.

MF Dnes (prosinec 2007 – prosinec 2009)

1. CLEPPE, Pieter. Lisabon poškodí Česko. *MF Dnes*. 20.10.2009.
2. DOLEJŠÍ, Václav. KOUBOVÁ, Kateřina. Co Klausovi vadí? A má pravdu? *MF Dnes*. 26.11.2008.
3. DOLEJŠÍ, Václav. KOUBOVÁ, Kateřina. Teď to nepodepíšu, říká Klaus o Lisabonské smlouvě. *MF Dnes*. 25.11.2008.
4. FIŠER, Ivan. Lisabon raději ano, ale bez iluzí. *MF Dnes*. 6.5.2009.
5. GROHOVÁ, Johanna. Podepsáno! Evropa má smlouvu. *MF Dnes*. 14.12.2007.
6. KAISEROVÁ, Zuzana. Lisabon: Klausův test otrlosti. *MF Dnes*. 1.10.2009.
7. KOMÁREK, Martin. Lisabon na hrotu Klausova pera. *MF Dnes*. 24.9.2009.
8. KOMÁREK, Martin. Lisabonská smlouva a sněmovní zoufalci. *MF Dnes*. 19.2.2009.
9. KOPECKÝ, Josef, DOLEJŠÍ, Václav. Klaus prohrál boj proti Bruselu. *MF Dnes*. 27.11.2008.

10. KOPECKÝ, Josef. Irské NE rozdělilo české politiky. *MF Dnes*. 14.6.2008.
11. KOPECKÝ, Josef. Nesouhlasil. Podepsal. *MF Dnes*. 4.11.2009.
12. KOPECKÝ, Josef. Ztratíme vládu nad zemí, varuje Klaus. *MF Dnes*. 26.11.2008.
13. KOUBOVÁ, Kateřina. Klaus vsadil na strach. *MF Dnes*. 10.10.2009.
14. KOUBOVÁ, Kateřina. V hlavní roli: Václav Klaus. *MF Dnes*. 5.10.2009.
15. LÉBR, Tomáš. Evropa řeší, jak (a jestli) zvrátit irské ne. *MF Dnes*. 15.6.2008.
16. RYBÁŘ, Jan. Irové mají šanci vykolejit Evropu. *MF Dnes*. 12.6.2008.
17. RYBÁŘ, Jan. Irské hlasování o Unii? „Blbosti nečtu, kámo.“ *MF Dnes*. 13.6.2008.
18. RYBÁŘ, Jan. Irské NE. Evropa v krizi. *MF Dnes*. 14.6.2008.
19. ŠTASTNÝ Ondřej, Koubová, Kateřina. Prezident naznačil smír s EU. *MF Dnes*. 17.10.2009.

Právo (prosinec 2007 – prosinec 2009)

1. ADAMIČKOVÁ, Marie. KÖNIGOVÁ, Marie. ODS a KSČM prosadily odklad Lisabonu. *Právo*. 5.2.2009.
2. BEK, Lukáš. Odpůrci Lisabonu strašili Husákem a Pol Potem. *Právo*. 7.5.2008.
3. DANDA, Oldřich. Sobotka: Klaus tančí na hrobě Lisabonu. *Právo*. 16.6.2008.
4. GÖTZOVÁ, Jitka, DANDA, Oldřich. Senát se u soudu už vzpouzet nebude, otazníkem je Klaus. *Právo*. 27.11.2008
5. GÖTZOVÁ, Jitka. Barroso i Topolánek věří ve včasné schválení Lisabonu. *Právo*. 23.5.2008.
6. MOCEK, Michal. Irové rozhodovali o Lisabonské smlouvě. *Právo*. 13.6.2008.
7. MOCEK, Michal. Lisabon: eurosmlouva podepsána. *Právo*. 14.12.2007.
8. MOCEK, Michal. V Irsku slábnou šance na přijetí Lisabonu. *Právo*. 29.4.2008.
9. MITROFANOV, Alexandr. Lisabonské brzdy a rovnováhy. *Právo*. 9.2.2009.

10. OVČÁČEK, Jiří. Zeman je pro referendum k Lisabonské smlouvě. *Právo*. 21.6.2008.
11. PEHE, Jiří. Až naplno vybuchne Lisabonská bomba. *Právo*. 30.9.2009.
12. PITHART, Petr. Staré dobré ctnosti a Lisabon. *Právo*. 15.7.2009.
13. RŮŽIČKA, Jiří. Vlček: Ratifikace by se měly završit za předsednictví ČR. *Právo*. 14.7.2008.

Odborné články

1. WESSELS, Wolfgang. The Constitutional Treaty: Three Readings from a Fusion Perspective. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 43, No. 09, 2005. (staženo dne 17.4.2011) dostupné z www: <http://www.uni-koeln.de/wisofak/powi/wessels/DE/LEHRE/VERANSTALT/SS05/CISP%2005/PDF%20CISP%20Keynote%20Article%20.pdf>

Elektronické zdroje

1. <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?notVerified=1&filterMonth=3&filterYear=2011&filterNamePublisher=&filterType=periodicky-tisk-denik&filterNameTitle=Lidov%C3%A9+noviny&filterGenre=celostatni-deniky> (staženo 1.5.2011).
2. <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?notVerified=1&filterMonth=3&filterYear=2011&filterNamePublisher=&filterType=periodicky-tisk-denik&filterNameTitle=Mlad%C3%A1+fronta+Dnes&filterGenre=celostatni-deniky> (staženo 1.5.2011).- náklad k březnu 2011.
3. <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?notVerified=1&filterMonth=3&filterYear=2011&filterNamePublisher=&filterType=periodicky-tisk-denik&filterNameTitle=Pr%C3%A1vo&filterGenre=celostatni-deniky> (staženo 1.5.2011)

4. http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/how/evolution/article_7146_cs.htm#top (staženo 15.4.2011).
5. <http://deniky.net/lidove-noviny.html> (staženo 1.5.2011).
6. <http://deniky.net/mlada-fronta-dnes.html> (staženo 1.5.2011).
7. <http://deniky.net/pravo.html> (staženo 1.5.2011).
8. http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm (staženo 5.4.2011).
9. http://europa.eu/abc/history/index_cs.htm (staženo 15.3.2011).
10. http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/a09000_fr.htm (staženo 16.3.2011).
11. http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_introduction_en.htm (staženo 28.3.2011).
12. http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm (staženo 17.4.2011).
13. <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/lisabonska-smlouva-zmeny-v-rozhodovani-po-institucionalni-reforme-000056> (staženo 17.4.2011).
14. <http://www.euractiv.fr/priorites-de-lue-elections/article/irlandais-rejettent-clairement-traite-lisbonne-000886> (staženo 20.4.2011).
15. <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=6&language=CS> (staženo 20.3.2011).
16. <http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/> (staženo 20.4.2011).
17. <http://www.euroskop.cz/8885/sekce/1950-1957/> (staženo 1.3.2011).
18. <http://www.euroskop.cz/8888/sekce/80-leta/> (staženo 11.3.2011).
19. <http://www.euroskop.cz/8889/sekce/90-leta/> (staženo 16.3.2011).
20. <http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/> (staženo 14.4.2011).
21. <http://www.euroskop.cz/8890/sekce/eu-ve-21-stoleti/> (staženo 22.3.2011).
22. <http://www.eu-online-academy.org/Prof-Wolfgang-Wessels.39.0.html> (staženo 15.4.2011).

23. <http://www.pehe.cz/zapisnik/proc-patri-ceska-media-do-stredomori> (staženo 21.4.2011).
24. <http://www.presseurop.eu/cs/content/source-information/126271-lhumanite> (staženo 1.5.2011).
25. <http://www.presseurop.eu/cs/content/source-information/601-le-figaro> (staženo 1.5.2011).
26. <http://www.presseurop.eu/cs/content/source-information/457-le-monde> (staženo 1.5.2011).
27. <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/>(staženo 21.4.2011).